وَمَن يَقْنُتْ مِنكُنَّ لِلَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتَعْمَلْ صَٰلِحًا نُّؤْتِهَآ أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾

(३१) तथा तिमीहरुमध्ये जो कोही पनि अल्लाहको तथा त्यसको रसूलको आज्ञापालन गर्नेछ तथा सत्कर्म गर्नेछ हामीले त्यसलाई दुईगुना प्रतिफल दिनेछौं,[1] तथा त्यसका लागि हामीले अति उत्तम जीविका तयार गरेका छौं ।

يَٰنِسَآءَ ٱلنَّبِىِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ ٱلنِّسَآءِ ۚ إِنِ ٱتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِٱلْقَوْلِ فَيَطْمَعَ ٱلَّذِى فِى قَلْبِهِۦ مَرَضٌ وَقُلْنَ

(३२) हे नबीका पत्नीहरु ! तिमी साधारण स्त्रीहरुका समान होइनौ,[2] यदि तिमी संयम गर्छौं भने कोमल भावले कुरा नगर कि जसका हृदयमा रोग छ त्यसले कुनै कुविचार गरोस्,[3] परन्तु

[1]अर्थात् जुनप्रकार पापको दण्ड दुईगुना हुनेछ पुण्यको प्रतिफल पनि दुईगुना हुनेछ । जुनप्रकार नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई अल्लाह तआलाले भन्नुभयो:

﴿ إِذًا لَّأَذَقْنَٰكَ ضِعْفَ ٱلْحَيَوٰةِ وَضِعْفَ ٱلْمَمَاتِ ﴾

"अनि त हामी पनि तपाईलाई दुईगुना यातना संसारको चखाउँथ्यौं तथा दुई गुना नै मृत्युको ।" (सूर: बनी इस्राईल-७५)

[2]अर्थात् तिम्रो स्थिति एवं पद साधारण महिलाहरुको जस्तो छैन बरु अल्लाहले तिमीलाई रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमकि पत्नी हुनुको जो सौभाग्य प्रदान गरेको छ, त्यसकारण तिमीलाई विशेष स्थान प्राप्त छ तथा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको जस्तै तिमीलाई पनि मुसलमानहरुका लागि आदर्श बन्नु छ । अत: उनीहरुलाई उनका स्थान एवं पदसित सचेत गरेर उनीहरुलाई केही निर्देश दिइराखिएका छन् । त्यसबाट सम्बोधित यद्यपि पवित्र पत्नीहरु हुन्, जसलाई ईमानवालाहरुको माताहरु भनिएको छ परन्तु वाक्य शैलीका अनुसार स्पष्ट छ कि उद्देश्य समस्त मुसलमानहरुका महिलाहरुलाई सम्झाउनु तथा चेतावनी दिनु हो । यसकारण यो निर्देश सबै मुसलमान महिलाहरुका लागि हो ।

[3]अल्लाह तआलाले जुनप्रकार महिलाहरुका अस्तित्वमा पुरुषहरुका लागि काम आकर्षण राखेको छ । (जसको सुरक्षाका लागि विशेष निर्देश दिएका छन् ताकि महिला पुरुषका लागि भ्रष्टाचारको कारण नबनून्) त्यसैप्रकार अल्लाह तआलाले महिलाहरुको आवाजमा पनि प्राकृतिक रुपमा आकर्षण, सरलता एवं कोमलता राखेको छ, जो पुरुषलाई आफूतिर आकर्षित गर्दछ । यसकारण यस आवाजका लागि पनि यो निर्देश दिइयो कि पुरुषहरुसित कुरा गर्दाखेरि विशेषरुपले यस्तो भाषाशैलीको प्रयोग गर कि कोमलता एवं सरलताका स्थानमा केही कडाई एवं निरस्ता होस्, ताकि कोही नराम्रो हृदय कुराको शैलीबाट तिमीतिर आकर्षित नहोस् तथा त्यसको हृदयमा कुविचार उत्पन्न नहोस् ।

قَوْلًا مَّعْرُوفًا ﴿٣٢﴾

नियमानुसार कुरा गर ।[१]

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ﴿٣٣﴾

(३३) तथा आफ्ना घरहरुमा स्थाई रुपमा रह,[२] तथा प्राचीन अज्ञानकालको जस्तै आफ्ना श्रृङ्गार (सौन्दर्य) को प्रर्दशन नगर,[३] तथा नमाज़ स्थापित गर्दैरह एवं ज़कात दिंदैगर तथा अल्लाह एवं त्यसका रसूलको आज्ञापालन गर[४] अल्लाह (तआला) यही चाहन्छ कि हे नबीका गृहणीहरु[५] तिमीहरुबाट त्यो प्रत्येक

[१]अर्थात् यो नीरसता केवल भाषाशैलीमा नै होस्, मुखबाट यस्तो शब्द ननिकाल जो सामान्य नियम तथा स्वभावका विपरीत होस् । यिनलाई إن اتقيتن भनेर संकेत गरिदियो कि यो कुरा तथा अन्य निर्देश जो अगाडी छन् संयमी महिलाहरुका लागि छन्, किनकि उनीहरुलाई नै यो चिन्ता हुन्छ कि उनको आख़िरत बर्वाद नहोस् । जसका हृदयमा अल्लाहको भय व्याप्त छ, उनीहरुलाई यी निर्देशहरुसित के छ सम्बन्ध तथा उनी कहिल्यै यी निर्देशहरुको चिन्ता गर्दछन् ?

[२]अर्थात् टिकेर रह तथा अनावश्यक घरबाट बाहिर ननिस्क । यसमा स्पष्ट गरिदियो कि स्त्रीको कार्यक्षेत्र राजनीति एवं शासन होइन, आर्थिक झमेला पनि होइन बरु घरभित्र रहेर गृहस्थीको कार्य पूरा गर्नु हो ।

[३]यसमा घरबाट बाहिर निस्कनुका शिष्टाचार भनिएको छ कि यदि बाहिर जानुको आवश्यकता छ भने श्रृङ्गार-पटार गरी अथवा यस्तो ढङ्गले जसमा तिम्रो श्रृङ्गार प्रकट भइराखेको छ, जे निस के जस्तै बेपर्दा भई जसबाट तिम्रो शिर, मुख, बाहु तथा छाती आदि मानिसहरुलाई दर्शनको आमन्त्रण देओस् । बरु सुगन्ध नलगाइ सारा वस्त्रमा पर्दाका साथ निस्क । تبرج बेपर्दा तथा सज-धजका प्रदर्शनलाई भन्दछन् । कुर्‌आनले स्पष्ट गरिदिएको छ कि यो تبرج अज्ञानता हो जो इस्लामभन्दा पूर्व थियो तथा भविष्यमा पनि जब कुनैबेला यसलाई धारण गरिनेछ, यो अज्ञानता नै हुनेछ, इस्लामसित यसको कुनै सम्बन्ध छैन, चाहे यसको नाम जतिसुकै आकर्षक एवं सुन्दर राखियोस् ।

[४]पछिल्ला निर्देश नराम्रो कुराबाट बच्नुको सन्दर्भमा थियो, यो निर्देश पुण्य धारण गर्नुसित सम्बन्धित छ ।

[५]अहले बैतसित तात्पर्य को हुन् ? यसको निर्धारणमा केही मतभेद छ । केही ज्ञाताहरुले पवित्र पत्नीहरु तात्पर्य लिएका छन्, जस्तो कि यहाँ कुर्‌आन करीमका शब्दहरुबाट स्पष्ट भइराखेको छ । कुर्‌आनले पवित्र पत्नीहरुलाई नै अहले बैत भनेको छ । अन्य स्थानमा पनि पत्नीलाई अहले बैत भनिएको छ, जस्तो सूर: हूद आयत संख्या ७३ मा । यसकारण पवित्र पत्नीहरु अहले बैत हुनु कुर्‌आनका

(प्रकारको) अशुद्धतालाई टाढा राखोस् तथा तिमीलाई अत्यन्त पवित्र गरिदेओस् ।

وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ﴿٣٤﴾

(३४) तथा तिम्रा घरहरुमा अल्लाह (तआ़ला) का जो आयतहरु तथा रसूलका हदीसहरु पढिन्छन्, तिनलाई स्मरण गर्दैरह, निश्चय अल्लाह (तआ़ला) सूक्ष्मदर्शी सूचित छ ।

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ

(३५) नि:सन्देह मुसलमान पुरुष एवं मुसलमान महिलाहरु,[२] ईमान्दार पुरुष एवं ईमान्दार

शब्दहरुबाट स्पष्ट छ । केही मानिसहरु, केही कथनहरुका आधारमा अहले बैतको सम्बन्ध केवल आदरणीय अली, आदरणीय फ़ातिमा तथा आदरणीय हसन एवं हुसैनलाई मान्दछन् तथा पवित्र पत्नीहरुलाई यसबाट अलग-अलग ठान्दछन् जबकि प्रथम मानिस यी चार सहचरहरुलाई यसबाट निष्काशित ठान्दछन् जबकि मध्यम मार्ग तथा सन्तुलित कुरो यो हो कि दुबै अहले बैत हुन् । पवित्र पत्नीहरु त पवित्र कुर्आनका यी शब्दहरुको कारण तथा ज्वाईं एवं सन्तान ती कथनहरुका आधारमा जो सहीह हदीसबाट सिद्ध छ, जसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उनलाई आफ्नो च्यादरमा लिएर भन्नुभयो कि "हे अल्लाह ! यी मेरा अहले बैत हुन्," जसको अर्थ यो हुन्छ कि यिनी पनि मेरा अहले बैतमध्ये हुन् अथवा यो प्रार्थना कि हे अल्लाह ! तिनीहरुलाई पनि पवित्र पत्नीहरु जस्तै मेरा अहले बैतमा सम्मिलित गर । यसप्रकार सबै तर्क एवं प्रमाणहरुमा सामंजस्य हुनजान्छ । (अन्य जानकारीका लागि हेर्नुस् फ़तहुल क़दीर शौकानी)

[१]अर्थात् यिनका अनुसार कर्म गर । हिक्म:सित तात्पर्य हदीस छन् । यस आयतबाट तर्क दिँदै ज्ञानीहरुले भनेका छन् कि हदीस पनि कुर्आनको जस्तै पुण्यका विचार ले पाठ गर्न सकिन्छ । यसका अतिरिक्त यो आयत पवित्र पत्नीहरुलाई अहले बैत हुनुलाई प्रमाणित गर्दछ, यसकारण कि प्रकाशनाको अवतरण जसको चर्चा यस आयतमा छ पवित्र पत्नीहरुका घरहरुमा नै हुन्थ्यो, विशेष रुपमा आदरणीय आयशाका घरमा, जस्तो कि हदीसमा छ ।

[२]आदरणीय उम्मे सलमा तथा केही अन्य सहाबियात (अल्लाहका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका ईमानका साथ दर्शन गर्ने ती महिलाहरु जसका निधन पनि ईमानको अवस्थामा भयो) ले भने कि के कुरो छ कि अल्लाह तआ़ला प्रत्येक स्थानमा पुरुषहरुलाई नै सम्बोधित गर्दछ, महिलाहरुलाई होइन । यसपछि यो आयत अवतरित भयो । (मुसनद अहमद ६/३०१) तिर्मिजी संख्या ३२११) यसमा महिलाहरुलाई सान्त्वनाको प्रबन्ध गरिएको छ, अन्यथा समस्त आदेशहरुमा पुरुषहरुका साथ महिलाहरु पनि सम्मिलित छन् ती विशेष आदेशहरु बाहेक जो केवल महिलाहरुका लागि छन् । यस आयतबाट तथा अन्य आयतहरुबाट

وَالْمُؤْمِنٰتِ وَالْقٰنِتِيْنَ وَالْقٰنِتٰتِ وَالصّٰدِقِيْنَ وَالصّٰدِقٰتِ وَالصّٰبِرِيْنَ وَالصّٰبِرٰتِ وَالْخٰشِعِيْنَ وَالْخٰشِعٰتِ وَالْمُتَصَدِّقِيْنَ وَالْمُتَصَدِّقٰتِ وَالصَّآئِمِيْنَ وَالصّٰٓئِمٰتِ وَالْحٰفِظِيْنَ فُرُوْجَهُمْ وَالْحٰفِظٰتِ وَالذّٰكِرِيْنَ اللّٰهَ كَثِيْرًا وَّالذّٰكِرٰتِ اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ مَّغْفِرَةً وَّاَجْرًا عَظِيْمًا ﴿٣٥﴾

महिलाहरु, आज्ञापालन गर्ने पुरुष एवं आज्ञा पालन गर्ने महिलाहरु, सत्यवादी पुरुष एवं सत्यवादी महिलाहरु, धैर्य भएका पुरुष एवं धैर्य राख्ने महिलाहरु, विन्ती गर्ने पुरुष एवं विन्ती गर्ने महिलाहरु, दान गर्ने पुरुष एवं दान गर्ने महिलाहरु, ब्रत (रोज़ा) बस्ने पुरुष एवं ब्रत (रोज़ा) बस्ने महिलाहरु, आफ्ना इन्द्रियहरुको रक्षा गर्ने पुरुष एवं आफ्ना इन्द्रियहरुको पुरुषहरुको रक्षा गर्ने महिलाहरु तथा अत्याधिक अल्लाहको स्मरण गर्ने (पुरुष) तथा स्मरण गर्ने (स्त्रीहरु) यी सबैका लागि अल्लाह (तआ़ला) ले विस्तृत मोक्ष एवं महान (पुण्य) तयार गरिराखेको छ ।

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَّلَا مُؤْمِنَةٍ اِذَا قَضَى اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗٓ اَمْرًا اَنْ يَّكُوْنَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ اَمْرِهِمْ ۗ

(३६) तथा (हेर) कुनै मुसलमान पुरुष तथा महिलालाई अल्लाह तथा त्यसका रसूलका निर्णय पश्चात आफ्नो कुनै कुराको कुनै अधिकार शेष रहँदैन ।[1] (याद राख !)

स्पष्ट छ कि इबादत एवं अल्लाहको आज्ञापालन तथा आख़िरतको पद एवं प्रतिष्ठामा पुरुष एवं स्त्रीका मध्ये कुनै अन्तर छैन । दुबैका लागि समानरुपले यो मैदान खुल्ला छ तथा दुबै समानरुपले पुण्य एवं प्रतिफल कमाउन सक्छ। लिङ्गको आधारमा उनीहरुमा कमी अथवा अधिकता गरिने छैन । यसका अतिरिक्त मुसलमान तथा ईमान भएकाहरुको अलग-अलग वर्णनबाट यो स्पष्ट भइसकेछ कि यी दुवैमा अन्तर छ । ईमानको श्रेणी इस्लामभन्दा उच्च छ, जस्तो कि कुर्आन तथा हदीसका अन्य प्रमाण पनि यसको पुष्टि गर्दछन् ।

[1]यो आयत आदरणीय ज़ैनबको विवाहको विषयमा अवतरित भएको थियो । आदरणीय ज़ैद बिन हारिसा मूल रुपमा अरब थिए, परन्तु कसैले उनलाई वाल्यवस्थामा नै समाति दास बनाएर बेचिदिएको थियो । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित आदरणीय ख़दीजाको विवाह पश्चात आदरणीय ख़दीजाले उनलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई उपहार स्वरुप भेट गर्नु भएको थियो । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उनलाई स्वाधीन गरी आफ्नो पुत्र बनाउनु भएको थियो । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उनको विवाहको

وَمَنْ يَّعْصِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا مُّبِيْنًا ۝

अल्लाह (तआ़ला) तथा त्यसका रसूलको जसले पनि अवज्ञा गर्नेछ, त्यो खुल्ला पथभ्रष्टतामा पर्नेछ ।

وَاِذْ تَقُوْلُ لِلَّذِيْٓ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاَنْعَمْتَ عَلَيْهِ اَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللّٰهَ وَتُخْفِيْ فِيْ نَفْسِكَ مَا اللّٰهُ مُبْدِيْهِ وَتَخْشَى النَّاسَ ۚ وَاللّٰهُ اَحَقُّ اَنْ تَخْشٰىهُ ؕ فَلَمَّا قَضٰى زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنٰكَهَا لِكَيْ لَا يَكُوْنَ

(३७) (तथा याद गर) जबकि तिमी त्यस व्यक्तिसित भनिराखेका थियौ जसमाथि अल्लाहले पनि उपकार गऱ्यो तथा तिमीले पनि कि तिमी आफ्नी पत्नीलाई आफ्नो पासमा राख तथा अल्लाहसित तर्स, तथा तिनी आफ्नो हृदयमा त्यो कुरो लुकाएका थियौ जसलाई अल्लाह प्रकट गर्नेवाला थियो तथा तिमी मानिसहरुसित भय गर्दथ्यौ जबकि अल्लाह (तआ़ला) यसको अधिक अधिकारी थियो कि तिमी त्यससित तर्स,[1] तथा जबकि ज़ैदले त्यस

प्रस्ताव आफ्नी फूफीकी पुत्री आदरणीय ज़ैनबका साथ राख्नु भएको थियो, जसमाथि तिनलाई तथा तिनका भाइलाई आफ्ना पारिवारिक सम्मानका आधारमा संकोच भयो कि ज़ैद एउटा स्वतन्त्र गरिएका दास हुन् तथा तिनको सम्बन्ध एउटा उच्च सम्मानित परिवारसित छ । यस पश्चात यो आयत अवतरित भयो जसको अर्थ यो हो कि अल्लाह तथा रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका निर्णयका पश्चात कुनै ईमान भएका पुरुष एवं स्त्रीलाई यो अधिकार छैन कि त्यसले आफ्ना अधिकारलाई प्रयोग गरोस् बरु त्यसका लागि यो छ कि त्यसले आफ्नो स्वीकृति दिइहालोस् । अतः यस आयतलाई सुन्नुको पश्चात आदरणीय ज़ैनब आदिले आफ्ना विचारहरुबारे हठ गरेनन् तथा उनको विवाह सम्पन्न भयो ।

[1]परन्तु उनको स्वभावमा अन्तर थियो, पत्नीको स्वभावमा पारिवारिक मान एवं सम्मान बसेको थियो जबकि ज़ैद (रज़ि अल्लाहु अन्ह) मा दासताको दाग थियो, उनीहरुको आपसमा मनमुटाव रहन्थ्यो जसको चर्चा आदरणीय ज़ैद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित गर्दैरहन्थे तथा तलाक़को संकेत पनि दिँदै रहन्थे । परन्तु नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उनलाई तलाक़ दिनुबाट रोक्नु हुन्थ्यो तथा निर्वाह गर्नका लागि भन्नुहुन्थ्यो । यसका अतिरिक्त अल्लाहले उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई यो सचेत पनि गरिदिएको थियो कि ज़ैदको तर्फबाट तलाक़ भएर नै रहन्छ, त्यसका पश्चात ज़ैनबको विवाह तपाईंसँग गरिदिइने छ ताकि अज्ञानकालको त्यस रीतिको खण्डन गरिदिइने छ कि मुखले भनेको पुत्र, धार्मिक विधानमा वास्तविक पुत्रको समान हुँदैन तथा त्यसद्वारा तलाक दिइएको महिलासित विवाह मान्य छ । आयतमा यिनै कुरातिर संकेत छ । आदरणीय ज़ैदमाथि अल्लाहको यो उपकार थियो कि त्यसले इस्लाम धर्मधारण गर्नुको सौभाग्य दियो तथा दासताबाट मुक्ति दिलायो । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको उपकार उनीमाथि यो थियो कि

عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا ۚ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٣٧﴾

स्त्रीबाट आफ्नो आवश्यकता पूरा गरिहाल्यो ।[1] हामीले तिनलाई तिम्रो विवाहमा दियौं[2] ताकि मुसलमानहरुलाई आफ्ना लेपालकहरुका पत्नीहरुका विषयमा कुनै प्रकारको संकोच नरहोस्, जबकि उनी आफ्नो आवश्यकता त्यसबाट पूरा गरिहालून्[3] अल्लाहको (यो) आदेश भएर नै रहने थियो ।[4]

مَّا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ ۖ سُنَّةَ اللَّهِ

(३८) जुन वस्तुहरु अल्लाह (तआला) ले आफ्नो नबीका लागि उचित (मान्य) गरेको छ, त्यसमा नबीलाई कुनै आपत्ति छैन ।[5] (यही) अल्लाह

उनलाई धार्मिक शिक्षा दिनु हो, उनलाई स्वतन्त्र गरेर आफ्नो पुत्र बनाउनु भएको थियो तथा आफ्नी फूफी उमैमाः बिन्त अब्दुल मुत्तलिब कि पुत्रीसित उनको विवाह गराइदिनु भयो । हृदयमा लुकाउने कुरो यही थियो जो उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई आदरणीया ज़ैनबसित विवाहका विषयमा प्रकाशनाद्वारा भनिएको थियो । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम यस कुरासित तर्सनु हुन्थ्यो कि मानिसहरु भन्नेछन् कि आफ्नी बुहारीसित विवाह गर्नु हो । जबकि अल्लाहलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमद्वारा यस रीतिलाई समाप्त गर्नु थियो तसर्थ मानिसहरुसित तर्सनुको आवश्यकता थिएन । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको यो भय यद्यपि स्वभाविक थियो जो उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सचेत गरेको थियो । प्रकट गर्नुबाट यही तात्पर्य छ कि यो विवाह हुनेछ जसबाट यो कुरो सबैका ज्ञानमा आउनेछ ।

[1]अर्थात् विवाहको पश्चात तलाक़ दिए तथा आदरणीय ज़ैनबले इद्दतका दिन पूरा गर्नुभयो ।

[2]यो विवाह प्रचलनका विरुद्ध केवल अल्लाहका आदेशले सम्पन्न भयो, विवाह मन्त्रका पाठ, अभिभावक, वकील साक्षी तथा महर बिना नै ।

[3]यो आदरणीय ज़ैनबसित नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको विवाहको कारण हो कि भविष्यमा कुनै मुसलमान यस विषयमा संकोचको आभाष नगरोस् तथा आवश्यकता अनुसार गोद लिएको पुत्र (दत्तक पुत्र) कि तलाक़ दिसकिएकी पत्नीसित विवाह गर्न सकियोस् ।

[4]अर्थात् पहिलादेखि नै अल्लाहका ज्ञानमा जो थियो त्यो प्रत्येक दशामा पूरा हुनु थियो।

[5]यो त्यही ज़ैनबको विवाहको घटनातिर संकेत छ, किनकि यो विवाह उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको लागि उचित (वैध) थियो । यसकारण यसमा कुनै पाप तथा संकीर्णताको कुरो छैन ।

فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلُ ۚ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا ﴿٣٨﴾

को नियम उनीहरुमा पनि रहयो जो पहिला थिए[१] तथा अल्लाह (तआ़ला) का कार्य अटल निर्धारित गरिएका छन् ।[२]

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ ۗ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٣٩﴾

(३९) यी सबै यस्ता थिए कि अल्लाह (तआ़ला) का आदेश पुऱ्याउने गर्दथे एवं अल्लाहसित नै तर्सन्थे तथा अल्लाहका अतिरिक्त कोहीसित पनि तर्सन्नथे,[३] तथा अल्लाह (तआ़ला) हिसाब लिनका लागि पर्याप्त छ ।[४]

مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ

(४०) (मानिसहरु), तिम्रा पुरुषहरुमध्ये कसैका पिता मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम होइन,[५] परन्तु उहाँ अल्लाह (तआ़ला) का रसूल

[१]अर्थात् विगत अम्बिया पनि यसप्रकारको कार्य गर्न कुनै संकोच गर्दैनथे, जो अल्लाहको तर्फबाट उनलाई अनिवार्य गरिन्थ्यो, चाहे सामुदायिक तथा सामाजिक रीति-रिवाज उनका विपरीत नै हुन्थे ।

[२]अर्थात् विशेष कारण एवं सुनीतिमा आधारित हुन्छन्, सांसारिक शासकहरुको जस्तो सामयिक एवं क्षणिक आवश्यकतामा आधारित हुँदैन । यसैप्रकार उनको समय पनि निर्धारित हुन्छ, जसका अनुसार घटित हुन्छन् ।

[३]यसकारण न कुनै भय अथवा प्रभाव उनलाई अल्लाहको सन्देश पुऱ्याउनमा रुकावट बन्थ्यो न अपमान एवं धिक्कारको उनलाई चिन्ता हुन्थ्यो ।

[४]अर्थात् प्रत्येक स्थानमा त्यो आफ्ना ज्ञान एवं शक्तिका अनुसार व्याप्त छ, यसकारण त्यो आफ्ना भक्तहरुको सहायताका लागि पर्याप्त छ तथा अल्लाहको धर्मको प्रचार-प्रसारमा उनलाई जो कठिनाईहरु छन्, त्यसमा त्यसले उनको सहायता गर्दछ तथा शत्रुहरुका नराम्रा उद्देश्य तथा षड्यन्त्रहरुबाट उनीहरुलाई बचाउँछ ।

[५]यसकारण उहाँ ज़ैद बिन हारिसाको पनि पिता हुनुहुन्न, जसका लागि उहाँलाई निन्दाको लक्ष्य बनाउन सकियोस् कि उहाँले आफ्नी बुहारीसित विवाह किन गर्नुभो ? बरु एक ज़ैद मात्रै होइन, उहाँ कुनै पनि पुरुषको पिता हुनुहुन्न, किनकि ज़ैद त हारिसाका पुत्र थिए । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त उनलाई मुखले भनेर पुत्र बनाउनु भएको थियो तथा अज्ञानी नियमहरुका अनुसार उनलाई ज़ैद बिन मोहम्मद भनिन्थ्यो । वास्तवमा उनी उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका साखै पुत्र थिएन । यसैकारण ﴿ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ﴾ अवतरित हुनुका पश्चात उनलाई ज़ैद पुत्र

وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمًا ۝٤٠

हुनुहुन्छ तथा समस्त नबीहरुमा अन्तिम हुनुहुन्छ,[1] तथा अल्लाह (तआ़ला) प्रत्येक वस्तुलाई राम्ररी जान्दछ ।

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْرًا كَثِيْرًا ۝٤١

(४१) हे मुसलमानहरु ! अल्लाह तआ़लाको स्मरण अत्याधिक गर ।

وَّسَبِّحُوْهُ بُكْرَةً وَّاَصِيْلًا ۝٤٢

(४२) तथा बिहान-बेलुका त्यसको पवित्रताको वर्णन गर ।

هُوَ الَّذِيْ يُصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَمَلٰٓئِكَتُهٗ لِيُخْرِجَكُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ ۗ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِيْنَ رَحِيْمًا ۝٤٣

(४३) त्यही हो जसले तिमीमाथि आफ्नो दया पठाउँछ तथा त्यसका फरिश्ताहरु (तिम्रा लागि दयाको प्रार्थना गर्दछन्) ताकि त्यो तिमीलाई अन्धकारबाट प्रकाशतिर लगोस् । तथा अल्लाह (तआ़ला) मुसलमानहरुमाथि अत्यन्त दयालु छ ।

تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهٗ سَلٰمٌ ۚ

(४४) जुन दिन यिनी अल्लाह (तआ़ला) सित भेट्नेछन् तिनको स्वागत सलामबाट हुनेछ,[2] उनका

हारिसा नै भनिन्थ्यो । यसका अतिरिक्त आदरणीया ख़दीजा (رضي الله عنها) बाट नबीँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पुत्र मात्र दुइवटा थिए । कासिम र अब्दुल्लाह, अनि अब्दुल्लाहको उपाधि तैयब र ताहिर थियो । यसर्थ तैयब र ताहिर उहाँका अन्य कुनै पुत्रको नाम होइन । (विस्तृत जानकारीका लागि पढ्नुहोस् : अर्रहीकुल् मख्तूम/ पृष्ठ :१११ तेस्रो संस्करण १९८८ ऊर्दू) इब्राहीम मारीया क़िब्तियाको गर्भबाट भयो । परन्तु यी सबै बाल्यवस्थामा नै मरे, उनीमध्ये कुनै पनि पूर्ण वयस्क आयुसम्म पुगेन । यस आधारमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको आफ्नो सन्तानमा कोही पनि पुरुष रहेन जसका उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पिता होऊन् । (इब्ने कसीर)

[1] خاتَمٌ अरबी भाषामा मोहर (मुद्रा) लाई भन्दछन् तथा मोहर अन्तिम क्रियालाई भनिन्छ । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि नबूअत एवं रिसालतको अन्त्य भयो । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पश्चात जो पनि नबूअत अथवा रिसालतको दावी गर्नेछ, त्यो झूठा तथा दज्जाल हुनेछ । हदीसहरुमा यस विषयलाई विस्तृत रुपमा वर्णन गरिएको छ तथा यसमा सम्पूर्ण सम्प्रदाय सहमत छन् । केयामतका निकट आदरणीय ईसा धर्तीमा आउनेछन् जो सहीह तथा निरन्तर कथनबाट सिद्ध छ । उनी नबीका रुपमा आउने छैनन् बरु नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अनुयायी बनेर आउनेछन् । यसकारण उनको धर्तीमा आगमन नबूअतको अन्तको विरुद्ध छैन ।

[2] अर्थात् स्वर्गमा फरिश्ताहरु ईमान भएकाहरुलाई अथवा ईमान भएका एक-अर्कालाई सलाम गर्नेछ ।

وَاَعَدَّ لَهُمۡ اَجۡرًا كَرِيۡمًا ﴿٤٤﴾	लागि अल्लाह (तआ़ला) ले सम्मानित पुरस्कार तयार गरिराखेको छ।
يٰۤاَيُّهَا النَّبِىُّ اِنَّاۤ اَرۡسَلۡنٰكَ شَاهِدًا وَّمُبَشِّرًا وَّنَذِيۡرًا ۙ﴿٤٥﴾	(४५) हे नबी ! वास्तवमा हामीले नै तपाईंलाई (रसूल) साक्षी, शुभसूचक तथा सचेतक बनाएर पठाएका छौं।[1]
وَّدَاعِيًا اِلَى اللّٰهِ بِاِذۡنِهٖ وَسِرَاجًا مُّنِيۡرًا ﴿٤٦﴾	(४६) तथा अल्लाहको आदेशबाट उसतिर आमन्त्रण गर्ने तथा प्रकाशमान दीप।[2]
وَبَشِّرِ الۡمُؤۡمِنِيۡنَ بِاَنَّ لَهُمۡ مِّنَ اللّٰهِ فَضۡلًا كَبِيۡرًا ﴿٤٧﴾	(४७) तथा तपाईं ईमानवालाहरुलाई शुभसूचना सुनाइदिनुस् कि उनका लागि अल्लाह (तआ़ला) को तर्फबाट निकै ठूलो अनुग्रह छ।
وَلَا تُطِعِ الۡكٰفِرِيۡنَ وَالۡمُنٰفِقِيۡنَ وَدَعۡ اَذٰىهُمۡ وَتَوَكَّلۡ عَلَى اللّٰهِ ؕ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيۡلًا ﴿٤٨﴾	(४८) तथा काफ़िर एवं मुनाफ़िकहरुको भनाई नमान्नुस् ! तथा जुन दुख (उनीहरुतिरबाट) पुग्दछ त्यसको चिन्ता नगर्नुस्, अल्लाहमाथि भरोसा राख्नुस्, अल्लाह काम बनाउनका लागि पर्याप्त छ।
يٰۤاَيُّهَا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوۡۤا	(४९) हे मुसलमानहरु ! जब तिमी मुसलान महिलाहरुसित विवाह गर्दछौ अनि उनीहरुलाई हात लगाउनु

[1]केही ज्ञाताहरु شَاهِدً (शाहिद) को अर्थ साक्षात विद्यमान गर्दछन् जो कुरआ़नको अर्थमा परिवर्तन छ। नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम आफ्ना समुदायको साक्ष्य दिनुहुनेछ, उनीहरुको पनि जो तपाईंमाथि ईमान स्वीकार गरे तथा उनको पनि जो तपाईंलाई झुठ्लाउँदै रहे। उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ईमान भएकाहरुलाई उनका वजूका अङ्गहरुबाट चिनिहाल्नु हुनेछ जो टल्किराखेका हुनेछन्। यसैप्रकार उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अन्य नबीहरु (सन्देष्टाहरु) को साक्षी बन्नुहुनेछ कि उनीहरुले आ-आफ्ना समुदायलाई प्रदान गरिएका निश्चित ज्ञानको आधारमा हुनेछ यसकारण होइन कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम समस्त सन्देष्टाहरुलाई आफ्नो दृष्टिले हेर्दै आइराख्नु भएको छ। यो विश्वास त कुरआ़नका सुत्रहरुको विरुद्ध छ।

[2]जुनप्रकार द्वीपबाट अन्धकार दूर हुन्छ, त्यसैप्रकार उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमद्वारा कुफ्र तथा शिर्क (मूर्तिपूजा) का अन्धकार हटे। यसका अतिरिक्त यस दिव्य द्वीपबाट प्रकाश प्राप्त गरी जो सम्मान तथा आदर प्राप्त गर्न चाहन्छ गर्नसक्छ, यसकारण कि जो दीप केयामतसम्म प्रकाशित छ।

إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَٰتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا ۖ فَمَتِّعُوهُنَّ وَسَرِّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٤٩﴾

भन्दा पूर्व तलाक् दिन्छौ भने तिनीहरुमाथि तिम्रो कुनै (अधिकार) इद्दत (तलाक्का पश्चात निर्धारित समयसम्मको प्रतिबन्धित अवधि) को छैन जसको तिमी गणना गर ।[1] तसर्थ तिमी उनीहरुलाई केही न केही दिइहाल ।[2] तथा राम्ररी उनीहरुलाई बिदा गरिदेऊ ।[3]

يَٰٓأَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّآ أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَٰجَكَ

(५०) हे नबी ! हामीले तिम्रा लागि तिम्रा ती पत्नीहरु उचित (वैध) गरिदिएका छौं, जसलाई तिमी उनका महर

विवाहका पश्चात जुन स्त्रीहरुसित सहवास गरिसकिएको छ र त्यो अहिले युवती छ, यस्ता स्त्रीहरुलाई यदि तलाक् हुन्छ भने तिनको 'इद्दत' तीन मासिक धर्म छ । (अल बकर:-२२८) यहाँ ती स्त्रीहरुका लागि नियम भनिंदैछ जसका विवाह भएको छ किन्तु पति-पत्नीका मध्ये सहवास सम्बन्ध भएको छैन तिनलाई यदि तलाक् हुन्छ भने कुनै इद्दत छैन अर्थात् यस्ता बिना संभोग तलाक् प्राप्त स्त्री बिना इद्दत पूरा गरी तुरुन्त कहीं विवाह गर्न चाहन्छे भने गर्नसक्छे । हो, यदि सहवासभन्दा पहिले पतिको निधन हुनजान्छ भने त्यसले चार महिना दश दिन इद्दत व्यतीत गर्नुपर्नेछ । (फत्हुल कदीर, इब्ने कसीर) स्पर्श गर्नु अथवा हात लगाउनु इंगित छ सहवास (संभोग) सित, निकाहको विशेष शब्द सहवास तथा विवाहको बन्धन दुबैका लागि प्रयोग हुन्छ । यहाँ विवाहको अर्थमा छ । यसै आयतबाट तर्क निकाल्दै यो पनि भनिएको छ कि विवाहभन्दा पहिला तलाक् (सम्बन्ध-विच्छेद) छैन किनकि यहाँ विवाहका पश्चात तलाक्को चर्चा छ । अत: जो धर्मविद (फुकेहा) यो भन्दछन् कि कोही मैले अमूक स्त्रीसँग विवाह गरें त त्यसलाई तलाक्, त उनका मतका अनुसार त्यस स्त्रीसित विवाह हुनासाथ तलाक् हुनेछ यस्तै केही जसले यो भन्दछन् कि यदि त्यो यो भन्दछ कि मैले कुनै पनि स्त्रीसँग विवाह गरें त उसलाई तलाक्, त जुन स्त्रीसित पनि विवाह गर्नेछ, तलाक् (विवाह विच्छेद) भइहाल्नेछ । यो कुरो सही छैन । हदीसमा पनि प्रष्ट छ «لَا طَلَاقَ قَبْلَ نِكَاحٍ» (इब्ने माजा) «لَا طَلَاقَ لِابْنِ آدَمَ فِيمَا لَا يَمْلِكُ» (अबू दाऊद बाबुन फित्तलाके कबलन निकाहे, तिर्मिजी, इब्ने माजा एवं मुसनद अहमद २/१८९), यसमा स्पष्ट छ कि विवाहभन्दा पहिला विवाह विच्छेद (तलाक्) एउटा अनर्थ कर्म हो जसको धर्म विधानमा कुनै औचित्य छैन ।

[2]यो (मुत्आ), यदि महर (स्त्रीधन) निर्धारित छ भने आधा महर छ अन्यथा शक्तिका अनुसार केही दिइहालियोस् ।

[3]अर्थात् तिनीहरुलाई आदर तथा सम्मानका साथ बिना कुनै दुख पुऱ्याइ अलग गरियोस् ।

ٱلَّٰتِيٓ ءَاتَيۡتَ أُجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتۡ يَمِينُكَ مِمَّآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَيۡكَ وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّٰتِكَ وَبَنَاتِ خَالِكَ وَبَنَاتِ خَٰلَٰتِكَ ٱلَّٰتِي هَاجَرۡنَ مَعَكَ وَٱمۡرَأَةٗ مُّؤۡمِنَةً إِن وَهَبَتۡ نَفۡسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنۡ أَرَادَ ٱلنَّبِيُّ أَن يَسۡتَنكِحَهَا خَالِصَةٗ لَّكَ مِن دُونِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَۗ قَدۡ عَلِمۡنَا مَا فَرَضۡنَا عَلَيۡهِمۡ فِيٓ أَزۡوَٰجِهِمۡ وَمَا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُهُمۡ

(स्त्री-दान) दिइसकेका छौं[१] तथा ती दासीहरु पनि जो अल्लाह (तआ़ला) ले युद्धमा तिमीलाई प्रदान गरेको छ[२] तथा तिम्रा काकाका पुत्रीहरु, फुफीका पुत्रीहरु तिम्रा मामाका पुत्रीहरु तथा तिम्रा मौसीका पुत्रीहरु पनि जसले तिम्रो साथमा हिज्रत गरेका छन्,[३] तथा ती ईमान भएका महिला जो स्वयंलाई नबीलाई दान गरिदिन्छन्, यो त्यस अवस्थामा कि स्वयं यदि नबी पनि त्यससित विवाह गर्न चाहन्छ,[४] यो विशेषरुपले तिम्रो लागि नै हो तथा अन्य मुसलमानहरुका लागि होइन ।[५] हामी त्यसलाई राम्ररी

[१]केही धार्मिक नियमहरुमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई विशेषता प्राप्त थियो, जसलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको विशेषता भनिन्छ । जस्तै ज्ञानीहरुका एक गुटका मत अनुसार रात्रिको नमाज़ (तहज़्जुद) उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई अनिवार्य थियो, सद्का (दान) आफ्नो लागि लिन निषेध थियो । यसैप्रकार केही विशेषताहरुको वर्णन यस स्थानमा गरिएको छ जसका सम्बन्ध विवाहसित छ । (१) जुन स्त्रीहरुलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले महर दिनुभएको छ, ती वैध छन् चाहे संख्यामा तिनीहरु जतिसुकै होऊन् तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आदरणीय सफीया तथा जुबैरीयाको महर तिनको स्वतन्त्रतालाई मान्नु भएको थियो । उनका अतिरिक्त नकदको रुपमा सबैको महर नजाशीले आफ्नो तर्फबाट दिएका थिए ।

[२]अत: आदरणीया सफिया तथा जुबैरीया दासीका रुपमा आउनु भएको थियो जसलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले स्वतन्त्र गरी विवाह गर्नुभएको थियो तथा रेहाना एवं मारीया किब्तिया दासीका रुपमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित रहनुभयो ।

[३]यसको अर्थ हो कि जुनप्रकार उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले हिज़रत गर्नुभयो, त्यसैप्रकार उहाँहरुले पनि मक्काबाट मदीना हिज़रत गरे, किनकि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका साथ कुनै पनि महिलाले हिज़रत गरेका थिएनन् ।

[४]अर्थात् स्वयं आफूलाई दान गर्ने महिला, यदि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम त्यससित विवाह गर्न चाहनुहुन्छ भने बिना महर उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका लागि त्यसलाई आफ्नो विवाहमा लिनु उचित छ ।

[५]यो अनुमति केवल उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका लागि छ, अन्य मुसलमानहरुलाई अनिवार्य छ कि उनीहरु महरका अधिकार देऊन् अनि विवाह वैध हुनेछ ।

لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ۝

जान्दछौं जो हामीले उनका लागि उनका पत्नी एवं दासीहरुका विषयमा (आदेश) निर्धारित गरेका छौं,[1] यो यसकारण कि तिमीमाथि कुनै आपत्ति उत्पन्न नहोस् ।[2] अल्लाह (तआला) अत्यन्त क्षमाशील एवं अत्यन्त दयावान छ ।

تُرْجِي مَن تَشَاءُ مِنْهُنَّ وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَن تَشَاءُ ۖ وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَن تَقَرَّ أَعْيُنُهُنَّ وَلَا يَحْزَنَّ وَيَرْضَيْنَ بِمَا آتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ ۚ

(५१) उनीहरुमध्ये जसलाई तिमी चाहन्छौ दूर राख तथा जसलाई चाहन्छौ सँगै राख,[3] तथा यदि तिमी उनीहरुमध्येबाट पनि कसैलाई आफ्नो पासमा बोलाउँछौ जसलाई तिमीले अलग गरेका थियौ त तिमीमाथि कुनै आपत्ति छैन,[4] यसमा यस कुरोको अधिक आशा छ कि यी (स्त्रीहरु) का आँखा शीतल रहुन् तथा उनीहरु दुखी नहोऊन् तथा जे-जति पनि तिमी उनलाई दिन्छौ त्यसबाट ती सबै प्रसन्न रहुन्,[5] तिम्रा हृदयहरुमा

[1]अर्थात् विवाहका जो प्रतिबन्ध एवं अधिकार छन् जो हामीले अनिवार्य गरेका छौं, जस्तै चारभन्दा अधिक पत्नीहरु एकै समयमा कुनै व्यक्ति राख्न सक्दैन । विवाहका लागि संरक्षक साक्षी तथा महर आवश्यक छ । परन्तु दासीहरु जति पनि कोही चाहन्छ राख्न सक्छ, किन्तु दासीहरुको प्रचलन अब समाप्त भइसक्यो ।

[2]यसको सम्बन्ध إِنَّا أَحْلَلْنَا सित छ अर्थात् उक्त समस्त महिलाहरुलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका लागि यसकारण उचित गरियो कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई संकोच प्रतीत नहोस् तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम कसैसँग विवाहमा पाप नसम्झुन् ।

[3]यसमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको एउटा अन्य विशेषताको वर्णन छ । त्यो यो कि पत्नीहरुका मध्य क्रम निर्धारित गर्नुको अधिकार उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई दिइएको थियो । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जसको क्रम चाहनुहुन्छ, स्थगित गरिदिनु हुन्छ, अर्थात् त्यसलाई साथमा राख्दै त्यससित सहवास गर्नुहुन्न तथा जससित चाहन्छन् यो सम्बन्ध स्थापित गर्नुहुन्छ ।

अर्थात् जुन पत्नीहरुका क्रम स्थगित गरिएको थियो । यदि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम चाहनुहुन्छ कि त्यससित सहवास गरियोस् त यो आज्ञा पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई प्राप्त थियो ।

[4]अर्थात् क्रम स्थगित हुनु तथा एकलाई अर्कोमाथि प्रथमिकता दिनुका उपरान्त पनि उनीहरु प्रसन्न हुनेछन्, दुखी हुने छैनन् तथा जे-जति उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको तर्फबाट प्राप्त हुन्छ त्यसमा सन्तुष्ट रहनेछन् ।

وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَلِيْمًا ۝٥١

जे-जति छ, त्यसलाई अल्लाह (तआला राम्ररी) जान्दछ ।[1] अल्लाह (तआला) अधिक ज्ञान भएको सहनशील छ ।

لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاۤءُ مِنْۢ بَعْدُ وَلَآ اَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ اَزْوَاجٍ وَّلَوْ

(५२) यसका पश्चात अन्य स्त्रीहरु उहाँका लागि वैध (हलाल) छैनन् तथा न यो (उचित छ) कि उनीहरुलाई छाडेर अन्य स्त्रीहरुसँग (विवाह) गरून् ।

किन ? यसकारण कि उनीहरुलाई ज्ञात छ कि सन्देष्टा यो सबै कुरा अल्लाहका आदेश एवं आज्ञा अनुसार गरिराख्नु भएछ तथा यी पवित्र पत्नीहरु अल्लाहका निर्णयमाथि प्रसन्न एवं सन्तुष्ट छन् । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई यो अनुमति प्राप्त हुनुका उपरान्त पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यसलाई प्रयोग गर्नुभएको थिएन आदरणीय सौदह बाहेक (कि तिनले आफ्नो क्रम आफ्नो इच्छाले आदरणीया आयशालाई प्रदान गर्नुभएको थियो) उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले समस्त पवित्र पत्नीहरुका क्रम समानरुपले निर्धारित गर्नुभएको थियो । यसैले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले अन्तिम समयमा पवित्र पत्नीहरुबाट आज्ञा लिई रोगको अवधि आदरणीय आयशाको पासमा व्यतीत गर्नुभयो । إِنَّا أَحْلَلْنَا को सम्बन्ध उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका यसै व्यवहारसित छ कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई क्रम निर्धारण (अन्य मानिसहरुको जस्तो) यद्यपि आवश्यक थिएन । यसका उपरान्त पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले क्रम विभाजनलाई अपनाउनु हो ताकि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पत्नीहरुका आँखालाई शीतलता प्राप्त होस्, तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका यस सद्व्यवहार एवं न्यायबाट प्रसन्न होऊन् कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यस विशेषाधिकारको प्रयोग गर्नु भएन बरु उनका सान्त्वना एवं प्रसन्नताको प्रयोजन गर्नुभयो ।

[1]अर्थात् तिम्रा हृदयमा जे-जति छ तिनमा यो कुरो पनि निश्चित रुपमा छ कि सबै पत्नीहरुको प्रेम हृदयमा समान छैन, किनकि हृदयमाथि कसैको अधिकार छैन । यसकारण पत्नीहरुका मध्येक्रममा, पालन-पोषण तथा अन्य जीवन हेतु तथा सुविधाहरुमा समानता आवश्यक छ, जसको प्रबन्ध मनुष्य गर्नसक्दछ । हृदयहरुका झुकावमा समता अधिकारमै छैन, यसकारण अल्लाह तआलाले त्यसमाथि पकड पनि गर्नेछैन यदि हार्दिक प्रेम कुनै एक पत्नीसित त्योसँग विशेष व्यवहारको कारण नहोस् । यसैकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्ने गर्नुहुन्थ्यो, "हे अल्लाह ! यो जुन मेरो विभाजन छ जो मेरो अधिकारमा छैन, परन्तु जसमाथि तिम्रो अधिकार छ म त्यसमाथि अधिकार राख्दिन, त्यसमा मलाई लज्जितनगर्नू ।" (अबू दाऊद, तिर्मिजी, नसाई, इब्ने माजा तथा मुसनद अहमद ६/१४४)

أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَّقِيبًا ﴿٥٢﴾

(यद्यपि उनका रुप राम्रो पनि लाग्दछ[1] परन्तु जो तिम्रा दासीहरु होऊन्[2] अल्लाह (तआ़ला) प्रत्येक वस्तुको (पूर्ण) रक्षक छ ।

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَن يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَىٰ طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنَاهُ وَلَٰكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ ۚ إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنكُمْ ۖ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ ۚ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ

(५३) हे मुसलमानहरु ! जबसम्म तिमीलाई आज्ञा प्रदान गरिंदैन तिमी नबीका घरहरुमा नजाने गर खानका लागि यस्ता समयमा कि खाना पाक्नुको प्रतीक्षा गर्दैरहनु परोस्, बरु जब बोलाउन्छ तब जाउ तथा जब खाइसकेको हुन्छौ तब निस्केर जाउ, त्यहीं कुराहरुमा लीन नहोउ । नबीलाई तिम्रा यस व्यवहारबाट कष्ट हुन्छ । परन्तु उनी तिम्रो आदर गरिदिन्छन् तथा अल्लाह (तआ़ला) सत्यको वर्णन गर्नुमा कसैको चिन्ता गर्दैन ।[3] तथा जब

[1]अधिकारको आयत अवतरित हुनुको पश्चात पवित्र पत्नीहरुले सांसारिक सुख-सुविधाहरुका साधनहरुलाई त्यागेर कठिनाईसित नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका साथ रहनु रुचाएका थिए । यसको प्रतिफल अल्लाहले यो दियो कि पत्नीहरुका अतिरिक्त (जसका संख्या त्यस समय नौं थियो) अन्य स्त्रीहरुसँग विवाह गर्न अथवा उनीहरुमध्ये कसैलाई तलाक़ दिएर त्यसका स्थानमा कुनै अन्यसित विवाह गर्नबाट रोकिदियो । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि पछि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई यो अधिकार दिएको थियो, परन्तु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले कुनै विवाह गर्नुभएन । (इब्ने कसीर)

[2]अर्थात् दासीहरुलाई राख्नमा कुनै प्रतिबन्ध छैन, केही धर्म विशेषज्ञहरुले यसबाट यो भाव निकाल्नु भएको छ कि काफ़िर दासी पनि राख्नुको उहाँलाई अनुमति थियो तथा केहीले ﴿وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ﴾ (अल-मुम्तहिना-१०) का अनुसार यसलाई उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का लागि उचित (वैध) ठान्नुभएन (फ़तहुल क़दीर)

[3]यस आयतका अवतरण हुनुको कारण यो हो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका निमन्त्रणमा सहाबा किराम उपस्थित भए, जसमध्ये केही खानुका पश्चात पनि बसि कुरा गर्दैरहे जसबाट उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई विशेष कष्ट भयो परन्तु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले शिष्टाचार एवं व्यवहारका कारण उनलाई जानको लागि भन्नुभएन । (सहीह बुख़ारी व्याख्या सूरतुल अहज़ाब) अत: यस आयतमा भोजका शिष्टाचार सिकाइए कि प्रथम त त्यतिखेर जाउ, जब भोजन तयार भइसकेको हुन्छ, पहिले देखि नै धर्ना दिएर

مِنْ وَّرَآءِ حِجَابٍ ؕ ذٰلِكُمْ اَطْهَرُ لِقُلُوْبِكُمْ وَقُلُوْبِهِنَّ ؕ وَمَا كَانَ لَكُمْ اَنْ تُؤْذُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَلَاۤ اَنْ تَنْكِحُوْۤا اَزْوَاجَهٗ مِنْۢ بَعْدِهٖۤ اَبَدًا ؕ اِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيْمًا ﴿۵۳﴾

तिमी नबीका पत्नीहरुबाट कुनै वस्तु माँग्छौ भने पर्दाका पछाडीबाट माँग ।[१] तिम्रा तथा तिनका हृदयहरुका लागि पूर्ण पवित्रता यही हो ।[२] न तिमीलाई उचित छ कि तिमी अल्लाहका रसूललाई कष्ट देउ[३] तथा न तिमीलाई यो वैध (उचित) छ कि उहाँका पश्चात कुनै समय पनि उहाँका पत्नीसित विवाह गर । (याद राख) अल्लाहका निकट यो अति ठूलो (पाप) हो ।[४]

न बसिराख । द्वितीय भोजन समाप्त गर्नुका तुरुन्त उपरान्त घरहरुतिर हिंडिहाल, त्यहाँ बसेर कुरा नगर । भोजनको वर्णन त अवतरित हुनुका कारण गरिएको छ अन्यथा अर्थ त यो कि जहिले पनि बोलाइन्छ चाहे खानाको लागि अथवा कुनै अन्य कार्यका लागि आज्ञाबिना घरमा प्रवेश नगर ।

[१]यो आदेश आदरणीय उमरको इच्छाको अनुरुप अवतरित भयो । आदरणीय उमरले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित निवेदन गरे कि हे रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ! तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पासमा राम्रा-नराम्रा धेरै मानिसहरु आउँछन्, काश तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पवित्र पत्नीहरुलाई पर्दाको आदेश दिनुभए त कति राम्रो हुन्थ्यो । यसप्रकार यो आदेश अल्लाहले अवतरित गर्‍यो (सहीह बुखारी किताबुस्सलात तथा तफ़सीर सूरः अल-बक़रः, मुस्लिम बाबु फज़ाईले उमर बिन खत्ताब)

[२]यो पर्दाको रहस्य एवं कारण हो कि यसबाट स्त्री-पुरुष दुबैका हृदय संशय एवं शंकाबाट तथा परस्पर उपद्रवमा पर्नुबाट सुरक्षित रहनेछन् ।

[३]चाहे त्यो कुनै रुपमा होस् । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका घरमा बिना आज्ञा प्रवेश गर्नु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसरुल्लमको इच्छा बिना घरमा बसिरहनु तथा बिना पर्दा पवित्र पत्नीहरुसित कुराकानी गर्नु, यी कार्य पनि कष्टदायक हुन्, यिनीबाट पनि बच ।

[४]यो आदेश ती पवित्र पत्नीहरुका विषयमा छ जो मृत्युका समय नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विवाह बन्धनमा थिए । तैपनि जसलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले सहवासका पश्चात जीवनकालमा नै तलाक़ दिएर आफूबाट अलग गरिदिनु भएको थियो, तिनी यसमा सम्मिलित छन् अथवा छैनन ? यसमा दुई मत छन् । केही ज्ञाताहरु तिनलाई पनि सम्मिलित मान्दछन् तथा केहीले मान्दैनन् । परन्तु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका यस्तो कुनै पत्नी नै थिइन । यसकारण त्यो केवल एउटा अनुमान हो । यसका अतिरिक्त तेस्रो प्रकार ती स्त्रीहरुको हो जोसित उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको विवाह भयो परन्तु सहवासभन्दा पूर्व नै

إِن تُبْدُوا شَيْئًا أَوْ تُخْفُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٥٤﴾

(५४) यदि तिमी कुनै कुरालाई प्रकट गर्दछौ अथवा लुकाउँछौ भने अल्लाहलाई प्रत्येक कुरोको राम्रो ज्ञान छ ।

لَّا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِي آبَائِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءِ إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءِ أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ ۗ وَاتَّقِينَ اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٥٥﴾

(५५) ती महिलाहरुलाई कुनै पाप छैन कि उनी आफ्ना पिता, आफ्ना पुत्र एवं दाजुभाइ, आफ्ना भतिजा, भानिज एवं आफ्ना (मेलजोल भएका) महिलाहरु तथा स्वामित्वका अधीनस्थ (दासी, दास) का सामु (प्रत्येक्ष रुपमा) होऊन् ।[1] (महिलाहरु !) अल्लाहसित तर्संदै गर । अल्लाह तआ़ला नि:सन्देह हरेक कुरोमा साक्षी छ ।[2]

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ ۚ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٥٦﴾

(५६) अल्लाह (तआ़ला) तथा त्यसका फरिश्ताहरु त्यस नबीमाथि दरूद पठाउँ तथा अधिक सलाम (पनि) पठाउँदै गर ।[3]

तिनलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले तलाक़ दिइदिनु भयो । तिमीसित अन्य मानिसहरुले विवाह गर्नुमा कुनै मतभेद ज्ञात छैन । (तफ़सीर इब्ने क़सीर)

[1]जब महिलाहरुका लागि पर्दाको आदेश अवतरित भयो, त त्यस पश्चात घरमा उपस्थित निकट अथवा हर समय आवत-जावत गर्ने सम्बन्धिहरुका विषयमा प्रश्न उठ्यो कि उनीसित पर्दा गरियोस् अथवा नगरियोस् । यस आयतमा ती सम्वन्धिहरुको वर्णन छ जससित पर्दाको आवश्यकता छैन । यसको विस्तृत वर्णन सूरः नूरको आयत ३१ ﴿وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ﴾ मा गुज्रिसकेको छ, त्यसलाई हेर्नुस् ।

[2]यस स्थानमा महिलाहरुलाई अल्लाहका भयको आदेश दिएर यो स्पष्ट गरियो कि यदि हृदयमा अल्लाहको भय छ भने पर्दाको जुन मूल उद्देश्य हृदय एवं दृष्टिको पवित्रता तथा सम्मानको रक्षा हो त्यो अवश्य तिमीलाई प्राप्त हुनेछ, अन्यथा देखावटी पर्दाको प्रतिबन्ध तिमीलाई पापमा लीन हुनबाट बचउन सक्नेछैन ।

[3]यस आयतमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका त्यस पद एवं गरिमाको वर्णन छ, जो आकाशहरुमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई प्राप्त छ तथा त्यो यो हो कि अल्लाह तआ़ला फरिश्ताहरु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको प्रशंसा एवं बढाई गर्दछ र शान्ति पठाउँछ तथा फरिश्ताहरु पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका लागि उच्च स्थानका लागि प्रार्थना गर्दछन् ।

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُّهِينًا ﴿٥٧﴾

(५७) जो मानिस अल्लाह तथा त्यसका रसूललाई कष्ट दिन्छन् तिनीहरुमाथि संसार तथा आख़िरतमा अल्लाहको धिक्कार छ तथा उनका लागि अत्यन्त अपमानित गर्ने यातना छ ।[1]

त्यसका साथ-साथै अल्लाह तआलाले धर्तीवालाहरुलाई आदेश दियो कि उनीहरु पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि सलात तथा सलाम पठाऊन् ताकि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको प्रशंसामा धर्ती एवं आकाश दुबै लोक सम्मानित होऊन् । हदीसमा वर्णित छ कि सहाबा किरामले निवेदन गरे, हे रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सलामको विधि त हामी जान्दछौं । (अर्थात तहीयातमा السلام عليك أيها النبي पढ्छन्) हामीले दरूद कसरी पढौं, यसमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त्यो दरूद इब्राहीमी भन्नुभो जो नमाज़मा पढिन्छ । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूर: अहज़ाब) यसका अतिरिक्त हदीसमा दरूदका अन्य रुप पनि आउँछन्, जो पढ्न सकिन्छन्, यसका अतिरिक्त संक्षिप्तमा 'सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम' पनि पढ्न सकिन्छ तैपनि 'अस्सलातो वस्सलामो अलैक या रसूलुल्लाह' पढ्नु यसकारण ठीक छैन कि यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित सम्बोधन छ र यस्ता शब्दहरुका साथ सामान्य दरूद उहाँबाट साबित छैन । केवल तहीयातमा साबित छ । यसकारण त्यसै समय त्यसलाई जसरी प्रमाणित छ, पढ्नु पर्दछ । जहाँसम्म त्यसलाई पढ्ने केही व्यक्तिहरु यस भ्रमपूर्ण विश्वासमा पढ्दछन् कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सिधै स्वयं सुन्नुहुन्छ । यो विश्वास कुर्आन एवं हदीसका विरुद्ध छ, जो पुण्य होइन पाप हो । हदीसहरुमा दरूदको विशेष महत्व भनिएको छ । नमाज़मा यसलाई पढ्नु आवश्यक एवं सुन्नत छ ? ज्ञानीहरुको बहुमत सुन्नत हुनुका पक्षमा छ तथा इमाम शाफ़ई एवं धेरैजसो ज्ञानी आवश्यक हुनुका पक्षमा छन् । परन्तु हदीसहरुमा यो आवश्यक नै हुनुको पुष्टि हुन्छ । यसैप्रकार हदीसबाट यो पनि ज्ञात हुन्छ कि जुनप्रकार अन्तिम तशहहुदमा पनि दरूद पढ्नुको त्यही स्थान छ । यसकारण नमाज़का दुबै तशहहूदमा दरूद पढ्नु आवश्यक छ ।

[1]अल्लाहलाई कष्ट दिनुको अर्थ यी समस्त कार्यहरुलाई गर्नु हो जसलाई उसले अप्रिय भनेको छ, अन्यथा अल्लाहलाई कष्ट दिनुको कसले सामर्थ्य राख्दछ ? जस्तै मूर्तिपूजक, यहूदी तथा इसाई आदि अल्लाहका लागि सन्तान सिद्ध गर्दछन् । अथवा जुनप्रकार हदीस कुद्सीमा छ कि अल्लाह तआला भन्नुहुन्छ, "आदमका सन्तान मलाई कष्ट दिन्छन्, युगलाई अपशब्द भन्छन् जबकि म नै युग हूँ, त्यसका दिन तथा रात्रिका चक्र मेरै आदेशले चल्छ ।" (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूर: अल-जासिया र मुस्लिम किताबुल अलफाज़ मिनल अदब, बाब अन्नही मिन सब्बिद्दहरे) अर्थात् यो भन्नु कि काल वा आकाशको यस चक्रले यस्तो गरिदियो यो उचित छैन, यसकारण कि कार्य अल्लाहका हुन् काल अथवा

وَالَّذِيْنَ يُؤْذُوْنَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنٰتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوْا فَقَدِ احْتَمَلُوْا بُهْتَانًا وَّاِثْمًا مُّبِيْنًا ﴿٥٨﴾

(५८) तथा जो मानिस ईमान भएका पुरुष एवं ईमान भएका महिलाहरुलाई कष्ट दिन्छन् बिना कुनै अपराधका कारण जो उनीबाट भएको होस्, उनी (अत्यन्त) आक्षेप तथा खुल्ला रुपमा पापको बोध उठाउनेछन् ।[1]

يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّاَزْوَاجِكَ وَبَنٰتِكَ وَنِسَآءِ الْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ ؕ ذٰلِكَ اَدْنٰٓى اَنْ يُّعْرَفْنَ

(५९) हे नबी ! आफ्ना पत्नीहरुसित तथा आफ्ना पुत्रीहरुसित तथा मुसलमानका महिलाहरुसित भनिदिनुस् कि उनी आफूमाथि आफ्ना च्यादरका केही भाग झुण्ड्याउने गरून्,[2] यसबाट तुरुन्त उनका

आकाशका होइनन् । अल्लाहका रसूललाई कष्ट पुऱ्याउनु, उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई झुठ्लाउनु, उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई कवि, झुठा, जादूगर आदि भन्नु हो । यसका अतिरिक्त केही हदीसहरुबाट सहाबा किरामलाई दुख पुऱ्याउनु तथा उनका अपमान एवं अवहेलनालाई पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले कष्ट भन्नुभएको छ । धिक्कारको अर्थ अल्लाहको दयाबाट टाढा एवं बञ्चित हुनु हो ।

[1]अर्थात् उनलाई बदनाम गर्नका लागि उनीमाथि आरोप लगाउनु, उनलाई अनुचित रुपले निरादार एवं अपमान गर्नु, जस्तै केही पथ-विचलित मानिस बेलुका-बिहान सहाबा किरामलाई अपशब्द भन्छन् तथा उनीसित यस्ता कुरा सम्बन्धित गर्दछन् जसलाई उनले गर्दै गरेनन् । इमाम इब्ने कसीर भन्दछन् 'वक्र हृदय राफ़जी प्रशंसित मानिसहरुको भर्त्सना गर्दछन् तथा भ्रष्ट मानिसहरुको प्रशंसा गर्दछन् ।

[2] جلابيب (बहुवचन हो) جلباب को जुन यस्तो ठूलो च्यादरलाई भन्दछन् जसबाट पूरा शरीर छोपियोस् । आफूमाथि च्यादर झुण्ड्याउनुबाट तात्पर्य यो हो कि आफ्नो मुखमाथि यसप्रकार घुम्टो निकालियोस् कि जसबाट मुखको अधिकतर भाग ढाकियोस् तथा आँखा तल पारेर हिंड्दा त्यसलाई मार्ग पनि देखियोस् । नेपाल, भारत, पाकिस्तान तथा अन्य इस्लामिक देशहरुमा जुन नक़ाबको प्रचलन छ यो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका समयमा थिएन, अनि तत्पश्चात यसमा त्यो सादगी रहेन जुन रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम, सहाबा किराम एवं ताबेईनको समयमा थियो, महिलाहरु सादा वस्त्र लगाउँथे, श्रृङ्गार-पटार तथा वस्त्रहरुका प्रदर्शनको ध्यान थिएन । यसकारण एउटा ठूलो च्यादर (शल) बाट पनि पर्दाका उद्देश्य पूरा हुन्थे । परन्तु पछि यो सादगी रहेन । त्यसको स्थान शोभा एवं श्रृङ्गारले लियो तथा महिलाहरुमा चमकदार वस्त्र तथा आभूषणको प्रदर्शन सामान्य भयो, च्यादरबाट पर्दा गर्न कठिन भयो तथा त्यसको स्थानमा विभिन्न प्रकारका नक़ाबहरुको चलन भयो । यद्यपि यसबाट महिलालाई कैयन् पटक, विशेषरुपले अत्याधिक गर्मीमा केही परेशानी पनि हुन्छ परन्तु यो अलिकति पिडा धार्मिक नियमहरुका

فَلَا يُؤْذَيْنَ ۗ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ﴿٥٩﴾

पहिचान भइहाल्नेछ अनि कष्ट पुऱ्याउने छैनन्,[1] तथा अल्लाह (तआ़ला) अत्यन्त क्षमाशील एवं दयालु छ ।

لَئِنْ لَّمْ يَنْتَهِ الْمُنٰفِقُوْنَ وَالَّذِيْنَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ وَّالْمُرْجِفُوْنَ

(६०) यदि (अहिले पनि) यी मुनाफ़िक (मिथ्याचारी) तथा उनीहरु जसका हृदयमा रोग छ तथा मदीनाका ती वासी जो गलत अफ़वाह फैलाउनेवाला छन्,[2]

माँगका समक्ष कुनै महत्व राख्दैन । तैपनि जुन महिलाहरु नकाबका स्थानमा ठूलो चादरको प्रयोग गर्दछन् तथा पुरा शरीरलाई ढाक्छन् तथा मुखमाथि उचित अर्थहरुमा घुम्टो निकाल्छन्, तिनीहरु निश्चित रुपमा पर्दाका आदेशको पालन गर्दछन्, किनकि नक़ाब यस्तो अनिवार्य वस्तु होइन जसलाई धार्मिक नियमहरुले पर्दाका लागि अनिवार्य गरेका छन् । परन्तु आजकल महिलाहरुले च्यादरलाई बेपर्दा हुनुका साधन बनाएका छन् । पहिला नकाबको स्थानमा तिनीहरु चादर ओढ्न प्रारम्भ गर्दछन् पछि चादर पनि हराएर जान्छ, केवल दुपट्टा रहन्छ । केही महिलाहरुलाई यसको प्रयोग पनि कठिन प्रतीत हुन्छ, यस परिस्थितिलाई मध्यनजर राख्दा यो भन्नुपर्छ कि अब नक़ाबको प्रयोग नै उचित छ किनभने जबदेखि नकाबको स्थान चादरले लिएको छ बेपर्दगी सामान्य रुपमा व्याप्त भइसकेको छ, बरु महिलाहरु अर्धनग्नतामाथि गर्व गर्न थालेका छन् । यस आयतमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पत्नी एवं पुत्रीहरु तथा सामान्यत: ईमान भएका महिलाहरुलाई घरबाट निस्कँदाखेरि पर्दाको आदेश दिइएको छ, जसबाट यो स्पष्ट छ कि पर्दाको आदेश आलिमहरुको उत्पत्ति होइन (जस्तो कि अचेल केही मानिसहरु भन्दछन्) अथवा जसलाई विशेष महत्व दिँदैनन्, बरु यो अल्लाहको आदेश हो जो कुर्आन करीमका सुत्रहरुबाट सिद्ध छ । यसबाट विमुखता, अस्वीकृति तथा बेपर्दगीको हठ कुफ्रसम्म पुग्दछ । अर्को कुरा यसबाट यो ज्ञात भयो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमकि एउटी पुत्री थिइन जस्तो कि शियाहरुको विश्वास छ बरु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका एकभन्दा अधिक पुत्रीहरु थिए । जस्तो कि कुर्आनका शब्दहरुबाट विदित हुन्छ तथा तिनीहरु संख्यामा चार थिए, जस्तो कि इतिहास तथा सन्देष्टा जीवनी एवं हदीसबाट सिद्ध छ । (विस्तृत जानकारीका लागि पढ्नुहोस् "अर्रहीकुल् मख्तूम" । लेखक सफीउर्रहमान मुबारकपुरी पृष्ठ :१११ ऊर्दू-तेस्रो संस्करण १९८८)

[1]यो पर्दाका रहस्य तथा त्यसका लाभको वर्णन हो कि यसबाट एउटा सम्मानित तथा सभ्य महिला एवं असभ्य तथा कुकर्मी महिलाका मध्ये पहिचान हुनेछ । पर्दाबाट ज्ञात हुनेछ कि यो सम्मानित परिवारको महिला हो जससित छेडछाड गर्न कसैलाई साहस हुनेछैन, यसका विपरीत, बेपर्दा महिलाहरु असभ्य पुरुषहरुको दृष्टिको केन्द्र तथा उनको कामवासनाको निशाना बन्नेछन् ।

[2]मुसलमानहरुको साहस कम गर्नका लागि मुनाफ़िक अफवा फैलाउने गर्दथे कि मुसलमान क्षेत्रमा पराजित भए, अथवा शत्रुहरुको ठूलो संख्या भएको सेना आक्रमणको लागि आउँदै गरेको छ आदि-आदि ।

فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٠﴾

त्यसलाई छाड्दैनन् भने हामीले तपाईंलाई उनका (विनाश) मा लगाइदिनेछौं यसपश्चात त उनी केही दिन मात्र तपाईंका साथ यस (नगर) मा रहन सक्नेछन् ।

مَلْعُونِينَ ۖ أَيْنَمَا ثُقِفُوا أُخِذُوا وَقُتِّلُوا تَقْتِيلًا ﴿٦١﴾

(६१) उनीमाथि धिक्कार पठाइयो, जहाँपनि भेटिन्छन् समातिनेछन् तथा निकै टुक्रा-टुक्रा गरिनेछन् ।[1]

سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلُ ۖ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٦٢﴾

(६२) उनीभन्दा पूर्वका मानिसहरुमा पनि अल्लाहको यही नियम लागू रहयो । तथा तिमी अल्लाहका नियममा कहिल्यै पनि परिवर्तन पाउने छैनौ ।

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ ۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ اللَّهِ ۚ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٦٣﴾

(६३) मानिसहरु तपाईंसित कयामतका विषयमा प्रश्न गर्दछन् । (तपाईं) भनिदिनुस् कि यसको ज्ञान त अल्लाहलाई नै छ, तपाईंलाई के थाहा, अति सम्भव छ कि कयामत अत्यन्त निकट होस् ।

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٦٤﴾

(६४) अल्लाह (तआ़ला) ले काफिरहरुमाथि धिक्कार पठाएको छ तथा उनका लागि उत्तेजित अग्नि तयार गरेको छ ।

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ لَّا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٦٥﴾

(६५) जसमा उनी सधैं रहनेछन्, उनीहरु कोही पक्षधर एवं सहायता गर्नेवाला पाउने छैनन् ।

يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَا ﴿٦٦﴾

(६६) त्यस दिन उनका मुख आगोमा ओल्टाइने-पल्टाइने छन् । (पश्चाताप तथा खेदले) भन्नेछन् कि काश हामीले अल्लाह (तआ़ला) तथा रसूलको आज्ञापालन गरेको भए ।

[1] यो आदेश होइन कि उनलाई समाति-समाति मारिहालियोस् बरु यो शाप हो कि उनीहरु आफ्ना भ्रष्ट आचरण तथा यी गतिविधिहरुबाट रोकिएनन् भने उनको अत्यन्त शिक्षाप्रद दुष्परिणाम हुनेछ । केही विद्वानहरु भन्छन् कि यो आदेश हो । परन्तु यी द्वयवादी आयतका अवतरण पश्चात रोकिहालेका थिए, यसकारण उनका विरुद्ध यो कार्यवाही गरिएन जसको आदेश यस आयतमा दिइएको थियो । (फ़तहुल क़दीर)

وَقَالُوْا رَبَّنَآ اِنَّآ اَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَآءَنَا فَاَضَلُّوْنَا السَّبِيْلَا ﴿٦٧﴾

(६७) तथा उनीहरुले भन्नेछन्, हे हाम्रा प्रभु ! हामीले आफ्ना प्रमुख एवं ठूलाको आज्ञा मान्यौं जसले हामीलाई सत्य-मार्गबाट विचलित गरिदियो ।[1]

رَبَّنَآ اٰتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا كَبِيْرًا ﴿٦٨﴾

(६८) हे हाम्रा प्रभु ! तिमी उनीहरुलाई दोब्बर यातना देउ तथा उनीमाथि अत्यन्त ठूलो धिक्कार पठाउ ।

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَكُوْنُوْا كَالَّذِيْنَ اٰذَوْا مُوْسٰى فَبَرَّاَهُ اللّٰهُ مِمَّا قَالُوْا ؕ وَكَانَ عِنْدَ اللّٰهِ وَجِيْهًا ﴿٦٩﴾

(६९) हे ईमानवालाहरु ! ती मानिसहरु जस्तो नबन जसले मूसालाई कष्ट पुऱ्याए, त जुन कुरा उनले भनेका थिए अल्लाहले उनलाई त्यसबाट मुक्त गरिदिए,[2] तथा उनी अल्लाहका समक्ष सम्मानित थिए ।

[1]अर्थात् हामीले तिम्रा सन्देष्टा तथा धर्मप्रचारकहरुका साटो आफ्ना ती ठूला एवं पूर्वजहरुको अनुकरण गऱ्यौं, परन्तु आज हामीलाई ज्ञात भयो कि उनीहरुले हामीलाई तिम्रा सन्देष्टाहरुबाट टाढा राखेर सोझो मार्गबाट विचलित राखे । पूर्वजहरुको अनुसरण एवं महानुभावहरुका अनुकरण आज पनि मानिसहरुमा पथ-विचलनको कारण छ । काश, मुसलमान अल्लाहका आयतहरुमाथि विचार गरी यी पथहरुबाट निस्कुन् तथा कुरआन तथा हदीसका सोझो मार्गलाई अप्नाऊन् किनकि मोक्ष केवल अल्लाह तथा अल्लाहका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अनुसरणमा नै छ न कि धर्मगुरुहरु तथा ठूलाका अनुसरणहरुमा अथवा पूर्वजहरुका प्राचीन रीति-रिवाजलाई अपनाउनमा ।

[2]यसको व्याख्या हदीसमा यसप्रकार आएको छ कि आदरणीय मूसा अलैहिस्सलाम अति लज्जाशील थिए, अतः आफ्नो शरीर कहिल्यै उनले कसैका समक्ष नग्न गरेनन् । इस्राईली वंशका मानिसहरु भन्नथाले कि शायद मूसाको शरीरमा सेतो दाग अथवा अन्य यसैप्रकारको रोग छ, यसकारण हरेक समय वस्त्र लगाएर ढाकिएको रहन्छ । एक-पटक एकान्तमा आदरणीय मूसा स्नान गर्नलागे, लुगा झिकेर एउटा ढुङ्गामा राखिदिए । ढुङ्गा (अल्लाहको आदेशले) वस्त्र लिएर भागिहाल्यो । आदरणीय मूसा त्यसका पछि-पछि दगुरे यहाँसम्मकि इस्राईलहरुको एउटा सभामा पुगे, उनीहरुले आदरणीय मूसालाई नग्नवस्था देखे त उनका समस्त सन्देह समाप्त भए । मूसा अत्यन्त सुन्दर, आकर्षक तथा हरप्रकारका दागबाट शुद्ध थिए । यसप्रकार अल्लाह तआलाले चमत्कारिक रुपमा ढुङ्गाद्वारा उनका यस आक्षेप एवं शंकालाई समाप्त पारिदियो जो इस्राईलका सन्तानतिरबाट उनीमाथि लगाइन्थ्यो । (सहीह बुख़ारी किताबुल अम्बिया) आदरणीय मूसाद्वारा ईमान भएकाहरुलाई सम्झाइँदै छ कि तिमी हाम्रा अन्तिम सन्देष्टा परम आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई

يَاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَقُوْلُوْا قَوْلًا سَدِيْدًا ﴿٧٠﴾

(७०) हे ईमान भएकाहरु ! अल्लाह (तआ़ला) सित तर्स तथा सिधा-सिधा (सत्य) कुरा गर्नेगर ।[1]

يُّصْلِحْ لَكُمْ اَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوْبَكُمْ ۗ وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيْمًا ﴿٧١﴾

(७१) ताकि अल्लाह (तआ़ला) तिम्रा कार्य सुधारदेओस् तथा तिम्रा पापलाई क्षमा गरिदेओस्,[2] तथा जसले पनि अल्लाह तथा त्यसका रसूलका आदेशहरु पालना गर्नेछ त्यसले ठूलो सफलता प्राप्त गऱ्यो ।

اِنَّا عَرَضْنَا الْاَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَ الْجِبَالِ فَاَبَيْنَ اَنْ يَّحْمِلْنَهَا وَاَشْفَقْنَ مِنْهَا

(७२) हामीले आफ्नो अमानतलाई आकाशहरु तथा धर्ती एवं पर्वतहरु समक्ष प्रस्तुत गऱ्यौं (परन्तु) सबैले त्यसलाई लिनबाट इन्कार गरिदिए तथा त्यसबाट तर्सिहाले, (परन्तु) मनुष्यले

इस्राईलीहरुको जस्तै कष्ट नपुऱ्याउ तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विषयमा यस्ता कुरा नगर जसलाई सुनेर उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) पिडा एवं दुखको संवेदन गर्नुहुन्छ, जस्तै एउटा अवसरमा युद्धमा प्राप्त परिहारका विभाजनका समय एउटा व्यक्तिले भनेको थियो कि यसमा न्यायसित काम लिइएन । जब उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसम्म यी शब्द पुगे त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई क्रोध आयो, यहाँसम्मकि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको मुख रातो भयो । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, "मूसामाथि अल्लाहको दया होस्, उनलाई यसबाट कहीं अधिक पिडा पुऱ्याइयो परन्तु उनले धैर्य गरे ।" (बुख़ारी किताबुल अम्बिया र मुस्लिम किताबुज़्ज़कात वाबु ऐताईल मुअल्लाफति कुलूबोहुम अलल् इस्लाम)

[1]अर्थात् यस्तो कुरो जसमा त्रुटि एवं बाङ्गोपन होस् न धोखा होस्, बरु सत्य होस् । سَدِيْدٌ शब्द تَسْدِيْدُ السَّهْمِ बाट छ, अर्थात् जुनप्रकार तीर (वाण) लाई सोझो गरिन्छ ताकि सही निशानामा लागोस्, त्यसैप्रकार तिम्रो मुखबाट निस्केको कुरा तथा तिम्रो व्यवहार एवं आचरण सोझो मार्गमा आधारित होस्, सत्य एवं सत्यताबाट अलिकति पनि विचलित नहोस् ।

[2]यो अल्लाहसित भय तथा सत्य वचनको परिणाम हो कि तिम्रा कर्महरुमा सुधार हुनेछ तथा अन्य पुण्य कर्महरुबाट सुशोभित गरिनेछौ तथा केही कमी अथवा आलस्यता रहनेछ भने त्यसलाई अल्लाह तआ़ला क्षमा गर्नेछ ।

وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ ۖ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾

त्यसलाई लिइहाल्यो,[१] त्यो अत्यन्त अत्याचारी मूर्ख छ ।[२]

لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٣﴾

(७३) (यो यसकारण) कि अल्लाह (तआ़ला) मिथ्याचारी पुरुष एवं मिथ्याचारी महिलाहरु तथा मूर्तिपूजक पुरुष एवं मूर्तिपूजक महिलाहरुलाई दण्ड देओस् तथा ईमान भएका पुरुष एवं ईमान भएका महिलाहरुको क्षमा-याचना स्वीकार गरोस्,[३]

[१]जब अल्लाह तआ़लाले अवज्ञाकारीहरुको प्रतिफल एवं प्रत्युपकार तथा अवज्ञाकारीहरुका लागि दण्ड एवं यातनाको वर्णन गरिदियो त अब धार्मिक आदेश तथा त्यसको कठिनाईको चर्चा गरिराखेको छ । अमानतबाट ती धार्मिक नियम तथा अनिवार्य तथा आवश्यक कर्म तात्पर्य हुन् जसलाई गर्नाले पुण्य तथा नगर्नाले विमुखतामा यातना हुनेछ । जब यी धार्मिक भार आकाश तथा धर्ती एवं पर्वतहरुमाथि पारिए त उनीहरु तिनलाई उठाउनबाट भयभीत भए, परन्तु जब मनुष्यका समक्ष गरिए त त्यो अल्लाहका आज्ञापालन (अमानत) का बदला एव प्रतिफल तथा महत्वलाई देखेर यस भारलाई उठाउनको लागि तयार भइहाले । धर्मविधानलाई अमानत भनेर यसतर्फ संकेत गरियो कि तिनका अदायगी (तिर्नु) मानिसहरुमाथि त्यसैप्रकार अनिवार्य छ जुनप्रकार अमानतको अदायेगी (भुक्तानी) अनिवार्य हुन्छ । प्रस्तुत गर्नुको अर्थ के हो ? तथा आकाश, धर्ती एवं पर्वतहरुले यसको उत्तर कुन प्रकारले दिए तथा मनुष्यले त्यसलाई कुन समय स्वीकार गर्‍यो ? यसको पूर्ण वृत्तान्त न हामी जान्न सक्छौं न हामी त्यसलाई वर्णन गर्न सक्दछौं । हामीलाई यो पूर्ण विश्वास हुनुपर्छ कि अल्लाहले आफ्नो प्रत्येक सृष्टिमा एउटा विशेष प्रकार को संवेदन एवं प्रबोध राखेको छ यद्यपि हामी यस वास्तविकतासित परिचित छैनौं परन्तु अल्लाह तआ़ला त त्यसलाई बुझ्न सामर्थ्य राख्दछ । उसले अवश्य यस अमानतलाई उनका समक्ष प्रस्तुत गर्‍यो होला जसलाई स्वीकार गर्नबाट उनले इन्कार गरिदिए । यो इन्कार उनले उद्दण्डता तथा विद्रोहको विचारले गरेनन् । बरु त्यसमा यो भय संचित थियो कि यदि यस अमानतका मागहरुलाई पूरा गर्न सकेनौं त हामीलाई कठोर दण्ड भोग्नुपर्नेछ । मनुष्य किनकि उत्ताउलो छ, त्यसले यातना एवं दण्डका पक्षमा अधिक विचार गरेन तथा प्रतिष्ठा प्राप्त गर्नुको अभिलाषामा यस दायित्वलाई स्वीकार गरिहाल्यो ।

[२]अर्थात् यस भारलाई उठाएर त्यसले आफूमाथि अत्याचारको कार्य तथा त्यसका माँगहरुसित विमुखता अथवा त्यसका मूल्य एवं सम्मानित बेवास्ता गरेर अज्ञानताको प्रदर्शन गर्‍यो ।

[३]यसको सम्बन्ध حَمَلَهَا सित छ अर्थात् मनुष्यलाई यस अमानतको जिम्मेवार बनाउनको उद्देश्य यो हो कि द्वेयवादी तथा मूर्तिपूजकहरुको द्वेयवाद एवं मिश्रणवाद तथा ईमान भएकाहरुको

तथा अल्लाह तआ़ला अत्यन्त क्षमाशील एवं दयालु छ ।

سُورَةُ سَبَإٍ

सूरतु सबा-३४

सूर: सबा मक्कामा अवतरित भयो यसमा चौवन्न आयत एवं छ रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۝

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِىْ لَهٗ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِى الْاٰخِرَةِ ۚ وَهُوَ الْحَكِيْمُ الْخَبِيْرُ ①

(१) समस्त प्रशंसाहरु अल्लाहकै लागि योग्य छन् जसका (स्वामित्वमा) ती सबै कुराहरु छन् जो आकाशहरु तथा धर्तीमा छन्[1] तथा आख़िरतमा पनि प्रशंसा उसैको लागि छ,[2] त्यो (अत्यन्त) हिक्मतवाला एवं (पूर्ण) सूचना राख्नेवाला छ।

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِى الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَآءِ وَمَا

(२) जे धर्तीमा जान्छ[3] तथा जे त्यसबाट निस्कन्छ, जे आकाशबाट उत्रन्छ[4] तथा जे उक्लेर त्यसमा

ईमान प्रत्यक्ष हुनजाओस् तथा त्यसपश्चात तद्अनुसार उनीहरुलाई प्रत्युपकार एवं दण्ड प्रदान गरियोस् ।

[1]अर्थात् उसैका स्वामित्व एवं अधिकारमा छन्, उसैको इच्छा तथा निर्णय त्यसमा लागू हुन्छ। मनुष्यलाई जे पनि वरदान प्राप्त हुन्छ उसैको रचना एवं उसैको उपकार हो । यसैकारण आकाश तथा धर्तीको प्रत्येक वस्तुको प्रशंसा वास्तवमा ती उपकारहरुमाथि अल्लाहकै प्रशंसा हो जसबाट उसले आफ्नो सृष्टिलाई सम्मानित गरको छ ।

[2]यो प्रशंसा प्रलयका दिन ईमान भएकाले गर्नेछन्, जस्तो ﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِىْ هَدٰىنَا لِهٰذَا﴾ (सूर अल-आराफ़-४३) ﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِىْٓ اَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ﴾ (सूर : फ़ातिर-३४) ﴿الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِىْ صَدَقَنَا وَعْدَهٗ﴾ (अज़्ज़ुमर-७४) इत्यादि आयतहरु । तैपनि संसामा अल्लाहकै स्तुति एवं प्रशंसा इबादत (बन्दना) हो जसको उत्तरदायी मानवलाई वनाइएको छ, तथा आख़िरत (परलोक) मा यो ईमानवालाहरुको आत्मिक आहार हुनेछ, जसवाट उनलाई स्वाद एवं स्फूर्तिको आभास भइरहनेछ, (फ़तहुल क़दीर)

[3]जस्तो वर्षा, कोष, निधि आदि ।

[4]वर्षा, तुपार, गर्जन, विद्युत तथा ईश्वरीय विभूतिहरु आदि, अपितु फरिश्ता एवं आकाशीय ग्रन्थहरुको अवतरण ।

يَعْرُجُ فِيهَا ۚ وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ②

जान्छ[1] त्यो सबैसित सूचित छ। तथा त्यो दयालु अत्यन्त क्षमाशील छ।

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ ۖ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ ۖ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ③

(३) तथा काफ़िरहरु भन्छन् कि हामीमाथि केयामत हुनेछैन । तपाईं भनिदिनुस् कि मलाई मेरो प्रभुको सौगन्ध जो परोक्षको ज्ञाता छ कि त्यो निःसन्देह तिमीमाथि व्याप्त हुनेछ,[2] अल्लाह (तआला) बाट एक कणका समानको वस्तु पनि गुप्त छैन[3] न आकाशहरुमा तथा न धर्तीमा बरु त्यसभन्दा पनि सानो तथा ठूलो सबैकुरा खुल्ला किताबमा अंकित छ।[4]

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ۚ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ④

(४) ताकि त्यसले ईमान भएका तथा सत्कर्मीहरुलाई राम्रो प्रतिकार प्रदान गरोस्,[5] यिनै मानिस हुन् जसका लागि मोक्ष तथा सम्मानित जीविका छ।

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ

(५) तथा हाम्रा आयतलाई तल पार्नमा जसले प्रयत्न गरेका छन्[6] यी त्यसता मानिसहरु हुन् जसका लागि

[1]फरिश्ताहरु तथा भक्तहरुको कर्म।

[2]शपथ पनि लिनुभयो तथा शब्द पनि बलको र यसका अतिरिक्त बल (जोड) को लाम अक्षर, अर्थात् केयामत किन आउने छैन ? त्यो त कुनै पनि रुपमा आउनु छ।

[3]अनुपस्थित एवं गुप्त तथा टाढा होइन अर्थात् जब आकाश तथा धर्तीको कुनै कण त्यसबाट अनुपस्थित तथा लुकेको छैन र फेरि विभिन्न अंशहरुको जुन धुलोमा मिसिसकेका हुनेछन्। एकत्र गरी पुनः तिमीलाई जीवित गरिदिनु किन असंभव हुनेछ ?

[4]अर्थात् लौहे महफ़ूज (सुरक्षित पुस्तक) मा विद्यमान एवं अंकित छ।

[5]यो प्रलय हुनुको कारण हो। अर्थात् केयामत यसकारण व्याप्त हुनेछ तथा सबै मानिसहरुलाई अल्लाह यसकारण पुनः जीवित गर्नेछ कि उनका पुण्यको प्रतिफल प्रदान गरोस्, किनकि प्रतिकारकै लागि उसले यो दिन राखेको छ। यदि प्रतिकार दिवस नहुँदो हो त त्यसपछि, यसको अर्थ यो हुनेछ कि सत्कर्मी तथा पापी समान छन्, र यो कुरो न्यायका अत्यन्त विपरीत छ र भक्तहरु विशेषरुपमा पुनीतहरुमाथि अत्याचार हुनेछ। وما ربك بظلام للعبيد "तिम्रो पालनकर्ताले अलिकति पनि अत्याचार गर्ने छैन।"

[6]अर्थात् हाम्रा आयतहरुको खण्डन गरे तथा मिथ्या भने जुन हामीले आफ्ना सन्देष्टाहरुमाथि अवतरित गर्यौं। مُعجزيــن यो ठान्दै कि हामी त्यसलाई समात्नबाट विवश हुनेछौं, किनकि

لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رِّجْزٍ أَلِيمٌ ⑤

अत्यन्त नराम्रो प्रकारको यातना छ ।

وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ هُوَ الْحَقَّ وَيَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ⑥

(६) तथा जसलाई ज्ञान छ उनीहरुले देखिहाल्नेछन् कि जे-जति तपाईंतिर तपाईंको प्रभुको तर्फबाट त्यो (साक्षात) सत्य छ,[1] तथा अल्लाह प्रभावशाली प्रशंसावालाका मार्गको मार्गदर्शन गर्दछ ।[2]

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ يُنَبِّئُكُمْ إِذَا مُزِّقْتُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ ⑦

(७) तथा काफ़िरहरुले भने,[3] आउ, हामी तिमीलाई एउटा यस्तो व्यक्तिबारे भनौं[4] जो तिमीलाई यी सूचना पुठाइराखेको छ[5] कि जब तिमी पूर्णरुपमा कण-कण भइहाल्नेछौ त तिमी पुनः एउटा नयाँ जीवनमा आउनेछौ ।[6]

उनीहरुको विश्वास थियो कि मरे पश्चात जब हामी माटोमा मिसिहाल्नेछौं त हामी कुन प्रकार पुनः जीवित भई कसैका अगाडी आफ्ना क्रियाकलापका उत्तरदायी हुनेछौं ? उनको यो विचार मानौं यो कुराको घोषणा थियो कि अल्लाह हामीलाई समात्न सामर्थ्यवान नै हुनेछैन, यसकारण प्रलयको भय हामीलाई समाप्न सामर्थ्यवान नै हुनेछैन, यसकारण प्रलयको भय हामीलाई किन हुनुपऱ्यो ?

[1]यहाँ देख्नुबाट तात्पर्य हृदयले देख्नु अर्थात् निश्चित ज्ञान हो, मात्र आँखाले देख्नु होइन । ज्ञानीहरुबाट तात्पर्य सहाबा (नबीका सहचर) अथवा अन्य ग्रन्थवाला ईमान्दार अथवा सबै मुसलमान हुन्, अर्थात् ईमानवाला यस कुरालाई जान्दछन् एवं जसमा विश्वास गर्दछन् ।

[2]यो "हक" (सत्य) को संयोजक हो, अर्थात् उनी यो पनि जान्दछन् कि यो पवित्र कुर्आन त्यस मार्गतिर मार्ग दर्शाउँछ जो त्यस अल्लाहको मार्ग हो जो विश्वासमा सबैमाथि प्रभावशाली तथा आफ्नो सृष्टिमा प्रशंसनीय छ तथा त्यो मार्ग के हो ? एकेश्वरवादका मार्ग जसतिर सबै ईशदूत आ-आफ्ना समुदायलाई बोलाउँदै रहे ।

[3]यो ईमानवालाको प्रति आखिरत (परलोक) का इन्कार गर्नेहरुको कथन हो जो उनीहरुले परस्पर एक-अर्कासित भने ।

[4]यसबाट तात्पर्य आदरणीय मुहम्मद मुस्तफा (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) हुन् जो उनीतिर अल्लाहका नबी बनेर आए ।

[5]अर्थात् विचित्र सूचना दुर्बोध सूचना ।

[6]अर्थात् मरे पश्चात जब तिमी माटोमा मिसिएर कण-कण भइहाल्नेछौ, तिम्रो प्रत्यक्ष अस्तित्व समाप्त भइहाल्नेछ । तिमीलाई समाधिहरु (चिहानहरु) बाट पुनः जीवित गरिनेछ ।

أَفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا أَم بِهِۦ جِنَّةٌۢ ۗ بَلِ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْـَٔاخِرَةِ فِى ٱلْعَذَابِ وَٱلضَّلَـٰلِ ٱلْبَعِيدِ ⑧

(८) (हामी भन्दैनौं) कि स्वयं उसले नै अल्लाहमाथि मिथ्या रचेको छ अथवा त्यसलाई उन्माद भएको छ[1] बरु (वास्तविकता यो हो) कि आख़िरतमा विश्वास नगर्ने नै यातनामा तथा दूरका विचलनमा छन् ।[2]

أَفَلَمْ يَرَوْا۟ إِلَىٰ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۚ إِن نَّشَأْ نَخْسِفْ بِهِمُ ٱلْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ ۚ

(९) त के उनीहरु आफ्ना अगाडी-पछाडी आकाश तथा धर्तीलाई देखिराखेका छैनन ?[3] यदि हामी चाहन्छौं भने उनीहरुलाई धर्तीमा धँसाइदिन्छौं अथवा उनीमाथि आकाशका टुक्रा खसालदिन्छौं,[4] निश्चय

तथा पुन: त्यही रुपरेखा तिमीलाई प्रदान गरिनेछ जसमा तिमी पहिला थियौ । यो वार्तालाप उनीहरुले परस्पर उपहासमा गरे ।

[1]अर्थात् दुईटा कुरामा एउटा त अवश्य छ कि यो मिथ्यालाप गरिराखेको छ तथा अल्लाहको तर्फबाट प्रकाशना (वह्य) एवं दुतत्व (रिसालत) को दावी, यो उसको अल्लाहमाथि मिथ्यारोपण हो, अथवा उसको बुद्धि बिग्रेको छ तथा उन्मादमा यस्ता कुरा गरिराखेका छन् जो अनुचित छन् ।

[2]अल्लाहले भन्नुभयो, कुरा यस्तो होइन जुनप्रकार यिनीहरु सोचिराखेका छन्, बरु तथ्य यो हो कि समझ-बुझ एवं वास्तविकताका ज्ञानबाट विवश छन् जसका कारण यिनी परलोकमा विश्वास (ईमान) स्थापित गर्नाको साटो त्यसलाई नकारिराखेका छन्, जसको परिणाम परलोकको स्थाई यातना छ तथा यिनी आज विचलनमा लिप्त छन्, जो सत्यबाट अति टाढा छ ।

[3]अर्थात् यसमा विचार गर्दैनन् ? अल्लाह उनलाई हप्काउँदै भनिराखेको छ कि आख़िरतको यो इन्कार आकाश तथा धर्तीको रचनामा चिन्तन नगर्नुको परिणाम हो, अन्यथा जो शक्ति आकाश जस्तो वस्तु, जसको उँचाई तथा विस्तार अवर्णनीय छ तथा धर्तीजस्तो वस्तु जसको लम्बाइ एवं चौडाइ दुर्बोध छ, सृष्टि गर्नसक्छ त्यसका लागि आफ्नै रचित वस्तुको पुन: रचना तथा त्यसलाई पुन: त्यसै स्थितिमा ल्याउनु जसमा पहिला थियो, किन असम्भव छ ?

[4]अर्थात् यो आयत दुईटा कुराहरुमा आधारित छ, एउटा अल्लाहका गुण सामर्थ्यको चर्चामा जसको अघि वर्णन भयो । दोस्रो कुफ्फ़ारका लागि चेतावनी तथा धम्कीमा कि जो अल्लाह आकाश एवं धर्तीको रचनामा यसप्रकार सामर्थ्यवान छ कि उनीमथि उनका बीच प्रत्येक वस्तुमाथि उसको अधिकार एवं प्रभुत्व छ, त्यो जब चाहन्छ उनीमाथि आफ्नो प्रकोप पठाएर उनलाई नष्ट गर्न सक्दछ । धर्तीमा धँसाएर पनि जस्तै कारुनलाई धँसायो अथवा आकाशका खण्ड खसालेर जस्तै "ऐकावाला"लाई नष्ट गरिदियो ।

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ ﴿٩﴾

यसमा पूरा प्रमाण छ प्रत्येक त्यस भक्तका लागि जो (हृदयदेखि) ध्यानमँग्न छ ।

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ مِنَّا فَضْلًا ۖ يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ ۖ وَأَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ ﴿١٠﴾

(१०) तथा हामीले दाऊदमाथि आफ्नो कृपा गऱ्यौं,[१] हे पर्वतहरु त्यसका साथ सरुचि महिमागान गर्नेगर तथा पंक्षीहरुलाई पनि[२] (यो आदेश छ) तथा हामीले उसका लागि फलामलाई कोमल गरिदियौं ।[३]

أَنِ اعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ ۖ وَاعْمَلُوا صَالِحًا ۖ إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١﴾

(११) कि तिमी पूरा-पूरा कवचहरु बनाउ[४] तथा जोडहरुमा अनुमति राख[५] तथा तिमी सबै पुण्यका कार्य गर,[६] (विश्वास गर) म तिम्रा कर्मलाई देखिराखेको छु ।

[१]अर्थात् नबूअतका साथ राज्य एवं अन्य कैयन् विशेष गुणहरुबाट सम्मानित गऱ्यौं।

[२]तिनीहरुमा एउटा मधुर स्वरको वरदान थियो, जब उनी अल्लाहको पवित्रताको वर्णन गर्दथे त पत्थरका ठोस पर्वत पनि तस्बीह पढ्न (अल्लाहको पवित्रताको ज्ञान) मा लाग्दथे । उडिराखेका पंक्षी रोकिन्थे तथा गान गर्न थाल्थे أَوِّبِي (अव्वेबी) को अर्थ हो पवित्रता गान दोहोऱ्याउ, अर्थात् हामीले पर्वत एवं पंक्षीहरुलाई भन्यौं, अत: यिनी पनि दाऊदका साथ पवित्रता गान (तस्बीह) मा लीन हुन्थे والطير को संयोजक يا جبال को स्थानमा छ, किनकि جبال वास्तवमा कर्मकारक 'अ' अक्षर को मात्राका साथ लोप छ । मूल वाक्य यसप्रकार छ ناديناالجبال والطير (हामीले पर्वत तथा पंक्षीहरुलाई पुकाऱ्यौं)अथवा यसको संयोजक فضلا हो तथा अर्थ यो हुनेछ कि हामीले पंक्षीहरुलाई उनका अधीन गरिदियौं । (फ़तहुल क़दीर)

[३]अर्थात् फलामलाई अग्निमा तताइ तथा हथौडाले नथिची त्यसलाई मोम, मुक्षिएको पिठो, तथा गिलो माटोको समान चाहे अनुसार मोडिन्थ्यो, बटारिन्थ्यो तथा इच्छा अनुसार जे पनि बनाउन सकिन्थ्यो ।

[४]سابغات लुप्त विशेष्यको विशेषण हो अर्थात् पूरा लामा कवचहरु जो योद्धाका शरीरलाई उचितप्रकारले ढाक्न सकून् तथा त्यसलाई शत्रुहरुका आघातबाट सुरक्षित राखून् ।

[५]ताकि सानो-ठूलो नहुनु, अथवा साह्रो अथवा नरम नहुनु, अर्थात् कडीहरुलाई जोड्नमा कील यति सूक्ष्म नहोऊन् कि जोड हल्लिरहून् तथा तिनमा स्थिरता एवं दृढता नआओस् र न यति मोटा होऊन् कि त्यसलाई भाँचिहालून् अथवा कडी साँगुरो हुनजाओस् तथा त्यसलाई लगाउन नसकियोस्, यो कवच बनाउनुको उद्योगका विषयमा आदरणीय दाऊदलाई निर्देश दिइए ।

[६]अर्थात् यी वरदानहरुका साटोमा सत्कर्महरुको प्रयोजन गर ताकि मेरो व्यवहारिक कृतज्ञता पनि व्यक्त भइराखोस् । यसबाट विदित भयो कि जसलाई अल्लाह सांसारिक उपकारहरुबाट सुशोभित गर्दछ त्यसले त्यसै अनुपातमा

وَلِسُلَيْمٰنَ الرِّيْحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَّرَوَاحُهَا شَهْرٌ ۚ وَاَسَلْنَا لَهٗ عَيْنَ الْقِطْرِ ۗ وَمِنَ الْجِنِّ مَنْ يَّعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِاِذْنِ رَبِّهٖ ۗ وَمَنْ يَّزِغْ مِنْهُمْ عَنْ اَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيْرِ ﴿١٢﴾

(१२) तथा हामीले सुलैमानका लागि वायुलाई (वशमा गरिदियौं) कि प्रात:का गन्तव्य स्थान उसको एक महिनाको हुन्थ्यो तथा सन्ध्याको गन्तव्य स्थान पनि,[१] तथा हामीले उनका लागि ताँबाका स्रोत प्रवाहित गरिदियौं,[२] तथा उसका प्रभुका आदेशबाट केही जिन्नात पनि उसका अधीन उसका समक्ष कार्य गर्दथे, तथा उनीहरुमध्ये जो पनि हाम्रा आदेशहरुको अवहेलना गरे हामीले त्यसलाई प्रज्वलित आगोको यातनाको स्वाद चखाउनेछौं ।[३]

يَعْمَلُوْنَ لَهٗ مَا يَشَآءُ مِنْ مَّحَارِيْبَ وَتَمَاثِيْلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُوْرٍ رّٰسِيٰتٍ ۗ اِعْمَلُوْٓا اٰلَ دَاوٗدَ شُكْرًا ۗ

(१३) जे-जति सुलैमान चाहन्थे ती (जिन्नात) तयार गरिदिन्थे, जस्तो दुर्ग, चित्र (स्मारक), तालाबका समान लगन (ठूला ट्याङ्गी) तथा चूल्होमा स्थापित सुदृढ डेगहरु (ठूला भाँडा) दिनेछन् ।[४] हे

त्यसको कृतज्ञता पनि व्यक्त गर्नुपर्दछ तथा कृतज्ञतामा मूल वस्तु यही हो कि उपकार गर्नेलाई प्रसन्न राख्न भरमकदूर प्रयत्न गरियोस् अर्थात् त्यसको आज्ञापालन गरियोस्, तथा अवज्ञाबाट पन्छियोस् ।

[१]अर्थात् आदरणीय सुलैमान राज्यका प्रमुखहरु एवं सेनासहित सिंहासनमा आसीन हुन्थे र जहाँ उनका आदेश हुन्थे वायु त्यसलाई यति तीव्र गतिले लैजान्थ्यो कि एक महिनाको दूरी प्रात: देखि साँझसम्म तथा यसैप्रकार एक महीनाको दूरी साँझदेखि रातसम्म पूरा हुन्थ्यो । यसैप्रकार एक दिनमा दुई महिनाको यात्रा पूरा हुन्थ्यो ।

[२]अर्थात् हामीले जस्तो दाऊदका लागि फलाम नरम गरिदिएका थियौं आदरणीय सुलैमानका लागि ताँबाको स्रोत प्रवाहित गऱ्यौं ताकि ताँबाको धातुबाट जे चाहन्छन् बनाऊन् ।

[३]अधिकतर भाष्यकारहरुका विचारमा यो यातना प्रलयका दिन दिइने छ परन्तु केही ज्ञानीहरुका समीप यो सांसारिक दण्ड हो । उनीहरु भन्दछन् कि अल्लाहले एउटा फरिश्ता नियुक्त गरेको थियो जसका हातमा अग्निको लट्ठी हुने गर्दथ्यो । जो जिन्न आदरणीय सुलैमानको आदेशबाट विमुखता गर्दथ्यो फरिश्ताले त्यो लट्ठी उसलाई हान्थ्यो जसबाट त्यो जलेर भष्म हुन्थ्यो । (फ़तहुल क़दीर)

[४] مَحَارِيْبَ बहुवचन हो مِحْرَابٌ को, उच्च स्थान अथवा सुन्दर भवन । अभिप्राय यो हो, उच्च भवन, भव्य गृह अथवा मस्जिदहरु तथा पूजागृह تماثيل बहुवचन हो تمثال को, अर्थात् चित्र यी चित्र निर्जीव कुराका हुने गर्थे । केही विद्वान भन्दछन् कि सन्देष्टा एवं धर्मात्माहरुका चित्र मस्जिदहरुमा बनाइन्थे ताकि उनलाई देखेर

وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ ﴿١٣﴾

दाऊदको सन्तान ! त्यसको कृतज्ञता व्यक्त गर्नका लागि सत्कर्म गर, मेरा भक्तहरुमध्ये कृतज्ञ भक्त कमै हुन्छन् ।

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنسَأَتَهُ ۖ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ أَن لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿١٤﴾

(१४) अनि जब हामीले उनीमाथि मरणको आदेश पठाइदियौं त तिनको सूचना (जिन्नातलाई) घुनका कीराबाहेक जो उनको काठलाई खाइराखेको थियो, कसैले दिएन । त जब (सुलैमान) लडे त्यसबखत जिन्नहरुले जानीहाले कि यदि उनी परोक्षको ज्ञान राख्ने भए त यस अपमानका प्रकोपमा फँसिरहँदैनथे ।[1]

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكَنِهِمْ آيَةٌ ۖ

(१५) सबाका समुदायका लागि आफ्ना वस्तीहरुमा (अल्लाहका सामर्थ्यको) निशानी थियो,[2]

मानिसहरु पनि इबादत (बन्दना) गरून् । यो अर्थ त्यस स्थितिमा सही छ जब यो मानियोस् कि आदरणीय सुलैमानको धर्मविधानमा चित्रकारीको अनुमति थियो, जुन सही छैन । तैपनि इस्लाममा त अति कडाईका साथ यसको निषेध गरिएको छ । جفان बहुवचन हो جفنة को अर्थात् लगन جواب बहुवचन हो جابية को, जलाशय जसमा जल एकत्रित गरिन्छ, अर्थात् जलाशय जत्रा ठूला-ठूला लगन, قدور दिनेछन्, راسيات स्थिर भनिन्छ कि यी दिनेछन् पर्वत काटेर बनाइन्थे जसलाई यताउता लग्न सकिन्नथ्यो । यसमा एकै समयमा हजारौं व्यक्तिहरुको खाना पाक्दथ्यो । यी सबै कार्य जिन्नात गर्दथे ।

[1]आदरणीय सुलैमानका युगमा जिन्नातका सन्दर्भमा यो प्रसिद्ध भइसकेको थियो कि यिनी परोक्षका कुरा जान्दछन् । अल्लाहले माननीय सुलैमानका निधनद्वारा यस भ्रमको त्रुटिलाई प्रकट गरिदियो ।

[2]सबा त्यही समुदाय हो जुन सबाकि रानी विख्यात छ, जो माननीय सुलैमानका युगमा मुसलमान भइहालेकी थिई । समुदायकै नाममा देशको नाम पनि सबा थियो, यस समय यो क्षेत्र यमनका नामले प्रसिद्ध छ । यो बडो सम्पन्न देश थियो, यो देश थलीय तथा समुद्री व्यवसायमा पनि प्रमुख थियो तथा कृषि एवं उद्यानमा प्रसिद्ध । यी दुबै वस्तुहरु कुनै देश एवं समुदायको सम्पन्नताका कारण हुन्छन् । यसै धन-सम्पत्तिका प्रचुरतालाई यहाँ अल्लाहका सामर्थ्यको लक्षण भनिएको छ ।

جَنَّتٰنِ عَنْ يَّمِيْنٍ وَّشِمَالٍ ۬ؕ كُلُوْا مِنْ رِّزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوْا لَهٗ ؕ بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ وَّ رَبٌّ غَفُوْرٌ ⑮

उनका दायाँ-बायाँ दुई बगैंचा थिए ।[१] (हामीले उनलाई आदेश दिएका थियौं कि) आफ्ना प्रभुबाट प्रदान गरिएका जीविका खाउ[२] तथा त्यसको कृतज्ञता व्यक्त गर[३] यो स्वच्छ नगर[४] तथा क्षमाशील प्रभु पनि ।[५]

فَاَعْرَضُوْا فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنٰهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَىْ اُكُلٍ خَمْطٍ وَّ اَثْلٍ وَّشَيْءٍ مِّنْ سِدْرٍ قَلِيْلٍ ⑯

(१६) परन्तु उनीहरुले मुख फर्काए त हामीले उनीमाथि तीब्र बाढीको (पानी) पठाइदियौं तथा उनका (हरा-भरा) बगैंचाहरुको साटो दुईटा (यस्ता) बगैंचा दियौं जो स्वादमा तिता-टर्रा तथा अधिकतर झार एवं केही बयरका वृक्षहरु भएका थिए ।[६]

---

[१]भनिन्छ कि नगरका दुबैतिर पर्वत थिए जसमा स्रोतहरुका जल प्रवाहित भई नगरमा आउँथ्यो । उनका शासकहरुले पर्वतहरुका बीच डीलहरु बनाउन लगाए तथा उनका साथ उद्यान लगाइए जसबाट जलको दिशा पनि निर्धारित भयो तथा बगैंचाहरुको सिंचाइको एउटा प्राकृतिक साधन सुलभ भयो तथा बगैंचाहरुलाई दायाँ-बायाँ दुईटा बगैंचा भनिएको छ । केही ज्ञानीहरुको विचार छ कि جَنَّتَيْنِ बाट दुईटा बगैंचा होइन बरु दायाँ-बायाँका दुईटा दिशाहरु अभिप्राय हुन् तथा अभिप्राय बगैंचाहरुको अधिकता हो कि जता दृष्टि गयो, बाग़, हरियाली एवं ताजगी नै देखिन्थ्यो । (फ़तहुल क़दीर)

[२]यो उनका पैग़म्बरहरु (सन्देष्टाहरु) द्वारा भन्न लगाइयो अथवा अभिप्राय ती उपहारहरुको वर्णन हो जसबाट उनीहरुलाई सम्मानित गरिएको थियो ।

[३]परोपकारी तथा दयावानको आज्ञापालन गर तथा त्यसको अवज्ञाबाट बच ।

[४]अर्थात् बगैंचाहरुको अधिकता एवं फलहरुको प्रचुरताका कारण यो नगर उत्तम छ । भनिन्छ कि वातावरणका स्वच्छताका कारण यो नगर झिंगा, लामखुट्टे एवं यसप्रकारका दुखदायी जन्तुहरुबाट पनि पवित्र थियो । والله أعلم

[५]अर्थात् यदि तिमी पालनकर्ताको कृतज्ञता व्यक्त गर्दै रहनेछौ भने त्यसले तिम्रा पाप पनि क्षमा गरिदिनेछ । यसको भावार्थ यो भयो कि यदि मनुष्य क्षमा-याचना गरिराख्छन् भने पाप सर्वविनाश तथा पुरस्कारहरु खोसिनुका कारण पनि बन्दैनन् बरु अल्लाह क्षमाबाट काम लिन्छ ।

[६]अर्थात् उनीहरुले पर्वतहरुका बीच डीलहरु तथा बाँध निर्माण गरी पानीलाई जो रोकेका थिए र त्यसलाई कृषि तथा उद्यानका काममा ल्याउँथे, हामीले तीब्र जल पलावनद्वारा ती बाँध तथा डीलहरुलाई भत्काइदियौं तथा हरिया एवं फलदार

ذٰلِكَ جَزَيْنٰهُمْ بِمَا كَفَرُوْا ۗ وَهَلْ نُجٰزِيْٓ اِلَّا الْكَفُوْرَ ۝١٧

(१७) हामीले उनको कृतघ्नताको यो पुरस्कार उनीहरुलाई दियौं, हामी (यस्ता कडा) दण्ड ठूला-ठूला कृतघ्नहरुलाई नै दिन्छौं ।

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِيْ بٰرَكْنَا فِيْهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَّقَدَّرْنَا فِيْهَا السَّيْرَ ۗ سِيْرُوْا فِيْهَا لَيَالِيَ وَاَيَّامًا اٰمِنِيْنَ ۝١٨

(१८) तथा हामीले उनका तथा ती वस्तीहरुमध्ये जसले हामीले विभुति (सुख-सुविधा) प्रदान गरेका थियौं वस्तीहरु अन्य राखेका थियौं जो मार्गमा देखिन्थ[1] तथा तिनीहरुमा हिंड्नुका स्थान निर्धारित गरिदिएका थियौं,[2] उनीहरुमा राति तथा दिनहरुमा शान्ति-सुरक्षाका साथ हिंड्डुल गरिराख ।[3]

बगैंचाहरुलाई यस्ता बगैंचाहरुमा परिवर्तन गरिदियौं जसमा मात्र प्राकृतिक झाडी हुन्छन्, जसमा प्रथम त कुनै फल लाग्दैन र कुनैमा लाग्छ पनि त अति तितो, टर्रो, कटुस्वाद जसलाई कोही खान सक्दैन । हो, केही बयरहरुका वृक्ष थिए, जसमा पनि काँडा अधिक तथा बयर कम थिए । عَرِم बहुवचन हो عَرِمة को, पुशता अथवा बाँध अर्थात् यति तीव्र पानी पठायौं जसले बाँधमा दरार पारिदियो र पानी नगरमा पनि आयो जसबाट उनका घर जलमँग्न भए तथा बगैंचाहरुलाई पनि उजाडेर नाश गरिदिए । यो बाँध "सद्दे मआरिब" को नामले प्रसिद्ध छ ।

[1]विभूतिहरु भएका वस्तीबाट तात्पर्य शाम (सीरिया) का वस्तीहरु हुन् । अर्थात् हामीले सबा देश (यमन) तथा शामका मध्ये सडकका किनारमा वस्तीहरु आवाद गरेका थिए । केही विद्वानहरुले ظاهرة का अर्थ مُتواصِلة परस्पर मिलेको एवं निरन्तर गरेका छन् । भाष्यकारहरुले यी वस्तीहरुका संख्या चार हजार सात सय भनेका छन् । यो उनको व्यवसायिक मार्ग थियो जुन निरन्तर आवाद थियो, जसका कारण एक त उनका खानपान तथा विश्रामका लागि मार्ग-व्यय लिनुको आवश्यकता थिएन । अर्को कुरो, निर्जन हुनुको कारण जुन लुटमार तथा हत्याको भय हुन्छ, त्यो हुँदैनथ्यो ।

[2]अर्थात् एक आवादीबाट अर्को आवादीको दूरी निश्चित एवं ज्ञात थियो र त्यसका हिसावले उनी सरलताले आफ्नो यात्रा पूरा गर्दथे । जस्तै प्रात: यात्रा आरम्भ गर्दथे तथा अपरान्हसम्म कुनै आवादी एवं गाउँमा पुग्दथे, त्यहाँ खान-पान गरी विश्राम गर्दथे तथा त्यस पश्चात यात्रा आरम्भ गर्दथे त राति कुनै आवादीमा पुग्दथे ।

[3]यो प्रत्येक भयबाट सुरक्षित तथा मार्ग-व्ययका भारबाट निश्चित हुनुको वर्णन हो कि रात-दिन जुन समयमा तिमी यात्रा गर्न चाहन्छौ गर, न ज्यान एवं धनको भय, न मार्ग-व्यय साथ लिनुको आवश्यकता ।

فَقَالُوْا رَبَّنَا بٰعِدْ بَيْنَ اَسْفَارِنَا وَظَلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنٰهُمْ اَحَادِيْثَ وَمَزَّقْنٰهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ ۭ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُوْرٍ ⑲

(१९) परन्तु उनीहरुले पुनः प्रार्थना गरे कि हे हाम्रा प्रभु ! हाम्रा यात्राहरु टाढासम्म गरिदेउ,[१] र किनकि स्वयं उनीहरुले आफ्ना हातबाट आफूलाई नराम्रा गरे । यसकारण हामीले उनीहरुलाई (प्राचीन) कथाहरुका रुपमा गरिदियौं[२] तथा उनलाई टुक्रा-टुक्रा पारिदियौं,[३] निःसन्देह प्रत्येक धैर्य एवं कृतज्ञता व्यक्त गर्नेका लागि यस (घटना) मा धेरै शिक्षाहरु छन् ।

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ اِبْلِيْسُ ظَنَّهٗ فَاتَّبَعُوْهُ اِلَّا فَرِيْقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ⑳

(२०) तथा शैतानले उनका विषयमा आफ्नो विचार (अनुमान) सत्य गरी देखायो, यी मानिसहरु (सबै) त्यसका अनुयायी बनिहाले ईमान भएका एउटा गुटका अतिरिक्त ।

وَمَا كَانَ لَهٗ عَلَيْهِمْ مِّنْ سُلْطٰنٍ اِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُّؤْمِنُ بِالْاٰخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِيْ شَكٍّ ۭ وَرَبُّكَ

(२१) तथा शैतानको उनीमाथि कुनै दबाव (एवं बल) थिएन परन्तु यसकारण कि हामीले ती मानिसहरुलाई जो आखिरतमा विश्वास (ईमान) राख्दछन् ती मानिसहरुमा (उत्तम प्रकारले) प्रकट गरिदेऊन

[१]अर्थात् जुनप्रकार यात्राको कष्ट एवं जोखिम तथा ऋतुको उग्रताको चर्चा गर्दछन् हाम्रा यात्रा पनि त्यसैप्रकार टाढा-टाढा गरिदेउ, निरन्तर आवादीहरुको साटो मध्येबाट सुनसान निर्जन वन तथा जङ्गलहरुबाट हामीलाई गुज्रन परोस् । गर्मीहरुमा घामको तीव्रता तथा जाडो याममा चिसो हावाले हामीलाई व्याकुल गरून् तथा मौसमको उग्रताबाट बच्नका लागि हामीलाई मार्ग-व्ययको पनि व्यवस्था गर्न परोस् । उनको यो प्रार्थना त्यसैप्रकारको हो जस्तो इस्राईलीहरुले 'मन्न' तथा 'सलवा' एवं अन्य सुविधाहरुको विपरीत दाल, तरकारीहरु आदिको माँग गरेका थिए अथवा पुनः उनको स्थितिबाट विदित भइराखेको थियो कि उनको यो प्रार्थना हो ।

[२]अर्थात् यिनलाई यसप्रकार उन्मूल गरियो कि यिनको विनाशको कथा चर्चित भयो र बैठक एवं सभाहरुमा पनि चर्चाको विषय बन्यो ।

[३]अर्थात् उनीहरुलाई विभाजित एवं छिन्न-भिन्न गरियो, जस्तो कि सभाका प्रसिद्ध जातिहरु विभिन्न स्थानहरुमा गई आबाद भए, कोही यसबिर तथा मक्का आए कोही सीरियाका क्षेत्रहरुमा गए, कोही कतै, कोही कतै ।

عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيْظٌ ﴿٢١﴾

जो त्यसप्रति शंकामा छन् । तथा तपाईंको प्रभु प्रत्येक वस्तुको रक्षक छ ।

قُلِ ادْعُوا الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۚ لَا يَمْلِكُوْنَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيْهِمَا مِنْ شِرْكٍ وَّمَا لَهٗ مِنْهُمْ مِّنْ ظَهِيْرٍ ﴿٢٢﴾

(२२) भनिदिनुस् कि अल्लाहका अतिरिक्त ज-जसको तिमीलाई भ्रम छ (सबैलाई) पुकारीहाल,[१] न उनीहरुमध्ये कसैलाई आकाशहरु तथा धर्तीमा एक कणको अधिकार छ,[२] न उनीहरुको तिनीहरुमा कुनै भाग छ[३] तथा न उनीहरुमध्ये कोही अल्लाहको सहयोगी छ ।[४]

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهٗٓ اِلَّا لِمَنْ اَذِنَ لَهٗ ۗ حَتّٰٓى اِذَا فُزِّعَ عَنْ

(२३) तथा सिफारिश (को प्रार्थना) पनि उसका समक्ष कुनै लाभ दिंदैन तिमीहरुका बाहेक जसका लागि आज्ञा होस् ।[५] यहाँसम्मकि

[१]अर्थात् पूज्य हुनुको, यहाँ زعمتم का दुईटा कर्म लुप्त छन्, زعمتموهم آلهة अर्थात् ज-जसलाई तिमी पूज्य ठानिराखेका छौ ।

[२]अर्थात् न उनीहरुलाई भलाईमा कुनै अधिकार छ न नराम्रो कुरामा, न कसैलाई लाभ पुऱ्याउने सामर्थ्य छ न क्षतिबाट बचाउन, आकाश एवं धर्तीको चर्चा सामान्यताका लागि छ, किनकि सबै वाह्य वस्तुहरुका लागि यिनै स्थान हुन् ।

[३]न उत्पत्तिमा, न स्वामित्वमा तथा न अधिकारमा ।

[४]जो कुनै विषयमा अल्लाहको सहायता गरिराखेको होस्, अपितु अल्लाह अन्यका साझेदारी बिना सबै अधिकारहरुको स्वामी हो तथा कसैको सहायता बिना नै सबै काम गर्दछ ।

[५]"जसलाई आज्ञा प्राप्त होस्' को अभिप्राय छ, सन्देष्टा तथा फरिश्ताहरु आदि, अर्थात् यिनै सिफारिश गर्नेछन्, कोही अन्य होइन, यसकारण कि अरु कसैको सिफारिश लाभप्रद हुनेछैन न उनीहरुलाई अनुमति नै हुनेछ । दोस्रो अभिप्राय हो, सिफारिशका पात्र, अर्थात् सन्देष्टाहरु, फरिश्ताहरु तथा पुण्य आत्माहरुको सिफारिशका उनीहरुका लागि हुनेछन् जो सिफारिशका पात्र हुनेछन् किनकि अल्लाहको तर्फबाट उनैलाई सिफारिश गर्ने अनुमति हुनेछ, कुनै अन्यका लागि होइन । (फ़तहुल क़दीर) अभिप्राय यो भयो कि सन्देष्टाहरु, फरिश्ताहरु तथा सदाचारीहरुका बाहेक कसैले सिफारिश गर्नसक्ने छैन, तथा यो पनि ईमान भएकाले पापीहरुका लागि नै गर्नसक्ने छन्, अधर्मी (काफ़िर) मुशरिक (अनेकेश्वरवादी) तथा अल्लाहका विद्रोहीहरुका लागि होइन । पवित्र ईशवाणी कुर्आनले यी दुवै बिन्दुहरुको स्पष्टीकरण अर्को स्थानमा

قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ ۖ قَالُوا الْحَقَّ ۖ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾

जब उनका हृदयहरुबाट घबराहट समाप्त गरिन्छ त सोध्छन् तिम्रा प्रभुले के भने ? उत्तर दिन्छन् कि सत्य भन्यो[1] तथा त्यो अत्यन्त सर्वोच्च एवं अत्यन्त महान छन् ।

قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ قُلِ اللَّهُ ۖ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٤﴾

(२४) सोध्नुस् कि तिमीलाई आकाशहरु तथा धर्तीबाट जीविका कसले पुऱ्याउँछ ? (स्वयं) उत्तर दिनुस् कि अल्लाह (महान) । (सुन), हामी अथवा तिमी या त अवश्य सन्मार्गमा छौं अथवा खुल्ला पथ-भ्रष्टतामा छौं ।[1]

قُل لَّا تُسْأَلُونَ عَمَّا أَجْرَمْنَا وَلَا نُسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٥﴾

(२५) भनिदिनुस् कि हामीद्वारा गरिएका पापहरुका विषयमा तिमीसित केही सोधिने छैन तथा न तिम्रा कर्महरुको सोधपूछ हामीबाट हुनेछ ।

قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ﴿٢٦﴾

(२६) (उनीहरुलाई) सूचित गरिदिनुस् कि हामी सबैलाई हाम्रो प्रभु एकत्रित गरी हामीमा सत्य निर्णय गरिदिनेछ,[3] तथा त्यो निर्णय गर्ने सर्वज्ञ छ ।

गरिदिएका छ । ﴿مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِندَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ (अल-बक़र:-२५५) ﴿وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ﴾ (सूर:अम्बिया-२८)

[1]यसका अन्तिम भाष्य वर्णन गरिएका छन् । इब्ने ज़रीर तथा इब्ने कसीर आदिले अन्तिम ईशदूत कथनका प्रकाशमा यसको यो व्याख्या गरेका छन् कि जब अल्लाह कुनै विषयका सम्बन्धमा वह्य (प्रकाशना) गर्दछ त आकाशमा उपस्थित फरिश्ता भय एवं त्रासले काम्न थाल्छन् तथा उनीमाथि बेहोसीको जस्तो अवस्था आच्छादित हुनजान्छ । होस् आए पश्चात उनीहरु प्रश्न गर्छन् त अर्श उचाल्ने फरिश्ताहरु दोस्रो फरिश्ताहरुलाई, र उनीहरु तल भएका फरिश्ताहरुलाई भन्दछन् तथा यसप्रकार सूचना पहिला आकाशका फरिश्ताहरुसम्म पुग्दछ । (इब्ने कसीर)

[2]स्पष्ट कुरो छ कि पथभ्रष्ट त्यही हुनेछ जो यस्ता वस्तुहरुलाई आराध्य ठान्दछ जसका आकाश तथा धर्तीबाट जीविका पुग्नमा कुनै भाग छैन, न उनी वर्षा गर्न सक्छन् न केही उमार्न सक्दछन् । अत: सत्यमाथि वास्तवमा एकेश्वरवादी नै हुन्, न कि दुबै ।

[3]अर्थात् त्यसको हिसाबले फल दिनेछ, राम्रालाई स्वर्गमा र नराम्रालाई नरकमा प्रवेश गर्नेछ ।

قُلْ أَرُونِيَ الَّذِينَ أَلْحَقْتُم بِهِ شُرَكَاءَ ۖ كَلَّا ۚ بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾

(२७) भनिदिनुस् कि त्यसो भए मलाई पनि तिनीहरुलाई देखाइदेउ जसलाई तिमी अल्लाहका साझेदार बनाएर त्यसका साथ सम्मिलित गरिराखेका छौ, यस्तो कदापि होइन,[1] बरु त्यही अल्लाह हो प्रभावशाली एवं हिक्मतवाला ।

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा हामीले तपाईंलाई सबै मानिसका लागि शुभ-सूचनाहरु सुनाउने तथा सतर्क गर्ने बनाएर पठाएका छौं । परन्तु (यो सत्य छ कि) मानिसहरुमा अधिकतर अज्ञानी छन् ।[2]

[1]अर्थात् त्यसका समान कोही छैन, न उसको साथी छ बरु त्यो हरेक वस्तुमाथि प्रभावशाली छ र त्यसका हरेक कुरा र कार्यमा हिक्मत छ ।

[2]यस आयतमा अल्लाहले एक त नबी (मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम्) को सर्वसामान्य रिसालतको वर्णन गरेको छ कि उहाँलाई सम्पूर्ण मानव जातिको पथ-प्रदर्शक तथा निर्देशक बनाएर पठाएको छ, अर्को यो वर्णन गरेको छ कि तपाईंको इच्छा एवं प्रयासका बावजूद पनि अधिकतर मानिस ईमान (आस्था) बाट बञ्चित रहनेछन् । यी दुबै कुराको व्याख्या अरु पनि अन्य स्थानहरुमा पनि गरेको छ, जस्तो उहाँको रिसालतको विषयमा भन्नुभयो: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾ (अल-आराफ-१५८) ﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾ (अल-फुरकान-१) आफ्नो एउटा कथनमा उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभयो : मलाई पाँच यस्ता कुरा दिइएका छन् जो मभन्दा पूर्व कुनै नबीलाई दिइएन, १-महिनाको दूरीसम्म शत्रुका हृदयमा मेरो धाक बसालेर मेरो सहायता गरियो । २-पूरा भूभाग मेरो लागि मस्जिद तथा पवित्र छ, जहाँपनि नमाज़को समय आइपुग्छ मेरा अनुयायीले नमाज़ पढून् । ३-लडाईंमा प्राप्त माल मेरा लागि वैध गरिदियो जो मभन्दा पहिला कसैका लागि उचित थिएन । ४-मलाई सिफारिशको अधिकार दिइयो, ५-पहिला नबी मात्र आफ्ना समुदायका लागि पठाइन्थ्यो, मलाई सृष्टिका सम्पूर्ण मानवजातिका लागि नबी बनाएर पठाइएको छ । (सहीह बुखारी किताबुत्तयम्मुम, सहीह मुस्लिम, किताबुल मसाजिद) एक अन्य हदीसमा भन्नुभयो بعثت إلى الأحمر و الأسود "म काला सेता सबैतिर पठाइएका हुँ । (सहीह मुस्लिम किताबुल मसाजिद) أحمر و أسود (रातो, कालो) सित तात्पर्य केही विद्वानले जिन्न तथा मानिस केहीले अरबवासी एवं अन्य देशवासी लिएका छन् । इमाम इब्ने कसीर भन्नुहुन्छ कि दुबै अर्थ सही छन्, यसैप्रकार बहुसंख्यकको अज्ञानता तथा पथभ्रष्टताको स्पष्टीकरण गर्नु हो । ﴿وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ﴾ (सूर : यूसुफ-१०३) "उहाँको आकांक्षाको उपरान्त अधिकतर मानिसहरु ईमान स्वीकार्ने छैन"

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٩﴾

(२९) तथा सोध्नुस् कि त्यो वादा (वाचा) छ कहिले ? यदि सत्य हो भने भन ।[1]

قُل لَّكُم مِّيعَادُ يَوْمٍ لَّا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٠﴾

(३०) उत्तर दिनुस् कि वादाको दिन ठीक निर्धारित छ जसबाट एकक्षण न तिमी पछाडी हट्न सक्छौ न अगाडी बढ्न सक्छौ ।[2]

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَن نُّؤْمِنَ بِهَٰذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ ۗ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِندَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿٣١﴾

(३१) तथा काफ़िरहरुले भने कि हामी न त यस कुर्आनलाई मानौं न यसभन्दा पूर्वका किताबहरुलाई,[3] तथा हे देख्नेहरु, काश कि तिमी यी अत्याचारीहरुलाई त्यस समय देख्यौ जबकि यिनी आफ्ना प्रभुका समक्ष उभेर एक-अर्कामाथि दोषारोपण गरिराखेका हुनेछन्,[4] तल्लो श्रेणीका मानिसहरु उच्च श्रेणीका मानिसहरुसँग भन्नेछन्[5] कि यदि तिमी नभएको भए त हामी ईमानवाला हुन्थ्यौं ।[6]

﴿وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ﴾ (अल-अनआम-११६) "यदि तपाईं धर्तीवासीहरुको बहुसंख्याका पछाडी हिंड्नु हुन्छ भने त उनी तपाईंलाई पथभ्रष्ट गरिदिनेछन्," जसको अभिप्राय यही भयो कि अधिक संख्या पथभ्रष्टहरुको छ ।

[1] यिनीहरु उपहास स्वरुप सोध्थे, किनकि यो हुनु उनका विचारमा टाढा एवं असम्भव थियो ।

[2] अर्थात् अल्लाहले प्रलयको एउटा दिन निश्चित गरेको छ जसको ज्ञान मात्र उसैलाई छ । तैपनि जब वचन दिइयो समय आएपछि त एकक्षण अगाडी-पछाडी हुनेछैन । ﴿إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ﴾ "नि:सन्देह जब अल्लाहको वाचा आउँछ त फेरि टल्दैन ।" (सूर: नूह-४)

[3] जस्तै धर्मग्रन्थ तौरात, ज़बूर तथा इंजील आदि । केही ज्ञाताहरुले यसबाट तात्पर्य परलोक गृह लिएका छन् । यसमा काफ़िरहरुका विरोध एवं उपद्रवको वर्णन छ कि उनी सबै युक्तिहरुका उपरान्त पनि पवित्र कुर्आन तथा परलोकप्रति ईमान स्वीकार्नबाट भागिराखेका छन् ।

[4] अर्थात् संसारमा यिनी कुफ्र तथा शिर्कमा परस्पर साथी एवं यस नाताले परस्पर प्रेमी थिए, किन्तु परलोकमा परस्पर शत्रु तथा एक-अर्कालाई दोष दिनेछन् ।

[5] अर्थात् संसारमा यिनीहरु जो न सोची-सम्झी साधारण रीतिमा हिंड्थे आफ्ना ती नेताहरुसित भन्नेछन् जसका उनी संसारमा अनुगामी बनिरहे ।

[6] अर्थात् तिमीले नै हामीलाई ईशदूत तथा सत्यका प्रचारकहरुका अनुगमनबाट रोकेका थियौ यदि तिमी यस्तो नगरेको भए त हामी निश्चय ईमान भएका हुने थियौं ।

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُم ۖ بَلْ كُنتُم مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾

(३२) यी उच्च मानिस ती दुर्बल मानिसहरुलाई उत्तर दिनेछन् कि के तिम्रो पासमा मार्गदर्शन आइसके पश्चात हामीले तिमीलाई त्यसबाट रोकेका थियौं। (होइन) बरु तिमी (स्वयं) अपराधी थियौ।[1]

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَن نَّكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَندَادًا ۚ وَأَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ ۚ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٣﴾

(३३) (तथा यसका उत्तरमा) यी दुर्बल मानिसहरु ती अहंकारीहरुसित भन्नेछन्, (होइन, होइन) बरु दिनरात छल-कपटले हामीलाई अल्लाहका साथ कुफ्र गर्नु तथा त्यसका साथ साझेदार निर्धारित गर्नुको तिमीबाट आदेश दिनु हाम्रो बेईमानको कारण भयो,[2] तथा यातनालाई देख्नासाथ सबै मनै-मनमा लज्जित भइराखेका हुनेछन्,[3] तथा काफिरहरुका गर्दनमा हामीले तौक (जंजीर) हालिदिनेछौं।[4] उनीहरुलाई केवल उनीहरुबाट गरिएका कर्महरुको प्रतिफल दिइनेछ।[5]

[1]अर्थात् हामीसँग कुनचाहिं शक्ति थियो कि हामीले तिमीलाई सत्य-मार्गबाट रोक्दथ्यौं, तिमीले स्वयं त्यसमाथि ध्यान दिएनौं तथा आफ्ना मनका कारण त्यसलाई स्वीकार गर्नबाट भाग्दै गऱ्यौ तथा आज अपराधी हामीलाई बनाइराखेका छौ जबकि सबैकुरा तिमीले आफ्नै मनले गऱ्यौ। अतः अपराधी त तिमी स्वयं हौ न कि हामी।

[2]अर्थात् हामी अपराधी त्यसबेला हुन्थ्यौं जब आफ्ना मनले पैग़म्बरहरुको इन्कार गर्दथ्यौं, जबकि यथार्थ यो हो कि तिमी रात-दिन हामीलाई पथभ्रष्ट गर्न तथा अल्लाहको इन्कार गर्न तथा त्यसका साझी बनाउनमा तयार गरिरहयौ जसबाट अन्ततः हामी तिम्रा अनुयायी बनेर ईमान (आस्था) बाट बञ्चित रहयौं।

[3]अर्थात् परस्पर दोषारोपण त गर्नेछन् किन्तु हृदयमा दुबै गुट आफ्ना कुफ्र (अविश्वास) माथि पश्चाताप गर्नेछन् परन्तु शत्रुका अशुभका भयले व्यक्त गर्ने छैनन्।

[4]अर्थात् यस्ता जंजीर जो उनका हातलाई उनका गर्दनसित बाँध्नेछन्।

[5]अर्थात् दुबैलाई उनका कर्महरुको दण्ड हुनेछ, प्रमुखहरुलाई उनका अनुसार तथा उनका अनुगामीहरुलाई तिनका अनुसार, जस्तो अर्को स्थानमा भन्नुभयो: ﴿لِكُلٍّ ضِعْفٌ وَلَٰكِن لَّا تَعْلَمُونَ﴾ (अल-आराफ़-३८) अर्थात् "प्रत्येकलाई दुईगुना दण्ड हुनेछ तर तिमीहरुलाई थाहा छैन।"

وَمَآ أَرْسَلْنَا فِى قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَآ إِنَّا بِمَآ أُرْسِلْتُم بِهِۦ كَٰفِرُونَ ﴿٣٤﴾

(३४) तथा हामीले त जुन वस्तीमा जो पनि सचेत गर्नेवाला पठायौं त्यहाँका सम्पन्न मानिसहरुले यही भने कि जुन वस्तुका साथ तिमी पठाइएका हौ हामी त्यसका साथ कुफ्र गर्नेहरु हौं ।[1]

وَقَالُوا۟ نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَٰلًا وَأَوْلَٰدًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٣٥﴾

(३५) तथा भने कि हामी धन तथा सन्तानमा अधिक छौं, यो हुनसक्दैन कि हामीलाई यातना दिइयोस् ।[2]

قُلْ إِنَّ رَبِّى يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقْدِرُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ

(३६) भनिदिनुस् कि मेरो प्रभु जसको लागि चाहन्छ जीविकालाई विस्तृत गरिदिन्छ तथा संकुचित कम पनि गरिदिन्छ,[3] परन्तु अधिकतर

[1]यहाँ नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दिइराखिएको छ कि मक्काका धनवान तथा प्रमुख उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि विश्वास गरिराखेका छैनन् तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई दुख पुर्याइराखेका छन् त यो कुनै नयाँ कुरा होइन, प्रत्येक युगका सम्पन्न मानिसहरुले पैगम्बरहरुलाई नकारेकै छन् तथा प्रत्येक पैगम्बरमाथि ईमान स्थापित गर्ने सर्वप्रथम समाजका दरिद्र एवं निर्धन वर्गका मानिसिहरु नै हुन्थे । जस्तै आदरणीय नूहका समुदायले आफ्ना सन्देष्टासित भनें, ﴿ أَنُؤْمِنُ لَكَ وَٱتَّبَعَكَ ٱلْأَرْذَلُونَ ﴾ "के हामीले तिमीमाथि ईमान (विश्वास) कायम गरौं जबकि तिम्रा अनुयायी नीच मानिसहरु हुन् ?" (अल-शोअरा, १११) अरु सन्देष्टाहरुसित पनि उनका समुदायले यही भने, हेर्नुस् सूर: आराफ्-७५ अल-अनआम-५३, १३३ तथा सूर: बनी इस्राईल-१६ आदि । مُتْرَفُونَ को अर्थ हो धनी तथा प्रमुख मानिसहरु ।

[2]अर्थात् जब अल्लाहले संसारमै हामीलाई धन, सन्तानका प्रचुरताले सम्मानित गरेको छ त प्रलय पनि यदि हुनेछ भने त हामीलाई यातना हुनेछैन । मानौं उनीहरुले परलोकलाई पनि संसारमाथि आंकलन गरे कि जुनप्रकार यस लोकमा काफिर तथा ईमानवालामाथि अल्लाहको दया भइराखेको छ परलोकमा पनि यसैप्रकार हुनेछ जबकि परलोक त प्रतिकार ग्रह हो । त्यहाँ त यस लोकमा गरिएका कर्महरुको प्रतिफल प्राप्त हुन्छ, राम्रा कर्महरुको राम्रा, नराम्रा कर्महरुको नराम्रो, तथा संसार परीक्षा गृह हो । यहाँ अल्लाह तआला प्रत्येकलाई परीक्षार्थ सांसारिक सुख-सुविधा प्रदान गर्दछ । अथवा उनीहरुले सांसारिक धन, साधनको प्रचुरतालाई अल्लाहको प्रसन्नताको लक्षण ठाने जबकि यस्ता छैन । यदि यस्तो भएको भए त अल्लाह आफ्ना आज्ञाकारी भक्तहरुलाई सबभन्दा अधिक धन सन्तान प्रदान गर्दथ्यो ।

[3]यसमा काफिरहरुका भ्रम तथा शंकाको निवारण गरिँदैछ कि जीविकाको विस्तार तथा संकुचन अल्लाहको प्रसन्नता अथवा अप्रसन्नताको द्योतक होइन, बरु यसको सम्बन्ध अल्लाहको हिक्मत एवं इच्छासित छ । यसकारण त्यसले धन त्यसलाई पनि दिन्छ जसलाई रुचाउँछ तथा त्यसलाई पनि जसलाई मन पराउँदैन

لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾

मानिस जान्दैनन् ।

وَمَآ أَمْوَٰلُكُمْ وَلَآ أَوْلَٰدُكُم بِٱلَّتِى تُقَرِّبُكُمْ عِندَنَا زُلْفَىٰٓ إِلَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَأُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ جَزَآءُ ٱلضِّعْفِ بِمَا عَمِلُوا۟ وَهُمْ فِى ٱلْغُرُفَٰتِ ءَامِنُونَ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा तिम्रा धन एवं सन्तान यस्ता छैनन् कि तिमीलाई हाम्रा छेउ (पदहरुबाट) निकट गरिदेऊन् ।[1] परन्तु जो ईमान कायम गर्छन् तथा पुण्यका कर्म गर्दछन्[2] त उनका लागि उनका कर्महरुको दुईगुना प्रतिफल छ[3] तथा उनी निर्भय एवं निश्चिन्त भई उच्च भवनहरुमा रहनेछन् ।

وَٱلَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِىٓ ءَايَٰتِنَا مُعَٰجِزِينَ أُو۟لَٰٓئِكَ فِى ٱلْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٨﴾

(३८) तथा जो मानिस हाम्रा आयतहरुलाई नीचा देखाउने दौडधूपमा लागिरहन्छन्, यी नै हुन् जो यातनामा (समातिएर) उपस्थित गरिनेछन् ।

قُلْ إِنَّ رَبِّى يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦ وَيَقْدِرُ لَهُۥ ۚ وَمَآ أَنفَقْتُم مِّن شَىْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُۥ ۖ

(३९) भनिदिनुस् कि मेरो प्रभु आफ्ना भक्तहरुमा जसका लागि चाहन्छ जीविका विस्तृत गर्दछ तथा जसका लागि चाहन्छ नाप (साँगुरो) गरिदिन्छ,[4] तथा तिमी जे-जति पनि अल्लाहका मार्गमा खर्च गर्नेछौ

तथा जसलाई चाहन्छ धनी गर्दछ र जसलाई चाहन्छ दरिद्र राख्दछ ।

[1]अर्थात् यो धन यस कुराको प्रमाण होइन कि हामीलाई तिमीसित प्रेम छ र हाम्रा दरबारमा तिमीलाई विशेष स्थान प्राप्त छ ।

[2]अर्थात् हाम्रो प्रेम तथा निकटता प्राप्त गर्नुको साधन त मात्र ईमान तथा सत्कर्म हो, जस्तो हदीसमा भनियो, “अल्लाह तिम्रो रुपरेखा तथा तिम्रा धन-सम्पत्ति हेर्दैनन् त्यो त तिम्रा हृदय तथा कर्महरुलाई हेर्दछ ।” (सहीह मुस्लिम, किताबुल बिर्र, बाव तहरीमे जुल्मिल मुस्लिम)

[3]वरु कैयन् गुना, एक पुण्यको प्रतिफल कमसेकम दश पुण्य, अधिक सात सय गुनासम्म अपितु त्यसभन्दा पनि अधिकसम्म ।

[4]अत: त्यसले काफ़िरहरुलाई पनि निकै धन दिन्छ, किन्तु के-को लागि ? ढील (छुट) दिनका लागि तथा कहिले ईमान्दारलाई निर्धन राख्दछ, के-का लागि ? त्यसका पुण्य एवं प्रतिफललाई बढाउनका लागि । यसकारण केवल धनको अधिकता त्यसको प्रसन्नताको, तथा कमी त्यसको अप्रसन्नताको प्रमाण होइन । यो पुनरावृत्ति मात्र बल (जोड) दिनका लागि हो ।

وَهُوَ خَيْرُ الرَّٰزِقِينَ ۝٣٩

अल्लाहले त्यसको (पूरा-पूरा) प्रतिफल दिनेछ[1] तथा त्यो सर्वोत्तम जीविका प्रदान गर्नेवाला हो ।[2]

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ أَهَٰٓؤُلَآءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ ۝٤٠

(४०) तथा ती सबैलाई अल्लाहले त्यसदिन एकत्रित गरी फरिश्ताहरुसित सोध्नेछ कि के यिनीहरु तिम्रो इबादत (उपासना) गर्दथे ।[3]

قَالُوا۟ سُبْحَٰنَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِم ۖ بَلْ كَانُوا۟

(४१) उनीहरुले भन्नेछन् कि तिमी महिमावान् हौ तथा हाम्रो संरक्षक त तिमी हौ न कि यिनीहरु ।[4] यिनीहरु

[1] إخلاف को अर्थ हो, प्रतिकार तथा प्रतिफल दिनु । यो प्रतिफल संसारमा पनि संभव छ तथा आख़िरत (परलोक) मा त निश्चित छ । हदीस कुद्सीमा चर्चित छ, अल्लाह तआला भन्नुहुन्छ, «أَنْفِقْ أُنْفِقْ عَلَيْكَ» "त तिमी खर्च गर म तिमीमाथि खर्च गर्नेछु (अर्थात प्रतिफल दिनेछु) ।" (सहीह बुख़ारी सूर: हूद) दुई फरिश्ता प्रत्येक दिन घोषणा गर्दछन्, एउटा भन्दछ, «اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلَفًا» (हे अल्लाह ! खर्च नगर्नेहरुलाई ग्रस्त पारिदेउ) र अर्कोले भन्छ «اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلَفًا» हे अल्लाह ! खर्च गर्नेहरुलाई सर्वोत्तम प्रतिफल प्रदान गर । (अल-बुख़ारी, किताबुज़ ज़कात)

[2] किनभने एक व्यक्ति यदि कसैलाई केही दिन्छ भने त्यसको यो दिने कुरो अल्लाहको संमति तथा इच्छा एवं त्यसको भागलेखबाट नै छ । वास्तवमा दिनेवाला त्यसको जीविका प्रदान गर्ने होइन जुनप्रकार पिता बच्चाहरुको अथवा राजा आफ्नो सेनाको पोषक (संरक्षक) कहलाउँछ । जबकि राजा तथा प्रजा, बच्चाहरु तथा ठूला सबैलाई जीविका वास्तवमा अल्लाह नै दिन्छ जो सबैको रचयिता हो । अतः जो पनि अल्लाहद्वारा दिइएका सम्पत्तिबाट कसैलाई केही दिन्छ त त्यो यस्ता मालको प्रयोग गर्दछ जुनकि अल्लाहले नै दिएको छ । तसर्थ वास्तवमा अन्नदाता पनि अल्लाह नै भयो । तथापि यो त्यसको विशेष दया एवं उपकार हो कि त्यसबाट दिइएका मालमध्ये त्यसको प्रसन्नताका अनुसार व्यय (खर्च) गर्नु पश्चात त्यसले पुण्य एवं प्रतिफल पनि प्रदान गर्दछ ।

[3] यो बहुदेववादीहरुलाई अपमानित गर्नका लागि अल्लाहले फरिश्ताहरुसित प्रश्न गर्नेछ, जस्तो ईशदूत ईसाका विषयमा वर्णित छ कि अल्लाहले उनीसित पनि प्रश्न गर्नेछ, "के तिमीले मानिसहरुसित भनेका थियौ कि मलाई तथा मेरी आमा (मरियम) लाई अल्लाहका अतिरिक्त आराध्य बनाइहाल्नु ?" (अल-मायदा-११६) आदरणीय ईसाले उत्तर दिनेछन् हे अल्लाह तिमी पवित्र छौ, जसको मलाई अधिकार थिएन त्यो कुरा म किन भन्न सक्दथे ? जस्तो कि सूर: अल-फुरक़ान-१७ मा पनि वर्णन भयो कि के यिनी तिम्रा भनाईमा तिम्रो बन्दना गर्दथे ?

[4] अर्थात् फरिश्ताहरु पनि आदरणीय ईसाको जस्तै अल्लाह तआलाको पवित्रताको वर्णन

يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾

जिन्नहरुको इबादत गर्दथे,[1] यिनीहरुमध्ये अधिकतरलाई उनैमाथि ईमान थियो ।

فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَّفْعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿٤٢﴾

(४२) तसर्थ आज तिमीमध्ये कोही (पनि) कसैका लागि (पनि कुनै प्रकारका) लाभ-हानिका स्वामी हुनेछैन ।[2] तथा हामी अत्याचारीहरुसित[3] भनिदिनेछौं कि त्यस अग्निको यातना चाख जसलाई तिमी झुठ्लाउँदै रहयौ ।

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَٰذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَن يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُكُمْ وَقَالُوا

(४३) तथा जब उनका समक्ष हाम्रा स्पष्ट आयतहरु पढिन्छन् त भन्दछन् कि यो यस्तो व्यक्ति[4] हो जो तिमीलाई तिम्रा पूर्वजहरुका देवताहरुबाट रोक्न चाहन्छ (यसका

गरी आफ्नो निर्दोषता प्रकट गर्नेछन् तथा भन्नेछन् कि हामी त तिम्रा दास हौं र तिमी हाम्रा स्वामी हौ, हाम्रो यिनीसित के सम्बन्ध ?

[1]जिन्नसित तात्पर्य शैतान हुन्, अर्थात् यिनी वस्तुत: शैतानका पूजारी हुन् किनकि तिनै उनलाई मूर्तिपूजामा लगाउँछन् तथा उनलाई पथभ्रष्ट गर्दछन्, जस्तो अन्य स्थानमा भन्यो : ﴿إِن يَدْعُونَ مِن دُونِهِ إِلَّا إِنَاثًا وَإِن يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَّرِيدًا﴾

"अर्थात् यिनीहरु त अल्लाहलाई छाडि केवल स्त्रीहरुलाई पुकार्दछन्, तथा वास्तवमा यिनी मात्र दुष्ट शैतानको पूजा गर्दछन् ।" (अन-निसा-११७)

[2]अर्थात् संसारमा तिमी यस भ्रममा उनको उपासना एवं इबादत गर्दथे कि तिनले तिमीलाई लाभ पुऱ्याउने छन्, तिम्रो सिफारिश गर्नेछन् तथा अल्लाहका दण्डबाट तिमीलाई मुक्ति दिलाउनेछन्, जस्तो आज पनि पीरहरुका तथा समाधिहरु (कब्रहरु) का पूजारीहरुको दशा छ, किन्तु हेरिहाल कि आज यिनी कुनै कुरामा समर्थ छैनन् ।

[3]अत्याचारीहरुसित अभिप्राय अल्लाहका अतिरिक्त अन्यका पूजारी हुन्, किनकि शिर्क (द्वैत) महाअत्याचार हो एवं मुश्रिक (मिश्रणवादी) सबभन्दा ठूला अत्याचारी ।

[4]व्यक्तिसित तात्पर्य अन्तिम ईशदूत आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुन्, बावु-बाजेको धर्म उनका निकट सही थियो, यसकारण उनले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको अपराध यो भने कि यो तिमीलाई ती पूज्यहरुबाट रोक्न चाहन्छ जसको तिम्रा पिता उपासना गर्दथे ।

مَا هٰذَآ اِلَّآ اِفْكٌ مُّفْتَرًى ۭ وَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاۗءَهُمْ ۙ اِنْ هٰذَآ اِلَّا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ ۝

अतिरिक्त कुनै कुरा छैन) तथा भन्दछन् कि यो त रचिएको आक्षेप हो,[1] तथा सत्य उनका पासमा आइसके पश्चात पनि काफ़िर यही भन्दै गरे कि यो त खुल्लारुपमा जादू हो ।[2]

وَمَآ اٰتَيْنٰهُمْ مِّنْ كُتُبٍ يَّدْرُسُوْنَهَا وَمَآ اَرْسَلْنَآ اِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَّذِيْرٍ ۝

(४४) तथा यी (मक्कावासीहरुलाई) न त हामीले किताबहरु प्रदान गरेका छौं जसलाई पढ्छन् तथा न उनका पासमा तपाईंभन्दा पूर्व कोही सतर्क गर्नेवाला आयो ।[3]

وَكَذَّبَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۙ وَمَا بَلَغُوْا مِعْشَارَ مَآ اٰتَيْنٰهُمْ فَكَذَّبُوْا رُسُلِيْ ۣ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيْرِ ۝

(४५) तथा यिनीभन्दा पूर्वका मानिसहरुले पनि हाम्रा कुरालाई झुठ्लाएका थिए तथा उनीहरुलाई हामीले जुन दिएका थियौं यी त त्यसका दसौं भागलाई पनि पुगेनन्, त उनीहरुले मेरा दूतहरुलाई झुठ्लाए, (अनि हेर) कि मेरो यातनाले के (कठोर) अवस्था भयो ।[4]

---

[1]अर्को هذا को संकेत पवित्र ईशवाणी कुर्आनतिर छ, जसलाई उनीहरुले मनगढन्त रुपमा रचेको आक्षेप एवं झूठ घोषित गरे ।

[2]पवित्र कुर्आनलाई प्रथम मनगढन्त झूठ भने र यहाँ प्रत्यक्ष जादू । प्रथमको सम्बन्ध कुर्आनका भावार्थ एवं अर्थसित छ, अर्कोको सम्बन्ध कुर्आनका चमत्कारिक वाक्यक्रम तथा भाषाशैली, चमत्कार अलंकारसित । (फ़तहुल क़दीर)

[3]यसकारण कि उनीहरु कामना गर्दथे कि उनका पासमा पनि कोही ईशदूत आओस् तथा कुनै आकाशीय ग्रन्थ अवतरित होस्, किन्तु जब यी कुराहरु आए त नकारदिए ।

[4]यहाँ मक्काका मूर्तिपूजकहरुलाई सावधान गरिंदैछ कि तिमीले झुठ्लाउनु तथा इन्कारको जुन मार्ग अप्नाएका छौ त्यो अति हानिकारक छ । तिमीभन्दा पूर्वका समुदाय पनि यसै मार्गमा हिंडेर ध्वस्त एवं नाश भएका छन्, जबकि यी समुदाय धन, सम्पत्ति, शक्ति एवं बल तथा आयुमा तिमीभन्दा बढी थिए, तिमी त उनका दशौं भागलाई पनि पुग्दैनौ । यसका उपरान्त उनी अल्लाहका प्रकोपबाट बच्न सकेनन् । यसै विषयलाई सूरः अहकाफ़को आयत २६ मा वर्णित गरिएको छ ।

قُلْ إِنَّمَآ أَعِظُكُم بِوَٰحِدَةٍ ۖ أَن تَقُومُوا۟ لِلَّهِ مَثْنَىٰ وَفُرَٰدَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا۟ ۚ مَا بِصَاحِبِكُم مِّن جِنَّةٍ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُم بَيْنَ يَدَىْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٤٦﴾

(४६) भनिदिनुस् कि म तिमीलाई केवल एउटै कुराको शिक्षा दिन्छु कि तिमी अल्लाहका लागि (स्वच्छ भावले दुराग्रहलाई त्यागी) दुई-दुई मिलेर अथवा एक्लै-एक्लै उभेर विचार त गर, तिम्रा यस साथीलाई कुनै उन्माद छैन ।[1] त्यो त तिमीलाई एउटा अत्यन्त (कडा) यातना आउनुभन्दा पूर्व सतर्क गर्नेवाला हो ।[2]

قُلْ مَا سَأَلْتُكُم مِّنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ ۖ إِنْ أَجْرِىَ إِلَّا عَلَى ٱللَّهِ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ ﴿٤٧﴾

(४७) भनिदिनुस् कि जुन प्रतिफलमा तिनीबाट माँग्दछु, त्यो तिम्रो लागि हो ।[3] मेरो प्रतिफल त अल्लाहको जिम्मामा छ, त्यो प्रत्येक वस्तुलाई राम्ररी जान्दछ ।

[1]अर्थात् म तिमीलाई तिम्रा वर्तमान व्यवहारबाट तर्साउँछु तथा एउटै कुराको शिक्षा दिन्छु, तथा त्यो यो हो कि तिमी दुराग्रह एवं अहंकार छाडेर मात्र अल्लाहका लागि एक-एक, दुई-दुई भई मेरा विषयमा विचार गर कि मेरो जीवन तिम्रो माझमा गुज्रेको छ र अब पनि जुन आमन्त्रण म तिमीलाई दिइराखेको छु के त्यसमा कुनै यस्तो कुरो छ जसबाट यो कुरा लागिराखेको छ कि म भित्र उन्माद छ । यदि तिमी जातीय पक्षपात तथा मनोमानीबाट उच्च भई विचार गर्नेछौ भने अवश्य तिमी बुझ्नेछौ कि तिम्रा साथीमा कुनै उन्माद छैन ।

[2]अर्थात् त्यो त मात्र तिम्रो मार्ग दर्शाउनको लागि आएको छ ताकि तिमी त्यस घोर यातनाबाट बच्न सक जो सन्मार्ग नअप्नाउनका कारण तिमीले भोग्नुपर्नेछ । हदीसमा वर्णित छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम एक दिन सफा पर्वतमा उक्लिनु भयो तथा भन्नुभयो يا صباحاه जसलाई सुनेर कुरैश एकत्र भए । उहाँले भन्नुभयो “यदि म तिमीलाई सूचना दिन्छु कि शत्रु तिमीमाथि प्रातः अथवा सन्ध्यामा प्रहार गर्नेवाला छ त के तिमी मलाई सच्चा मान्नेछौ ?” उनीहरुले भने, किन होइन ? उहाँले भन्नुभयो, सुनिहाल कि म तिमीलाई साह्रो यातनाको आगमनभन्दा पूर्व सावधान गर्दछु । यो सुनेर अबू लहबले भन्यो «تَبًّا لَكَ! أَلِهَذَا جَمَعْتَنَا؟» तिम्रो नाश होस् के यसका लागि तिमीले हामीलाई एकत्र गरेका थियौ ? जसमाथि अल्लाहले सूरः ﴿تَبَّتْ يَدَآ أَبِى لَهَبٍ﴾ अवतरित गऱ्यो (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः सबा)

[3]यसमा आफ्नो निःस्वार्थता तथा सांसारिक धन-साधनबाट अरुचिलाई व्यक्त गरेको छ ताकि उनका हृदयमा यदि यो शंका उत्पन्न हुन्छ कि यस नबूअतका दावाबाट यसको आशय कहीं माया-मोह (संसार कामना) त छैन, त त्यो समाप्त हुन जाओस् ।

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿٤٨﴾

(४८) भनिदिनुस् कि मेरो प्रभु सत्य (साँचो प्रकाशना) अवतरित गर्दछ,[1] त्यो प्रत्येक गुप्त कुरा (परोक्ष) लाई जान्दछ ।

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ ﴿٤٩﴾

(४९) भनिदिनुस्, सत्य आइसक्यो, असत्य न त प्रथम पटक उठ्न सक्यो न पुनः उठ्न सक्नेछ ।[2]

قُلْ إِن ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَىٰ نَفْسِي ۖ وَإِنِ اهْتَدَيْتُ فَبِمَا يُوحِي إِلَيَّ رَبِّي ۚ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ ﴿٥٠﴾

(५०) भनिदिनुस् कि यदि म विचलित हुन्छु भने मेरो विचलित हुनु (को भार) ममाथि नै छ तथा यदि म सत्यमार्गमा छु भने त्यस प्रकाशनाका कारण जो मेरो प्रभु ममाथि गर्दछ ।[3] त्यो

---

[1] قَذَفَ को अर्थ ती वाण एवं पत्थर चलाउनु पनि हो तथा कुरा गर्नु पनि । यहाँ अर्को अर्थमा छ, अर्थात् त्यो सत्यका साथ वार्तालाप गर्दछ, आफ्ना रसूलहरुमाथि प्रकाशना (वह्य) पठाउँछ तथा उनीद्वारा मानिसहरुका लागि सत्य स्पष्ट गर्दछ । जस्तो अन्य स्थानमा भन्यो :

﴿ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ﴾

"आफ्ना भक्तहरुमाथि जसलाई चाहन्छ फरिश्ताहरुद्वारा आफ्नो प्रकाशना (वह्य) बाट सुशोभित गर्दछ ।" (अल-मोमिन-१५)

[2] हक्‌सित तात्पर्य कुर्‌आन तथा बातिल (अनृत) बाट तात्पर्य कुफ्र (अविश्वास) तथा शिर्क (अनेकेश्वरवाद हो) । भावार्थ हो अल्लाहको तर्फबाट अल्लाहको धर्म एवं त्यसको धर्मशास्त्र कुर्‌आन आइसकेको छ, जसबाट अनृत (असत्य) संकुचित एवं समाप्त भइसकेको छ । अब त्यो टाउको उचाल्न योग्य रहेन, जस्तो भन्नुभो : ﴿ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ ﴾ (अल-अम्बिया-१८) हदीसमा वर्णित छ कि जुन दिन मक्का विजय भयो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले काबामा प्रवेश गर्नुभयो । चारैतिर मूर्तिहरु स्थापित थिए, उहाँ धनुष (कमान) को चुच्चोले ती मूर्तिहरुलाई हान्दै जान्थे तथा यो आयत एवं सूरः बनी इस्राईलको आयत ﴿ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ ﴾ पढदै जानुहुन्थ्यो । (सहीह बुखारी, किताबुल जिहाद, बाबु इज़ालतिल अस्नाम मिन हौलिल काबः)

[3] अर्थात् भलाई सबै अल्लाहको तर्फबाट छ तथा अल्लाहले जुन प्रकाशना तथा प्रत्यक्ष सत्य अवतरित गरेको छ त्यसमा संमार्ग तथा निर्दोष छ, संमार्ग मानिसहरुलाई त्यसैबाट प्राप्त हुन्छ । अनि जो विचलित हुन्छ त त्यसमा उसको आफ्नै अल्छीपना तथा मनोकांक्षाको हस्तक्षेप हुन्छ । अतः त्यसको भार पनि उसैमाथि हुनेछ । आदरणीय अब्दुल्लाह बिन मसऊद कुनै प्रश्नकर्ताका उत्तरमा आफ्नो तर्फबाट केही भन्दाखेरि भन्नुहुन्थ्यो :

अत्यन्त सुन्नेवाला अत्यन्त निकट छ ।[1]

(५१) तथा यदि तपाईं (त्यो समय) देख्नुहुन्छ जबकि यी काफ़िर अत्तालिएको अवस्थामा हिंडिराखेको हुनेछन्, अनि उम्केर भाग्नुको कुनै परिस्थिति हुनेछैन[2] तथा निकटका स्थानबाट समातिनेछन् ।

وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذْ فَزِعُوا فَلَا فَوْتَ وَأُخِذُوا مِن مَّكَانٍ قَرِيبٍ ۝٥١

(५२) तथा त्यस समय भन्नेछन् कि हामी त्यस (कुर्आन) माथि ईमान कायम गर्यौं परन्तु यति टाढा स्थानबाट (अभीष्ट वस्तु) कसरी हात आउन सक्छ ?[3]

وَقَالُوٓا۟ ءَامَنَّا بِهِۦ وَأَنَّىٰ لَهُمُ ٱلتَّنَاوُشُ مِن مَّكَانٍۭ بَعِيدٍ ۝٥٢

(५३) तथा यसभन्दा पूर्व त उनीहरुले यसबाट कुफ्र गरेका थिए तथा टाढा-टाढाबाट नहेरिकन फ्याँक्दै गरे ।[4]

وَقَدْ كَفَرُوا۟ بِهِۦ مِن قَبْلُ ۖ وَيَقْذِفُونَ بِٱلْغَيْبِ مِن مَّكَانٍۭ بَعِيدٍ ۝٥٣

«أَقُولُ فِيهَا بِرَأْيِي؛ فَإِنْ يَكُنْ صَوَابًا فَمِنَ اللهِ، وَإِنْ يَكُنْ خَطأً فَمِنِّي وَمِنَ الشَّيطَانِ، وَاللهُ وَرَسُولُهُ بَرِيئَانِ مِنْهُ»

"म यसमा आफ्नो विचारले भनिराखेको छु यदि सही छ भने अल्लाहको तर्फबाट र यदि गलत छ भने मेरो तथा शैतानको तर्फबाट छ, एवं अल्लाह तथा त्यसका रसूल यसबाट पवित्र छन् ।" (इब्ने कसीर)

[1]जस्तो हदीसमा भन्नुभयो,

«إِنَّكُمْ لا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، إِنَّمَا تَدْعُونَ سَمِيعًا قَرِيبًا مُجِيبًا»

"तिमी बहिरा, अनुपस्थितलाई पुकार्दैनौ बरु त्यसलाई पुकार्दछौ जो सुन्नेवाला, समीप तथा स्वीकार गर्नेवाला छ ।" (बुख़ारी, किताबुद्दुआ, बाबुद दुआ इज़ा अला अक़ब:)

[2] فَلَا فَوْتَ कतै भाग्न सक्ने छैनन्, किनकि उनीहरु अल्लाहको पकडमा हुनेछन् । यो महशरका मैदानको वर्णन हो ।

[3] تَنَاوُش को अर्थ समात्नु हो, अर्थात् अब परलोकमा उनीहरुलाई ईमान कसरी प्राप्त हुनसक्दछ जबकि संसारमा त्यसबाट भाग्दैरहे । मानौं आख़िरत (परलोक) ईमानका लागि संसारका सापेक्ष दुरस्थ छ, जस्तै दूरको वस्तुलाई समात्नु सम्भव छैन, आख़िरतमा ईमान स्वीकार गर्ने अवसर छैन ।

[4]अर्थात् आफ्ना अनुमानले भन्दै गरे कि क़्यामत (प्रलय) तथा हिसाब आदि छैन, या कुर्आनका विषयमा भन्दै गरे कि यो जादू, मनगढन्त झूठ तथा पूर्वजहरुको कथा हो, अथवा मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका सन्दर्भमा भनिराखे कि

وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِم مِّن قَبْلُ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُّرِيبٍ ﴿٥٤﴾

(५४) तथा उनका इच्छाहरु एवं उनका मध्ये आवरण पारिदियो[1] जस्तो कि यसभन्दा पूर्व पनि यिनीहरु जस्ताका साथ गरियो,[2] उनीहरु पनि (यिनीहरुको जस्तो) सन्देह एवं दुविधामा (परेका) थिए ।[3]

سُورَةُ فَاطِرٍ

सूरतु फ़ातिर-३५

सूरतु फ़ातिर मक्कामा अवतरित भयो, यसमा पैंतालिस आयतहरु तथा पाँच रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولِي أَجْنِحَةٍ مَّثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ ۚ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ

(१) यस अल्लाहका लागि समस्त प्रशंसाहरु छन् जो (सर्वप्रथम) आकाशहरु एवं धर्तीलाई उत्पन्न गर्ने[4] तथा दुई-दुई, तीन-तीन तथा चार-चार पखेटा भएका फरिश्ताहरुलाई आफ्नो दूत

यो तान्त्रिक हो, भविष्यवेत्ता हो, कवि हो अथवा उन्मादग्रस्त हो, जबकि कुनै कुराको कुनै प्रमाण (युक्ति) उनीसित थिएन ।

[1]अर्थात् आखिरत (परलोक) मा उनीहरु चाहनेछन् कि उनको ईमान स्वीकार गरियोस्, यातनाबाट उनको मुक्ति होस्, किन्तु उनका तथा उनका आकांक्षाका वीच पर्दा (आवरण) हालिनेछ, अर्थात उनको आकांक्षा अस्वीकार गरिनेछ ।

[2]अर्थात् पछिल्ला समुदायहरुको ईमान पनि त्यसबेला स्वीकार गरिएन जब उनीहरु प्रकोपका दर्शनका पश्चात यिनको ईमान पनि कसरी स्वीकार गरे ।

[3]अत: अब प्रकोपका दर्शनका पश्चात यिनको ईमान पनि कसरी स्वीकार हुनसक्छ ? आदरणीय कतादह भन्नुहुन्छ, "शंका एवं सन्देहबाट बच, जो शंकाको स्थितिमा मर्नेछ त्यसै स्थितिमा उठाइनेछ तथा जो विश्वासमा मर्नेछ प्रलयका दिन विश्वासमा नै उठ्नेछ ।" (इब्ने कसीर)

[4] فَاطِرٌ (फ़ातिर) को अर्थ हो अविष्कारक, प्रारम्भमा अविष्कार गर्नेवाला । यो अल्लाहका सामर्थ्यतिर संकेत हो कि उसले आकाश तथा धर्ती सर्वप्रथम बिना नमूना बनाए, तथा उसका लागि मानिसहरुलाई पैदा गर्नु के कठिन छ ?

مَا يَشَاءُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ①

बनाउनेवाला हो,[1] सृष्टिमा जे चाहन्छ अधिक गर्दछ,[2] अल्लाह तआला निःसन्देह प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्य राख्दछ।

مَا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِن رَّحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۖ وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِن بَعْدِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ②

(२) अल्लाह (तआला) जुन दया मानिसका लागि खोलिदिन्छ त त्यसलाई कोही बन्द गर्ने छैन तथा जसलाई बन्द गरिदिन्छ त्यसका पश्चात त्यसलाई कोही प्रारम्भ गर्ने छैन।[3] तथा त्यही प्रभावशाली तत्वज्ञ छ।

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ۚ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللَّهِ يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ③

(३) हे मानिसहरु ! तिमीमाथि जुन उपहार अल्लाह (तआला) ले गरेका छन् तिनलाई स्मरण गर। के अल्लाहका अतिरिक्त कोही अन्य पनि स्रष्टा छ जो तिमीलाई आकाश तथा धर्तीबाट जीविका पुऱ्याउन सक्छ ? त्यसका अतिरिक्त कोही पूज्य छैन त तिमी कहाँ फर्किजाँदैछौ ?[4]

[1]तात्पर्य जिब्रील, मीकाईल, इस्राफ़ील एवं इज्राईल फरिश्ताहरु हुन् जसलाई अल्लाह सन्देशवाहकहरु (अम्बिया) तिर अथवा विभिन्न महत्वपूर्ण कार्यहरुका लागि दूत बनाएर पठाउँछ। यिनीहरुमध्ये कसैका दुई, कसैका तीन तथा कसैका चार पखेटा छन् जसद्वारा उनी धर्तीमा आउँछन् तथा धर्तीबाट आकाशमा जान्छन्।

[2]अर्थात् केही फरिश्ताहरुका यसभन्दा पनि अधिक पंख छन्। जस्तो कि हदीसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभो, मैले मेराजको राति जिब्रीललाई उनको वास्तविक रुपमा देखें, उनका छ सय (पर) पखेटा थिए (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरः नज्म, बाबु फकान क़ाब कौसैने औ अदना) केही विद्वानले यसलाई सामान्य राखेका छन्, जसमा आँखा, मुख, नाक तथा रुप सबैको सौन्दर्य सम्मिलित छ।

[3]यिनै उपहारहरुमा रसूलहरुलाई पठाउनु तथा धर्मशास्त्र अवतरित गर्नु पनि हो। अर्थात प्रत्येक वस्तुको दाता पनि त्यही हो तथा फिर्ता लिने एवं रोक्नेवाला पनि त्यही हो। त्यसका अतिरिक्त न कोही दाता छ न उपकारी न रोक्नेवाला छ न संकुचित गर्नेवाला।

[4]अर्थात् यस वर्णन एवं स्पष्टिकरणका पश्चात पनि तिमी अल्लाहका अतिरिक्त अन्यको इबादत गर्दछौ ? تُؤْفَكُونَ यदि أَفْكٌ छ भने त अर्थ हुनेछ 'फर्कनु' तथा यदि बाट छ भने त अर्थ हे भूठ, जो सचबाट विमुख हुनुको नाम हो। अभिप्राय यो हो कि तिमीमा एकेश्वरवाद तथा आख़िरतको इन्कार कहाँबाट आयो जबकि तिमी मान्दछौ कि तिम्रो जीविका दिनेवाला तथा उत्पत्तिकर्ता अल्लाह हो। (फ़तहुल क़दीर)

وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ ۚ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ④

(४) तथा यदि उनीहरु तपाईंलाई झुठ्लाउँछन् भने तपाईभन्दा पूर्वका (समस्त) रसूल पनि झुठ्लाइ सकिएका छन् । समस्त कार्य अल्लाहतिरै फर्काइन्छन् ।[1]

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ۖ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ۖ وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغَرُورُ ⑤

(५) हे मानिसहरु ! अल्लाह (तआला) को वाचा सत्य छ[2] तिमीलाई सांसारिक जीवन धोकामा नपारोस्,[3] तथा न धोकेबाज (छलि शैतान) तिमीलाई निश्चिन्ततामा लिप्त गरोस् ।[4]

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا ۚ إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ⑥

(६) (याद राख) ! शैतान तिम्रो शत्रु हो तिमी उसलाई शत्रु जान[5] त्यो त आफ्ना गिरोहलाई केवल यसकारण बोलाउँछ कि उनी सबै नरकमा जाने होऊन् ।

[1]यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना छ कि तपाईंलाई झुठ्लाएर यिनीहरु कहाँ जानेछन् ? अन्ततः सबै विषयहरुको निर्णय त हामीले नै गर्नुछ । जस्तै पहिलेका समुदायहरुले आफ्ना पैग़म्बरहरुलाई झुठ्लाए त उनीहरुलाई विनाश बाहेक के प्राप्त भयो ? अतः यिनी पनि यदि रोकिएनन् भने यिनलाई नाश गर्नु हाम्रा लागि कठिन छैन ।

[2]कि प्रलयको स्थापना हुनेछ तथा राम्रा, नराम्रा कर्महरुको प्रतिकार दिइनेछ ।

[3]अर्थात् परलोकका ती उपहारहरुबाट निश्चिन्त नगरिदेओस् जो अल्लाह तआलाले आफ्ना भक्त तथा रसूलहरुका अनुयायीहरुका लागि तयार गरेको छ । तसर्थ यस संसारका सामयिक आनन्दमा गुमिएर परलोकका स्थाई सुखहरुको अन्देखि नगर ।

[4]त्यसका दाऊ तथा छलबाट बचेर रह, यसकारण कि त्यो ठूलो धोकेबाज छ तथा उसको उद्देश्य नै तिमीलाई धोकामा राखेर स्वर्गबाट बञ्चित गर्नु हो, यही शब्द सूरः लुक़मान ३३ मा पनि गुज्रिसकेको छ ।

[5]अर्थात् उसित कडा वैरभाव राख, त्यसको धोखा-धडीबाट बच जस्तो शत्रुबाट बचावका लागि मनुष्य गर्दछ । अर्को स्थानमा यसै विषयको वर्णन यसप्रकार गरिएको छ :

﴿أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ ۚ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا﴾

"के तिनी त्यस शैतान तथा त्यसको सन्तानलाई मलाई त्यागेर आफ्नो मित्र बनाउँछौ हाँलाकि उनीहरु तिम्रा शत्रु हुन्, अत्याचारीहरुका लागि नराम्रो प्रतिफल छ ।" (अल-कहफ़-५०)

ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۖ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ⑦

(७) जो मानिस काफ़िर भए उनका लागि कठोर दण्ड छ तथा जो मानिस ईमान स्वीकार गरे एवं सत्कर्म गरे उनका लागि क्षमा तथा (अति) उत्तम प्रतिफल छ ।[1]

أَفَمَن زُيِّنَ لَهُۥ سُوٓءُ عَمَلِهِۦ فَرَءَاهُ حَسَنًا ۖ فَإِنَّ ٱللَّهَ يُضِلُّ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِى مَن يَشَآءُ ۖ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسَرَٰتٍ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌۢ بِمَا يَصْنَعُونَ ⑧

(८) के त्यो व्यक्ति जसका लागि उसका कुकर्म सुशोभित गरिदिइएका छन् त त्यो उनलाई राम्रो ठान्दछ, (के त्यो संमार्ग प्राप्त व्यक्ति जस्तो छ ?)[2] (विश्वास गर) अल्लाह जसलाई चाहन्छ पथ-विचलित गर्दछ तथा जसलाई चाहन्छ मार्गदर्शन दिन्छ,[3] तसर्थ तपाईंलाई उनीमाथि दु:खी भई आफ्ना प्राणलाई कष्टमा पार्नु हुँदैन ।[4] यिनीहरु जे-जति गरिराखेका छन् त्यससित नि:सन्देह अल्लाह राम्ररी अवगत छ ।[5]

وَٱللَّهُ ٱلَّذِىٓ أَرْسَلَ ٱلرِّيَٰحَ فَتُثِيرُ

(९) तथा अल्लाह नै वायुहरु चलाउँछ जो बादलहरुलाई उठाउँछन्, अनि हामी बादलहरुलाई

[1]अल्लाह तआ़लाले अन्य स्थानहरुको जस्तै यहाँ पनि ईमानका साथ सत्कर्महरुको चर्चा गरी त्यसको महत्व स्पष्ट गरेको छ ताकि ईमान भएकाहरु सत्कर्मबाट कुनै क्षण निश्चिन्त नरहून्, किनकि ठूला प्रतिफलको वाचा त्यस ईमानमाथि नै छ जसका साथ सत्कर्म हुनेछ ।

[2]जुनप्रकार काफ़िर तथा दुराचारी छन्, उनीहरु कुफ्र, शिर्क, कुकर्म एवं दुराचार गर्दछन् र यो ठान्दछन् कि उनी राम्रो गरिराखेका छन् । त के यस्ता व्यक्ति जसलाई अल्लाहले पथभ्रष्ट गरिदिएको छ, त्यसका बचावका लागि तपाईंको पासमा कुनै उपाय छ ? अथवा यो त्यसकाबराबर छ जसलाई अल्लाहले संमार्ग प्रदान गरेको छ ? उत्तर नकारात्मक नै छ, होइन कदापि होइन ।

[3]अल्लाह तआ़ला आफ्ना न्यायका अनुरुप आफ्नो विधिका अनुसार उसलाई पथभ्रष्ट गर्दछ जो निरन्तर आफ्ना कर्तुतहरुबाट स्वयं त्यसको पात्र हुन्छ, तथा संमार्ग त्यसलाई दिइन्छ जो त्यसको अभिलाषी हुन्छ ।

[4]किनकि अल्लाह तआ़लाको प्रत्येक काम हिक्मत तथा पूरा ज्ञानमा आधारित छ । अत: कसैको पथभ्रष्टतामाथि यति शोक नगर्नुस् कि आफ्ना प्राणलाई नै खतरामा पार्नुस् ।

[5]अर्थात् उनका कुनै कर्म अथवा कथन त्यसबाट लुकेको छैन, अभिप्राय यो हो कि उनका साथ अल्लाहको व्यवहार एक सर्वज्ञ, सर्वसूचित तथा तत्वदर्शी छ, साधारण राजाहरुको होइन जो आफ्ना अधिकारको हच्वा प्रयोग गर्दछन् । कहिले सलाम गर्नबाट खिन्न हुन जान्छन् तथा कहिले अपशब्दमा नै पुरस्कारबाट सम्मानित गर्दछन् ।

سَحَابًا فَسُقْنٰهُ اِلٰى بَلَدٍ مَّيِّتٍ فَاَحْيَيْنَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ؕ كَذٰلِكَ النُّشُوْرُ ۝

सुकेको धर्तीतिर लैजान्छौं तथा त्यसबाट त्यस धर्तीलाई त्यसको मृत्युको पश्चात जीवित गरिदिन्छौं । यसैप्रकार पुन: जीवित भई उठ्नु (पनि) हो ।[1]

مَنْ كَانَ يُرِيْدُ الْعِزَّةَ فَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ جَمِيْعًا ؕ اِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهٗ ؕ وَالَّذِيْنَ يَمْكُرُوْنَ السَّيِّاٰتِ

(१०) जो व्यक्ति सम्मान प्राप्त गर्न चाहन्छ त अल्लाह (तआला) का लागि नै सम्मान छ ।[2] समस्त पवित्र वाक्य उसैतिर उक्लिन्छन्,[3] तथा सत्कर्म उनलाई उच्च गर्दछ,[4] र जो मानिस नराम्राका दाऊ घातमा

---

[1]अर्थात् जुनप्रकार वर्षा गरी हामी सुकेको धर्तीलाई हरियो गरिदिन्छौं, यसैप्रकार प्रलयका दिन तमाम मृतक मानिसहरुलाई पनि हामीले जीवित गरिदिनेछौं । हदीसमा वर्णित छ कि मनुष्यको पूरा शरीर गलेर जान्छ मात्र ढाडको अस्थिको एउटा सूक्ष्म अंग सुरक्षित रहन्छ, यसैबाट त्यसको पुन: उत्पत्ति तथा रचना हुनेछ । (सहीह बुख़ारी)

[2]अर्थात् जो चाहन्छ कि लोक-परलोकमा त्यसलाई सम्मान प्राप्त होस् त त्यो अल्लाहको आज्ञा पालन गरोस् त्यसबाट यो उद्देश्य प्राप्त हुनेछ । यसकारण कि लोक-परलोकको स्वामी अल्लाह नै छ, सबै सम्मान उसैका पासमा छन् त्यो जसलाई सम्मान दिन्छ, त्यही सम्मानित हुनेछ, जसलाई त्यो अपमानित गरिदिन्छ संसारको कुनै शक्ति उसलाई सम्मान दिन सक्दैन । अर्को स्थानमा भनेको छ : ﴿الَّذِيْنَ يَتَّخِذُوْنَ الْكٰفِرِيْنَ اَوْلِيَآءَ مِنْ دُوْنِ الْمُؤْمِنِيْنَ ؕ اَيَبْتَغُوْنَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَاِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمِيْعًا﴾ (सूर:अन्निसा-१३९)

[3] الكَلِم बहुवचन हो كَلِمة को । स्वच्छ (पवित्र) शब्दहरुसित अभिप्राय अल्लाहको पवित्रता, प्रशंसा, कुर्आन पढ्नु, राम्रो कुराको आदेश दिनु तथा नराम्रो कुराबाट रोक्नु हो । उक्लिन्छन् को अर्थ अंगीकार गर्नु हो अथवा फरिश्ताहरुबाट उनीहरुलाई लिएर आकाशमा उक्लनु हो, ताकि अल्लाहले तिनका प्रतिफल प्रदान गरोस् ।

[4] يَرفَعُه मा सर्वनाम कसतिर फर्कन्छ ? केही विद्वान भन्दछन् कि الكَلِم الطَيب तिर ,अर्थात् पुण्यकर्म स्वच्छ शब्दलाई माथि अल्लाहतिर लैजान्छन् । अर्थात् मात्र मुखले अल्लाहको स्मरण (पवित्रता तथा प्रशंसा) केही होइन जबसम्म त्यसका साथ सत्कर्म अर्थात् आदेशहरु तथा अनिवार्य कर्महरुको पालन नहोस् । केही विद्वानहरु भन्दछन् कि يَرفَعُه मा सर्वनामकर्ता अल्लाहतिर फर्कन्छ । अर्थ यो हो कि अल्लाह तआला सत्कर्मलाई पवित्र शब्दहरुबाट उच्च गर्दछ, किनकि सत्कर्मबाट नै यस कुराको प्रमाण प्राप्त हुन्छ कि यसलाई गर्नेवाला वस्तुत: अल्लाहको पवित्रता एवं प्रशंसा गर्नुमा शुद्ध छ । (फ़तहुल क़दीर) मानौं कथन, कर्म बिना अल्लाहका समक्ष अमान्य छ ।

لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۖ وَمَكْرُ أُولَٰئِكَ هُوَ يَبُورُ ⑩

लागिरहन्छन्[1] उनका लागि अत्यन्त कठोर यातनाहरु छन् तथा उनको जो पाखण्ड नाश भएर जानेछ ।[2]

وَاللَّهُ خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا ۚ وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ ۚ وَمَا يُعَمَّرُ مِن مُّعَمَّرٍ وَلَا يُنقَصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ ۚ

(११) (मानिसहरु,) अल्लाहले तिमीलाई माटोबाट अनि पछि वीर्यबाट पैदा गर्‍यो[3] अनि तिमीलाई जोडा-जोडा (नर-नारी) बनाएको छ । नारीहरुबाट गर्भधारण गर्न तथा शिशुको जन्म लिनु सबै उसको ज्ञानमा छ,[4] तथा जो दीर्घ आयुवाला आयु दिइयोस् तथा जस्तो कि जो कोहीको आयु घटोस् ।[5]

---

[1]गुप्तरुपले कसैलाई क्षति पुर्‍याउनका उपायलाई मक भन्दछन्, कुफ्र तथा शिर्क गर्नु पनि मक हो कि यसप्रकारले अल्लाहका मार्गलाई क्षति पुर्‍याइन्छ नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको हत्याको जुन योजना मक्काका काफिर गरिराखे त्यो पनि मक हो, पाखण्ड पनि मक्र हो यो शब्द सामान्य छ, मक्रका सबै रुपहरुलाई सम्मिलित् छ ।

[2]अर्थात् उनको मक्र (कपट) पनि नाश हुनेछ तथा त्यसको भार पनि कुनैमाथि पर्नेछ, जस्तो कि भनेको छ : ﴿وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ﴾ (फ़ातिर-४३)

[3]अर्थात् तिम्रा पिता आदमलाई माटोबाट अनि तत्पश्चात तिम्रो जाति (वंशधारा) लाई स्थापित राख्नका निम्ति मानिसको उत्पत्तिलाई वीर्यसित सम्बन्धित गरिदियो जो पुरुषको पिठ्यूँबाट निस्केर स्त्रीका गर्भाशयमा जान्छ ।

[4]अर्थात् त्यसबाट कुनै वस्तु लुकेको छैन, यहाँसम्मकि धर्तीमा खस्ने पातहरुलाई तथा धर्ती भित्रका अन्धकारहरुमा विकसित हुने बीजलाई पनि जान्दछ । (अल-अनआम-५९)

[5]यसको अभिप्राय यो हो कि लघु आयु तथा अल्प आयु अल्लाहका लेख तथा निर्णयबाट छ । यसका अतिरिक्त आयु लामो अथवा छोटो हुनुको कारण पनि छ । लघुताका कारणमा सम्बन्धिहरुका साथ सद्व्यवहार आदि जस्तो कि हदीसमा छ, तथा अल्पताका कारणहरुमा अधिक पाप (अवज्ञा) गर्नु हो, जस्तै कसैको आयु ७० वर्ष छ भने अधिकताका कारणहरुले कहिले अल्लाह त्यसलाई बढाइदिन्छ । तथा कहिले त्यसमा कमी गरिदिन्छ जब त्यो कमीका कारणहरुलाई अप्नाउँछ । तथा यी सबैथोक उसले लौह महफूजमा अंकित गरिदिएको छ । अत: आयुमा यो कमी तथा अधिकता ﴿فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ का विपरीत छैन । यसको समर्थन अल्लाहका यस वचनबाट पनि हुन्छ ﴿يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثْبِتُ ۖ وَعِندَهُ أُمُّ الْكِتَابِ﴾ (अर्राद-३९) "अल्लाह जे चाहन्छ मेटाउँछ तथा लेख्छ तथा त्यसका पासमा लौहे महफूज (सुरक्षित पुस्तक) छ ।" (फ़तहुल क़दीर)

إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ⑪

त्यो सबै पुस्तकमा अंकित छ । अल्लाह (महान) का लागि यो कुरा अत्यन्त सरल छ ।

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ ۖ وَمِن كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا ۖ وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاخِرَ لِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ⑫

(१२) तथा समान छैनन् दुई समुद्र । यो मिठो छ तिर्खा मेटाउँछ पिउनमा राम्रो । तथा त्यो अर्को खारा छ नमिठो, तिमी यी दुबैबाट ताजा मासु खान्छौ तथा त्यो आभूषण निकाल्दछौ जसलाई तिमी लगाउँछौ, तथा तिमी देख्दछौ कि ठूला-ठूला डुङ्गाहरु जसलाई च्यात्नेवाली[1] ती समुद्रहरुमा छन् ताकि तिमी त्यसको कृपा (अनुग्रह) को खोजी गर र ताकि तिमी त्यसको कृतज्ञता व्यक्त गर ।

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ ۚ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ ⑬

(१३) त्यो रातलाई दिनमा तथा दिनलाई रातमा प्रवेश गराउँछ तथा सूर्य एवं चन्द्रमालाई उसैले कार्यमा लगाइदिएको छ । प्रत्येक एउटा निर्धारित अवधिसम्म चलिराखेका छन् । यही हो अल्लाह[2] तिमी सबैको पालनकर्ता यसैको राज्य छ । तथा जसलाई तिमीले त्यसका अतिरिक्त पुकारिराखेका छौ उनी त खजूरको गुठली (गेडा) का बोक्राको पनि स्वामी छैनन् ।[3]

إِن تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ

(१४) यदि तिमी उनीहरुलाई पुकार्दछौ भने उनीहरु तिम्रो पुकार सुन्दैनन्[4] तथा यदि (मानिलिऔं)

---

[1] مواخـر (मवाखिर) ती डुङ्गाहरु जो आउँदा-जाँदा पानीलाई चिर्दै गुज्रन्छन् । आयतमा वर्णित अन्य विषयहरुको भाष्य सूर: अल-फुर्कानमा गुज्रिसकेको छ ।

[2] अर्थात् उक्त सबै कार्यहरुको कर्ता ।

[3] अर्थात् यति हीन वस्तुका पनि स्वामी होइनन्, न त्यसलाई पैदा गर्नुमा सामर्थ्य छ । قطمير (कितमीर) त्यस झिल्ली (आवरण) लाई भन्दछन् जो खजूर तथा त्यसका बीजका मध्ये हुन्छ, यो पातलो छिल्का गुठलीमाथि रहन्छ ।

[4] अर्थात यदि तिमी उनीहरुलाई कठिनाईहरुमा पुकार्दछौ भने उनीहरु तिम्रो गुहार सुन्दैनन्

وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ ۖ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ ۚ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ ﴿١٤﴾

सुनि पनि हाल्छन् भने स्वीकार गर्ने छैनन्,[1] बरु केयामतका दिन तिम्रा शीर्कलाई स्पष्टत: नकारदिने छन् ।[2] तपाईंलाई कोही पनि (अल्लाह तआ़ला) जस्तो जानकार सूचनाहरु दिने छैन ।[3]

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿١٥﴾

(१५) हे मानिसहरु ! तिमी अल्लाहका भिख़ारी हौ[4] तथा अल्लाह नै निस्पृह[5] गुणवान छ ।[6]

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٦﴾

(१६)यदि त्यो चाहन्छ भने तिमीलाई नष्ट गर्नसक्छ तथा एउटा नयाँ सृष्टि उतपन्न गर्नसक्छ ।[7]

किनकि उनीहरु जड हुन् अथवा कैयन् मनहरु माटोका मुनि गाडिएका ।

[1]अर्थात् यदि यो मानिन्छ कि उनी सुनि पनि हाल्छन् त व्यर्थ, यसकारण कि उनीहरु तिम्रो विनयका अनुसार तिमीलाई केही गर्न सक्दैन ।

[2]तथा भन्नेछन् ما كنتم إيانا تعبدون "तिमी हाम्रो उपासना गर्दैनथ्यौ" (यूनुस-२८) ﴿إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ﴾ "हामी त तिम्रो उपासनाबाट बेखबर थियौं ।" (यूनुस-२९) यस आयतबाट यो पनि ज्ञात हुन्छ कि अल्लाह बाहेक जसको इबादत गरिन्छ ती सबै पत्थरका मूर्तिहरु नै हुने छैनन्, बरु तिनीहरुमा चेतनशील (फरिश्ताहरु, जिन्न, शैतान तथा धर्मात्मा) पनि हुनेछन् । त्यसैले त उनीहरु इन्कार गर्नेछन्, तथा यो पनि ज्ञात भयो कि उनीहरुलाई आवश्यकता पूर्तिका लागि पुकार्नु शिर्क हो ।

[3]यसकारण कि उसको जस्तो परिपूर्ण ज्ञान कसैसित पनि छैन । त्यही सबै विषयको वास्तविकता एवं तथ्यबाट पूर्णता अवगत छ, जसमा यी पुकारिनेहरुको विवशता, पुकारलाई नसुन्नु तथा प्रलयका दिन यसलाई इन्कार गर्नु पनि सम्मिलित छ ।

[4]نَاس शब्द सर्वसाधारणका लागि छ जसमा अम्बिया, धर्मात्मा सबै आउँछन् । अल्लाहका द्वारका सबै भिख़ारी छन् किन्तु अल्लाहलाई कसैको आवश्यकता छैन ।

[5]त्यो यति निस्पृह छ कि सबै मानिस यदि त्यसको अवज्ञा गर्ने बनिहालून् त यसबाट त्यसका राज्यमा कुनै कमी, तथा सबै त्यसका आज्ञाकारी बनिहालून् भने यसबाट त्यसको शक्तिमा कुनै अधिकता हुनेछैन । बरु अवज्ञाबाट आफ्नै हानि हुनेछ तथा त्यसको बन्दना एवं आज्ञापालनबाट मानवको आफ्नै लाभ छ ।

[6]प्रशंसित छ आफ्ना अनुग्रहहरुका कारण, किनकि प्रत्येक उपकार जो उसले आफ्ना भक्तहरुसँग गरेका छन् त्यसमा त्यो प्रशंसा एवं कृतज्ञताको अधिकारी छ ।

[7]यो पनि त्यसको निस्पृहताको मर्यादाको एउटा उदाहरण हो कि यदि त्यो चाहन्छ भने तिमीलाई नष्ट गरी एउटा नयाँ उत्पत्ति पैदा गर्नसक्दछ जो त्यसको

وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ⑰	(१७) तथा यो कुरो अल्लाह (तआ़ला) का लागि केही कठिन छैन ।
وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۗ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ ۚ وَمَن تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ ۚ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ⑱	(१८) तथा कोही पनि बोझ उठाउने व्यक्ति अरुहरुको बोझ उठाउने छैन[1] तथा यदि कोही ठूलो बोझवाला आफ्ना भार उठाउनका लागि कसै अन्यलाई बोलाउनेछ, भने त्यो त्यसमध्ये केही पनि उठाउन सक्ने छैन चाहे निकट सम्बन्धी नै किन नहोस् ।[2] तिमी केवल तिनीहरुलाई नै सावधान गर्नसक्छौ जो नदेखिकनै आफ्ना प्रभुसित तर्सन्छन् तथा नमाज़ नियमित रुपमा पढ्छन्[3] तथा जो पवित्र हुन्छ ।[4] र फर्कनु अल्लाहतिरै छ ।
وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ⑲	(१९) तथा अन्धा एवं आँखाहरु भएका समान छैनन् ।

आज्ञाकारी हुन्छ अथवा अभिप्राय यो हो कि एउटा नयाँ सृष्टि तथा नयाँ संसार बनाइदिन्छ जससित तिमी अपरिचित हुन्छौ ।

[1]हो, जसले अरुहरुलाई पथभ्रष्ट गरेका हुनेछन् उनीहरु आफ्ना पापका बोझका साथ उनका पापहरुको भार पनि उठाइने छ । जस्तो कि आयत ﴿وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ﴾ (अल-अनकबूत-१३) तथा हदीस «مَن سَنَّ سُنَّةً سَيِّئَةً، كَانَ عَلَيهِ وِزْرُهَا، وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ» (सहीह मुस्लिम, किताबुज्जकात, बाबुल हस्से अलस्सदकः---) बाट स्पष्ट छ। किन्तु अरुहरुको बोझ पनि वास्तवमा उनको आफ्नो बोझ हो कि उनीहरुले नै अरुहरुलाई पथभ्रष्ट गरेका थिए ।

[2] مُثْقَلَةٌ अर्थात نفسٌ مثقلة यस्तो व्यक्ति जो पापहरुका बोझले लादिएको हुनेछ, त्यो आफ्ना बोझ उठाउनका लागि आफ्ना सम्बन्धिहरुलाई पनि बोलाउनेछ त तिनी पनि तयार हुनेछैनन् ।

[3]अर्थात तिमीबाट सावधान गर्नुको लाभ तिमीहरुलाई नै हुनसक्छ, मानौं तिमी उनीहरुलाई तर्साउँछौ, उनलाई होइन जसलाई सावधान गर्नुबाट कुनै लाभ हुँदैन । जुनप्रकार अरु स्थानमा भन्नुभो : ﴿إِنَّمَا أَنتَ مُنذِرُ مَن يَخْشَاهَا﴾ (सूर: अन्नाज़िआत-४५) तथा ﴿إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَٰنَ بِالْغَيْبِ﴾ (सूर: यासीन-११)

[4] تَطَهَّرَ एवं تَزَكَّىٰ को अर्थ हो शिर्क तथा दुराचारको मलिनताबाट पवित्र हुनु ।

وَلَا الظُّلُمٰتُ وَلَا النُّوۡرُ ۙ﴿۲۰﴾

(२०) तथा न अन्धकार एवं प्रकाश ।[1]

وَلَا الظِّلُّ وَلَا الۡحَرُوۡرُ ۚ﴿۲۱﴾

(२१) तथा न छायाँ एवं न घाम ।[2]

وَمَا يَسۡتَوِى الۡاَحۡيَآءُ وَلَا الۡاَمۡوَاتُ ؕ اِنَّ اللّٰهَ يُسۡمِعُ مَنۡ يَّشَآءُ ۚ وَمَاۤ اَنۡتَ بِمُسۡمِعٍ مَّنۡ فِى الۡقُبُوۡرِ ﴿۲۲﴾

(२२) तथा जीवित एवं मृत समान हुनसक्दैन,[3] तथा अल्लाह (तआला) जसलाई चाहन्छ सुनाइदिन्छ[4] तथा तपाईं तिनीहरुलाई सुनाउन सक्नुहुन्न जो चिहानहरुमा छन् ।[5]

اِنۡ اَنۡتَ اِلَّا نَذِيۡرٌ ﴿۲۳﴾

(२३) तपाईं त केवल तर्साउने हुनुहुन्छ ।[6]

اِنَّاۤ اَرۡسَلۡنٰكَ بِالۡحَـقِّ بَشِيۡرًا وَّنَذِيۡرًا ؕ وَاِنۡ مِّنۡ اُمَّةٍ اِلَّا خَلَا فِيۡهَا نَذِيۡرٌ ﴿۲۴﴾

(२४) हामीले नै तपाईंलाई सत्य शुभ-सूचना सुनाउने तथा तर्साउनेवाला बनाएर पठाएका छौं, तथा कुनै समुदाय यस्तो भएन जसमा कुनै तर्साउनेवाला नगुज्रेको होस् ।

وَاِنۡ يُّكَذِّبُوۡكَ فَقَدۡ كَذَّبَ الَّذِيۡنَ

(२५) तथा यदि यिनीहरु तपाईंलाई झुठ्लाइदिन्छन् त जो यिनीभन्दा पूर्व गुज्रेका छन् उनीहरुले पनि

[1]अन्धासित अभिप्राय काफ़िर तथा आँखा भएकासित ईमानवाला, अँध्यारोहरुसित अनृत तथा प्रकाशसित सत्य तात्पर्य छ । असत्य (अनृत) को कैयन्प्रकार छन्, यसकारण त्यसका लागि बहुवचनको तथा सत्य अनेक छैन, यसकारण त्यसका लागि एक वचनको रुप प्रयोग गर्‍यो ।

[2]यो पुण्य तथा यातना अथवा स्वर्ग तथा नरकको उदाहरण हो ।

[3]जीवितसित ईमानवाला तथा मृतसित काफ़िर अथवा ज्ञानी तथा मूर्ख अथवा समझदार एवं नासमझ अभिप्राय छ ।

[4]अर्थात् जसलाई अल्लाह संमार्ग देखाउने हुन्छ तथा स्वर्ग त्यसका भाग्यमा हुन्छ, त्यसलाई तर्क एवं प्रमाण सुन्ने तथा पछि स्वीकार गर्नुको सन्मति प्रदान गरिदिन्छ ।

[5]अर्थात् जुनप्रकार समाधिहरु (चिहानहरु) मा मृतहरुलाई कुनै कुरा सुनाउन सकिदैन, त्यसैप्रकार जसका हृदयहरुलाई कुफ्रले मृत गरिदिएको छ, हे सन्देशवाहक (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) तिमी उनीहरुलाई सत्यका कुरा सुनाउन सक्दैनौं । भावार्थ यो भयो कि जुनप्रकार मर्नु र गाडिनुका पश्चात मृत कोही लाभ उठाउन सक्दैन, त्यसैप्रकार काफ़िर तथा मुशरिक जसका भाग्यमा दुर्भाग्य अंकित छ, नियन्त्रण तथा सत्य भाषणबाट उनीहरुलाई लाभ हुँदैन ।

[6]अर्थात् तपाईंको काम मात्र धर्मको प्रचार-प्रसार गर्नु हो, सत्य मार्ग देखाउनु अथवा पथभ्रष्ट बनाउनु अल्लाहका अधिकारमा छ ।

مِن قَبۡلِهِمۡ جَآءَتۡهُمۡ رُسُلُهُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِ وَبِٱلزُّبُرِ وَبِٱلۡكِتَٰبِ ٱلۡمُنِيرِ ﴿٢٥﴾

झुठ्लाएका थिए, उनका पासमा पनि उनका पैग़म्बर चमत्कार, ग्रन्थ एवं स्पष्ट किताबहरु लिएर आएका थिए ।[1]

ثُمَّ أَخَذۡتُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْۖ فَكَيۡفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٢٦﴾

(२६) अनि मैले ती काफ़िरहरुलाई समातिहाले त मेरो प्रकोप कस्तो भयो ?[2]

أَلَمۡ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ فَأَخۡرَجۡنَا بِهِۦ ثَمَرَٰتٖ مُّخۡتَلِفًا أَلۡوَٰنُهَاۚ وَمِنَ ٱلۡجِبَالِ جُدَدُۢ بِيضٞ وَحُمۡرٞ مُّخۡتَلِفٌ أَلۡوَٰنُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٞ ﴿٢٧﴾

(२७) के तपाईंले यस कुरातिर ध्यान दिनु भएन कि अल्लाह (तआला) ले आकाशबाट पानी पार्‍यो अनि हामीले त्यसद्वारा विभिन्न रङ्गका फल निकाल्यौं[3] तथा पर्वतहरुका विभिन्न भागहरु छन्, सेतो एवं रातो कि उनका पनि रङ्ग विभिन्न छन् तथा अति गहिरा काला ।[4]

وَمِنَ ٱلنَّاسِ وَٱلدَّوَآبِّ وَٱلۡأَنۡعَٰمِ مُخۡتَلِفٌ أَلۡوَٰنُهُۥ كَذَٰلِكَۗ إِنَّمَا

(२८) तथा यसैप्रकार मनुष्य तथा जनावर एवं चौपायाहरुमा पनि केही यस्ता छन् कि उनका रङ्ग भिन्न छन् ।[5] अल्लाहसित त्यसका त्यही भक्त

[1]ताकि कुनै समुदाय यो भन्न नसकोस् कि हामीलाई त कुफ्र तथा ईमानबारे थाहा नै छैन । यसैकारणले अल्लाहले प्रत्येक समुदायमा नबी पठायो, जस्तो अर्को स्थानमा भन्नुभयो : ﴿وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا﴾ (अन-नहल-३६)

[2]कति घोर प्रकोपले उनीहरुलाई समातिहाल्यो तथा उनलाई ध्वस्त तथा नाश गरिदिया ।

[3]अर्थात् जुनप्रकार ईमान्दार तथा काफ़िर, सदाचारी एवं दूराचारी दुबै प्रकारका मानिस छन्, यसैप्रकार अन्य सृष्टिमा पनि भेद तथा विभिन्नता छ । उदाहरणार्थ, फलहरुका रङ्ग पनि विभिन्न छन्, स्वाद एवं सुगन्धमा पनि परस्पर भिन्न, यहाँसम्मकि एकै फलका पनि कैयन् रङ्ग तथा स्वाद छन् जस्तै खजूर छ, अंगूर छ, स्याउ छ तथा अन्य केही फल छन् ।

[4]यसैप्रकार पर्वत तथा त्यसका भाग अथवा मार्ग विभिन्न रङ्गहरुका छन्, सेता, राता तथा अति घोर काला । جُدَدٌ बहुवचन हो جُدَّةٌ को मार्ग अथवा रेखाहरु । غرابيب बहुवचन हो, غِرْبِيب का, तथा أسود - سُودٌ (कालो) को बहुवचन हो । जब काला रङ्गको गम्भीरतालाई व्यक्त गर्नुछ भने أسود का साथ غِرْبِيب को शब्द प्रयोग गरिन्छ । أسود غِرْبِيب को अर्थ हुन्छ, अति गहिरा काला ।

[5]अर्थात् मानव तथा पशु पनि सेता, काला तथा पहेंला वर्णका हुन्छन् ।

يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا ۗ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ غَفُوْرٌ ﴿٢٨﴾

तर्सन्छन् जो ज्ञान राख्दछन् ।[1] वास्तवमा अल्लाह (तआ़ला) अत्यन्त महान क्षमाशील छ ।[2]

اِنَّ الَّذِيْنَ يَتْلُوْنَ كِتٰبَ اللّٰهِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاَنْفَقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰهُمْ سِرًّا وَّعَلَانِيَةً يَّرْجُوْنَ تِجَارَةً لَّنْ تَبُوْرَ ﴿٢٩﴾

(२९) जो मानिस अल्लाहको किताबको पाठ गर्दछन्[3] तथा नमाज़ नियमित रुपमा पढ्छन्[4] तथा जे-जति हामीले उनलाई प्रदान गरेका छौं त्यसबाट गुप्त तथा स्पष्टरुपले खर्च गर्दछन्,[5] उनी यस्ता व्यापारका उम्मेदवार हुन् जो कहिल्यै हानिमा हुनेछैन ।[6]

[1]अर्थात् अल्लाहका यी सामर्थ्यहरु तथा रचनात्मक गुणलाई तिनै जान्न एवं बुझ्न सक्छन् जो ज्ञानी छन्, यसबाट तात्पर्य किताब (पवित्र कुरआन) हदीस तथा ईश्वरीय भेदहरुको ज्ञान छ तथा जति उनीहरुलाई प्रभुको आध्यात्मिक ज्ञान प्राप्त हुन्छ त्यति नै उनी प्रभुसित तर्सन्छन् मानौं जसमा अल्लाहको भय छैन बुझ्नुस् कि सही ज्ञानबाट पनि तिनी बञ्चित छन् । सुफ्यान सौरी भन्नुहुन्छ कि ज्ञानीहरु त तीन प्रकार छन् । अल्लाहका ज्ञानी तथा अल्लाहका आदेशका ज्ञानी, यो त्यो हो जो अल्लाहसित तर्सन्छ तथा त्यसका आदेश तथा सीमाहरुलाई जान्दछ । दोस्रो मात्र अल्लाहको ज्ञानी, जो अल्लाहसित त तर्सन्छ किन्तु त्यसका सीमाहरु तथा त्यसका आदेशहरुलाई जान्दैन । तेस्रो मात्र अल्लाहका आदेशहरुको ज्ञानी, जो त्यसका निर्धारित सीमा एवं आदेशहरुसित अवगत छ किन्तु अल्लाहका भयबाट शून्य छ । (इब्ने कसीर)

[2]यो प्रभुसित भय राख्नुको कारण हो कि त्यो यस कुरामाथि सामर्थ्यवान छ कि अवज्ञाकारीलाई दण्ड दिनसक्छ तथा क्षमा-याचना गर्नेका दोष क्षमा गर्न सक्दछ ।

[3]अल्लाहको किताबसित तात्पर्य पवित्र ईशवाणी कुरआन हो, 'तिलावत (पाठ) गर्दछन्' अर्थात् नित्य त्यसको व्यवस्था गर्दछन् ।

[4]नमाज़को स्थापनाको अभिप्राय हुन्छ नमाज़ त्यस ढङ्गले पढ्नु जो अभीष्ट (त्यसको उद्देश्य) हो, अर्थात निर्धारित समय तथा त्यसका अनिवार्य कर्महरुमा सन्तुलन तथा विनम्रता एवं विनयका प्रयोजनका साथ पढ्नु ।

[5]अर्थात् रात र दिन खुला तथा गोप्य दुबै ढङ्गले आवश्यकता अनुसार खर्च गर्दछन् । केही विद्वानका निकट गोप्यसित ऐच्छिक दान तथा खुलासित अनिवार्य दान (ज़कात) अभिप्राय छ ।

[6]अर्थात् यस्ता मानिसहरुको फल अल्लाहकहाँ निश्चित छ जसमा मन्द अथवा कमीको सम्भावना छैन ।

لِيُوَفِّيَهُمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ ۚ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٠﴾

(३०) ताकि उनका पारिश्रमिक पूर्णरुपले उनलाई दिइयोस् तथा उनलाई आफ्नो कृपाले अझ अधिक प्रदान गरोस् ।[1] निःसन्देह त्यो अत्यन्त क्षमाशील गुणग्राही छ ।[2]

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿٣١﴾

(३१) तथा यो किताब जुन हामीले तपाईंका पासमा प्रकाशनाद्वारा पठाएका छौं यो पूर्णरुपमा सत्य छ[3] जो आफूभन्दा पूर्वका किताबहरुको पनि पुष्टि गर्दछ ।[4] निःसन्देह अल्लाह (तआला) आफ्ना भक्तहरुको विषयमा पूर्णरुपमा जानकारी राख्नु राम्ररी देख्नेवाला छ ।[5]

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا

(३२) अनि (यस) किताब[6] को उत्तराधिकारी

---

[1] لِيُوَفِّيَهُم सम्बन्धित छ لن تبور सित, अर्थात् यो व्यापार मन्दीबाट यसकारण सुरक्षित छ कि अल्लाह पुण्यका कर्महरुका लागि पूरा फल प्रदान गर्नेछ, अथवा लुप्त क्रियासित सम्बन्धित छ कि उनी पुण्यका कर्म यसकारण गर्दछन् अथवा अल्लाहले यसतिर मार्ग देखायो ताकि उनीहरुलाई प्रतिफल प्रदान गरोस् ।

[2] यो توفية तथा अधिकताको कारण हो, कि त्यो आफ्ना ईमान भएका भक्तहरुलाई क्षमा गर्नेछ यस प्रतिबन्धका साथ कि उनीहरुले स्वच्छ मनले क्षमा माँगून्, उनको आज्ञाकारिता एवं पुण्यका कर्महरुको गुणग्राही छ यसकारण त्यसले केवल प्रतिफल नै दिने छैन बरु आफ्नो दया तथा अनुग्रहबाट अझ अधिक पनि प्रदान गर्नेछ ।

[3] अर्थात् जसमा तिम्रा लागि तथा तिम्रा समुदायका लागि कार्यरत हुनु अनिवार्य छ ।

[4] आदि ग्रन्थ तौरात तथा इंजील आदिको, यो यस कुराको प्रमाण हो कि पवित्र कुर्आन त्यस अल्लाहद्वारा अवतरित गरिएको हो जसले पूर्वका धर्मग्रन्थ अवतरित गरेको थियो, त्यसैले त दुबै एक-अर्काको समर्थन एवं पुष्टि गर्दछन् ।

[5] यो त्यसका ज्ञान तथा जानकारीकै परिणाम हो कि उसले नवीन धर्मग्रन्थ अवतरित गरिदियो किनकि त्यो जान्दछ कि आदिग्रन्थ हेरफेर तथा परिवर्तनबाट ग्रस्त भइसकेका छन् र उनी मार्गदर्शनका योग्य छैनन् ।

[6] किताबसित अभिप्राय पवित्र कुर्आन तथा निर्वाचित भक्तहरुसित मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको समुदाय हो, अर्थात् हामीले यस कुर्आनको उत्तराधिकारी मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अनुयायीहरुलाई बनाएका छौं, यो लगभग त्यही भावार्थ हो जो आयत ﴿وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِّتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾ अल-बकरः-१४३) को हो ।

مِنْ عِبَادِنَا ۚ فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ ۚ وَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌۢ بِالْخَيْرَٰتِ بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾

हामीले ती मानिसहरुलाई बनायौं जसलाई हामीले आफ्ना भक्तहरु मध्येबाट रोज्यौं । अनि केही त आफ्ना प्राणहरुमाथि अत्याचार गर्नेहरु छन् ।[१] तथा केही मध्यम श्रेणीका छन् ।[२] तथा केही उनीहरुमध्ये अल्लाहको सन्मतिले पुण्यमा उन्नति गर्दै जान्छन् ।[३] यो ठूलो कृपा हो ।[४]

جَنَّٰتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا ۖ وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٣٣﴾

(३३) सधैं रहनका लागि ती बगैंचाहरु छन् जसमा यिनीहरु प्रवेश गर्नेछन्,[५] त्यसमा उनीहरु स्वर्णका कङ्गन तथा मोती पहिराइने छन् तथा वस्त्र त्यहाँ उनका लागि रेशमका हुनेछन् ।[६]

[१]मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अनुयायीहरुका तीन प्रकार बताएका छन्, यो प्रथम प्रकार हो जसबाट अभिप्राय यस्ता मानिसहरु हुन् जो केही अनिवार्य कर्तव्यहरुमा आलस्य तथा केही निषेधित कर्म गरिहाल्छन्, अथवा केहीका यहाँ तात्पर्य उनीहरु हुन् जो साना-साना त्रुटिहरु गर्दछन् । उनीहरुलाई आफूमाथि अत्याचार गर्नेहरु यसकारण भन्यो कि उनी आफ्नो केही आलस्यका कारण स्वयंलाई त्यस उच्च पदबाट बञ्चित गर्नेछन् जुन शेष दुई प्रकारहरुलाई प्राप्त हुनेछन् ।

[२]यो दोस्रो प्रकार हो अर्थात् जो उस्तै-उस्तै प्रकारको कर्म गर्दछन्, अथवा केहीका निकट ती हुन् जो कर्तव्यको पालन त गर्दछन्, निषेधहरुका त्यागी हुन् किन्तु कहिले उत्तमको त्याग तथा केही अवैध कर्म पनि उनीबाट हुनजान्छ, अथवा उनीहरु हुन् जो पुनीत त छन् किन्तु त्यसमा अघि-अघि छैनन् ।

[३]यी तिनीहरु हुन् जो धर्मका विषयमा पछिल्ला दुवैबाट अग्रगामी छन् ।

[४]अर्थात् किताब (धर्मशास्त्र) को उत्तराधिकारी गर्नु तथा प्रतिष्ठा एवं अनुग्रहमा श्रेष्ठ (निर्वाचित) गर्नु हो ।

[५]केही विद्वानहरु भन्छन् कि स्वर्गमा केवल अग्रगामी जानेछन् किन्तु यो सही छैन कुर्आनको पूर्व वाक्यक्रम यस कुराको अभियाची छ कि तीनै प्रकार स्वर्गवासी हुन् । अर्के कुरा हो कि अग्रगामी बिना हिसाब तथा मध्यवर्ती सरल हिसाबका पश्चात एवं अत्याचारी सिफारिशबाट अथवा दण्ड भोग्नुका पश्चात स्वर्गमा जानेछन् जस्तो कि हदीसहरुबाट स्पष्ट छ । मुहम्मद बिन हनफ़ियाको कथन छ कि यो दयाका पात्र गिरोह हो । अत्याचारी अर्थात् पापीलाई क्षमा प्राप्त हुनेछ, मध्यम अल्लाहकहाँ स्वर्गमा हुनेछ तथा पुण्यमा अग्रसर हुने उच्च श्रेणीमा हुनेछ । (फ़तहुल क़दीर)

[६]हदीसमा वर्णित छ कि रेशम तथा दीबाज संसारमा नलगाउ, यसकारण कि जसले यसलाई संसारमा लगाउने छ, त्यसलाई त्यसले आख़िरत (परलोक) मा

(३४) तथा भन्नेछन् कि अल्लाहको लाख-लाख धन्य छ जसले हामीबाट शोक टाढा गरिदियो । यो निःसन्देह हाम्रो प्रभु अत्यन्त क्षमाशील एवं कदर गर्नेवाला छ ।	وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ ۖ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٤﴾
(३५) जसले हामीलाई आफ्नो कृपा (अनुग्रह) बाट सधैं रहने स्थानमा ल्याइ उतार्‍यो, जहाँ न हामीलाई कुनै कठिनाई पुग्नेछ तथा न हामीलाई कुनै थकान पुग्नेछ ।	الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِن فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ﴿٣٥﴾
(३६) तथा जो मानिस काफ़िर छन् उनका लागि नरक्को अग्नि छ, न त उनलाई मृत्यु नै आउनेछ कि मरिहालून् तथा न नरकको यातना नै उनीबाट कम गरिनेछ । हामी प्रत्येक काफ़िरलाई यस्तै यातना दिन्छौं ।	وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُم مِّنْ عَذَابِهَا ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ ﴿٣٦﴾
(३७) तथा उनीहरु यसमा चिच्याउनेछन् कि हाम्रा प्रभु ! हामीलाई निकालिहाल हामीले राम्रा कर्म गर्नेछौं ती कर्महरुका विपरीत जो गर्ने गर्दथ्यौं[1] (अल्लाह तआलाले भन्नेछ) कि के हामीले तिमीलाई यति आयु दिएका थिएनौं कि जसलाई सम्झनु हुन्थ्यो[2] त्यो सम्झन सक्थ्यो तथा तिम्रा पासमा	وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ ۚ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ ۖ

लगाउने छैन । (सहीह बुख़ारी तथा सहीह मुस्लिम, किताबु लिबास)

[1]अर्थात् अरुहरुको इबादतको साटो तिम्रो इबादत तथा अवज्ञाका स्थानमा आज्ञाको पालन गर्नेछ ।

[2]यसबाट अभिप्राय कति आयु छ ? भाष्यकारहरुले विभिन्न आयुका वर्णन गरेका छन् । केहीले केही हदीसहरुबाट तर्क दिंदै भनेका छन् कि ६ वर्षको आयु तात्पर्य छ । (इब्ने कसीर) किन्तु हाम्रा विचारले आयुको निर्धारण सही छैन, यसकारण कि आयु विभिन्न हुन्छ, कोही युवा अवस्थामा, कोही अर्धबैंस आयुमा तथा कोही बृद्धावस्थामा मर्दछ, अनि यो समय पनि व्यतीत क्षणको जस्तो कम हुँदैन बरु प्रत्येक अवधि विशेषत: लामो हुन्छ ।

فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ٣٧

तर्साउनेवाला पनि पुगेको थियो[1] त स्वाद चाख कि (यस्ता) अत्याचारीहरुका लागि कोही सहायता गर्नेछैन ।

إِنَّ ٱللَّهَ عَٰلِمُ غَيْبِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ إِنَّهُۥ عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ٣٨

(३८) वस्तुत: अल्लाह (तआ़ला) जान्ने ज्ञाता छ आकाशहरु तथा धर्तीको गुप्त वस्तुहरुको,[2] नि:सन्देह त्यही ज्ञाता छ छातिभित्रका कुराहरुको ।[3]

هُوَ ٱلَّذِى جَعَلَكُمْ خَلَٰٓئِفَ فِى ٱلْأَرْضِ ۚ فَمَن كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُۥ ۖ

(३९) त्यही यस्तो छ जसले तिमीलाई धर्तीमा बसायो, त जुन व्यक्तिले कुफ्र (इन्कार) गर्नेछ त्यसका कुफ्रको बोझ उसैमाथि पर्नेछ । तथा

उदाहरणार्थ, एवं यौवनकाल वयस्क हुनबाट अर्धबैंस हुनुसम्म तथा अर्धबैंस हुनुका समय बुढेससम्म तथा बुढेसको मृत्युसम्म रहन्छ । कसैलाई सोच-विचार, शिक्षा ग्रहण गर्नु तथा प्रभावित हुनका लागि केही वर्ष, कसैलाई त्यसभन्दा अधिक तथा कसैलाई यसभन्दा पनि अधिक समय प्राप्त हुन्छ, तथा सबैसित यो प्रश्न गर्नु सही हुनेछ कि हामीले तिमीलाई यति आयु दियौं अनि तिमीले सत्यलाई बुझ्न तथा त्यसलाई ग्रहण गर्न प्रयास किन गरेनौ ?

[1]यसबाट अभिप्राय अन्तिम ईशदूत मोहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुन्, अर्थात स्मरण गराउन तथा शिक्षा दिनका लागि ईशदूत तथा उनका धर्ममञ्चका उत्तराधिकारी ज्ञानी जन तथा प्रचारक तिम्रा पासमा आए किन्तु तिमीले समझ-बुझले काम गरेनौ न सत्यका प्रचारकहरुका कुराहरुतिर ध्यान दियौ ।

[2]यहाँ यसको चर्चाबाट यो पनि उद्देश्य हुनसक्छ कि तिमी पुन: संसारमा जानुको कामना गरिराखेका छौ तथा दावा गरिराखेका छौ कि अब अवहेलनाको सट्टा आज्ञापालन तथा शिर्क (द्वैय) को स्थानमा तौहीद (अद्वैत) लाई अप्नाउनेछौ, किन्तु हामीलाई ज्ञान छ कि तिमी यस्तो गर्नेछैनौ । तिमीलाई यदि संसारमा फेरि पठाइन्छ त तिमी त्यही सबै कुरा गर्नेछौ जो पहिला गर्दैआइरहेका छौ, जस्तो अन्य स्थानमा भन्नुभयो :﴿وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ﴾ (अल-अनआम-२८) “यदि यिनीहरुलाई पुन: जगत्मा पठाइन्छ भने उनी त्यही कर्म गर्नेछन् जसबाट उनलाई रोकिएको थियो ।”

[3]यो पछिल्लो कुरोको कारण हो अर्थात् परमेश्वर (अल्लाह तआ़ला) लाई आकाश तथा धर्तीका गुप्त कुराको ज्ञान किन नहोस् जबकि त्यो अन्तर्यामी मनका कुराहरु तथा गुप्त कुराहरुसित अवगत छ ।

وَلَا يَزِيدُ الْكٰفِرِينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا ۖ وَلَا يَزِيدُ الْكٰفِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا ﴿٣٩﴾

काफिरहरुका लागि उनको कुफ्र उनका प्रभुका निकट क्रोध नै बृद्धि गर्नुको कारण बन्दछ तथा काफिरहरुका लागि उनको कुफ्र हानि नै बढाउनुको कारण बन्दछ ।[1]

قُلْ أَرَءَيْتُمْ شُرَكَآءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ ۖ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمٰوٰتِ ۖ أَمْ ءَاتَيْنٰهُمْ كِتٰبًا فَهُمْ عَلٰى بَيِّنَتٍ مِّنْهُ ۚ بَلْ إِنْ يَعِدُ الظّٰلِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا ﴿٤٠﴾

(४०) (तपाईं) भन्नुस् कि तिमी आफ्ना (निर्धारित गरिएका) साझेदारहरुको हाल त भन जसलाई तिमी अल्लाहका अतिरिक्त पुकार्ने गर्दछौ । अर्थात् मलाई यो भन कि उनीहरुले धर्तीको कुनचाहिं (भाग) बनाएका छन् अथवा उनको आकाशमा केही साझा छ, अथवा हामीले उनलाई कुनै किताब प्रदान गरेका छौं कि उनी त्यसका प्रमाणमा दृढ हुन्छन्,[2] बरु यी अत्याचारी एक-अर्कासित केवल धोकाका कुराहरुको वाचा गर्दै आउँछन् ।[3]

إِنَّ اللّٰهَ يُمْسِكُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ

(४१) निश्चित कुरो यो हो कि अल्लाह (तआला) आकाशहरु एवं धर्तीलाई थामेको छ कि उनी

[1]अर्थात् अल्लाहका समक्ष कुफ्रले कुनै लाभ पुऱ्याउने छैन बरु यसबाट अल्लाहका क्रोध तथा अप्रसन्नतामा पनि अधिकता हुनेछ तथा मनुष्यको आफ्नो क्षति पनि अधिक ।

[2]अर्थात् हामीले उनीमाथि कुनै किताब (धर्मशास्त्र) अवतरित गरेका छौं, जसमा यो अंकित छ कि मेरा पनि साझी छन्, जो आकाश तथा धर्तीको रचनामा भागीदार तथा साझेदार छन् ।

[3]अर्थात् यिनीमध्ये कुनै कुरा पनि छैन, बरु यिनी परस्पर एक-अर्कालाई पथभ्रष्ट गर्दैआएका छन् । यिनका अगुवा तथा पीर भन्दथे कि यी पूज्य (देवी, देवता एवं समाधिस्थल) उनीहरुलाई लाभ पुऱ्याउने छन् तथा उनलाई अल्लाहका समीप गरिदिनेछन् तथा उनको (सिफारिश) (अभिस्तावना) गर्नेछन् । अथवा यी कुरा शैतान मुशरिकहरु (अनेकेश्वरवादीहरु) सित भन्दथे, अथवा यसबाट तात्पर्य त्यो वाचा हो जसलाई उनी एक-अर्काका अगाडी गर्दथे, कि उनी मुसलमानहरुमाथि विजय पाउनेछन्, जसबाट उनलाई आफ्ना कुफ्र (इन्कार) मा अडिग रहनका लागि प्रोत्साहन प्राप्त हुन्थ्यो ।

إِنَّ ٱللَّهَ يُمْسِكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ أَن تَزُولَا ۚ وَلَئِن زَالَتَآ إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّنۢ بَعْدِهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤١﴾

यताउता नसरुन्[1] तथा यदि उनी सर्छन् भने अल्लाहका अतिरिक्त कोही उनलाई थाम्न पनि सक्दैन ।[2] त्यो अत्यन्त सहनशील क्षमा गर्नेवाला छ ।[3]

وَأَقْسَمُوا۟ بِٱللَّهِ جَهْدَ أَيْمَٰنِهِمْ لَئِن جَآءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى ٱلْأُمَمِ ۖ فَلَمَّا جَآءَهُمْ

(४२) तथा यी काफिरहरुले ठूलो पक्का सौगन्ध खाएका थिए कि यदि उनका पासमा कोही तर्साउनेवाला आयो भने उनी प्रत्येक समुदायभन्दा अधिक मार्गदर्शन प्राप्त गर्ने हुनेछन् ।[4] अनि

---

[1] كَرَاهَةَ أَنْ تَزُولَا अथवा لِئَلَّا تَزُولَا यो अल्लाहको पूर्ण सामर्थ्य तथा कारीगरीको वर्णन हो । केही ज्ञाताहरुले भने कि अभिप्राय यो हो कि उनका शिर्कको माँग त यो हो कि आकाश तथा धर्ती आफ्ना स्थितिमा स्थिर नरहून् बरु टूट-फूटको शिकार बनून्, जस्तो आयत ﴿تَكَادُ ٱلسَّمَٰوَٰتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنشَقُّ ٱلْأَرْضُ وَتَخِرُّ ٱلْجِبَالُ هَدًّا * أَن دَعَوْا۟ لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدًا﴾ (मरियम-९०-९१) को भावार्थ छ ।

[2] यो अल्लाहका पूर्ण सामर्थ्यका साथ त्यसको पूर्ण दया हो कि त्यसले आकाश तथा धर्तीलाई थामेको छ र उनीहरुलाई आफ्ना स्थानबाट हिंड्न-डुल्न दिदैन अन्यथा एकैछिनमा विश्वको व्यवस्था अस्त-व्यस्त हुन जान्थ्यो, किनकि यदि त्यसले उनीहरुलाई थामेर नराखोस् तथा आफ्नो स्थानबाट परिवर्तित गरिदिन्छ भने अल्लाहका अतिरिक्त कोही छैन जो उनलाई थाम्न सकोस् । إِنْ أَمْسَكَهُمَا मा إِنْ "छैन" का अर्थमा छ अल्लाहले आफ्ना यस अनुग्रह तथा लक्षणको चर्चा अर्को स्थानमा पनि गरेको छ, जस्तै ﴿وَيُمْسِكُ ٱلسَّمَآءَ أَن تَقَعَ عَلَى ٱلْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِۦٓ﴾ "केही आकाशलाई धर्तीमाथि खस्नबाट रोकेको छ, किन्तु जब उसको आदेश हुनेछ ।" (अल्-हज्ज-६५) तथा ﴿وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦٓ أَن تَقُومَ ٱلسَّمَآءُ وَٱلْأَرْضُ بِأَمْرِهِۦ﴾ "उसका चिन्हहरुमध्ये हो कि आकाश तथा धर्ती त्यसका आदेशले स्थापित छन् ।" (अर-रूम-२५)

[3] यति सामर्थ्यहरुका पश्चात त्यो सहनशील छ, आफ्ना भक्तहरुलाई देख्दछ कि उनी कुफ्र तथा शिर्क एवं अवज्ञा गरिराखेका छन् तैपनि उनको पकडमा शीघ्रता गर्दैन बरु ढील (छुट) दिन्छ, तथा क्षमाशील पनि छ, कोही क्षमा माँग्दछ र त्यसका सदनमा नतमस्तक हुन्छ, पश्चाताप तथा क्षमा-याचना एवं लज्जा देखाउँछ त त्यसले क्षमा गरिदिन्छ ।

[4] यसमा अल्लाह तआला भन्दछ कि मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई नबी बनाएर पठाउनुभन्दा पहिला यी मूर्तिहरुका पूजारी कसम खाई-खाई भनिराखेका थिए कि यदि हामीतिर कोही ईशदूत आयो भने हामीले त्यसको स्वागत गर्नेछौं तथा उसमाथि ईमान स्थापित गर्नुमा एउटा आदर्श कर्म प्रस्तुत गर्नेछौं । यो विषय अन्य स्थानहरुमा पनि वर्णित छ, जस्तै सूरः अनआम-१५६, १५७ तथा

نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٢﴾

जब उनीकहाँ एउटा पैग़म्बर आइपुगे[1] त उनको घृणामा नै प्रगति भयो ।

ٱسْتِكْبَارًا فِى ٱلْأَرْضِ وَمَكْرَ ٱلسَّيِّئِ ۚ وَلَا يَحِيقُ ٱلْمَكْرُ ٱلسَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِۦ ۚ فَهَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ ٱلْأَوَّلِينَ ۚ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ ٱللَّهِ تَبْدِيلًا ۖ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ ٱللَّهِ تَحْوِيلًا ﴿٤٣﴾

(४३) संसारमा आफूलाई ठूला ठान्नुका कारण[2] तथा उनका नराम्रा प्रयत्नहरुका कारण[3] तथा नराम्रा प्रयत्न गर्नेहरुको दण्ड ती प्रयत्न गर्नेहरुलाई नै भोग्नुपर्दछ,[4] त के यिनीहरु त्यसै नीतिको प्रतीक्षामा छन् जो पूर्वका मानिसहरुसँग हुँदै आएको छ ।[5] तसर्थ तपाईं अल्लाहको रीतिमा कहिल्यै परिवर्तन पाउनु हुनेछैन,[6] तथा तपाईं अल्लाहको रीतिलाई कहिल्यै स्थान्तरित भइराखेको पाउनु हुनेछैन ।

सूर: अनआम-१५६, १५७ तथा सूर: अस्साफ़ात-१६७-१७०)

[1]अर्थात् मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम उनीतिर नबी बनेर आए जसका लागि उनी कामना गरिराखेका थिए ।

[2]अर्थात् तपाईंको नबूअत (दूतत्व) मा ईमान ल्याउनु (विश्वास गर्नु) का स्थानमा इन्कार एवं विरोधको मार्ग अहंकार एवं दुष्टताका कारण अप्नाए ।

[3]तथा नराम्रो उपाय अर्थात् धोखा-धाडी एवं नराम्रा कर्मका कारण गरे ।

[4]अर्थात् उनीहरु (धोखे-बाजी) गर्दछन्, किन्तु यो जान्दैनन् कि नराम्रा उपायको परिणाम नराम्रो हुन्छ, तथा त्यसको अन्तत: धोकेबाजहरुमाथि नै पर्दछ ।

[5]अर्थात् के यिनीहरु आफ्ना कुफ्र, शिर्क तथा रसूलका विरोध एवं मुसलमानहरुलाई दुख पुऱ्याउनमा अडिग रहेर यस कुराको प्रतिज्ञा गरिराखेका छन् कि उनीहरुलाई पनि यसैप्रकार नाश गरियोस् जुनप्रकार पछिल्ला समुदायहरुलाई ध्वस्त गरियो ?

[6]बरु यो यसैप्रकार प्रचलित छ तथा प्रत्येक झुठ्लाउनेको भाग्य विनाश छ, अथवा बदलिनबाट तात्पर्य यो हो कि कोही अल्लाहको यातनालाई दयाबाट बदलिनमा सामर्थ्यवान छैन ।

[7]अर्थात् कोही अल्लाहका प्रकोपलाई हटाउनेवाला अथवा त्यसको दिशा परिवर्तित गर्नेवाला छैन, अर्थात् जुन समुदायलाई अल्लाह प्रकोपले ध्वस्त गर्न चाहन्छ । कोही त्यसको मुख कुनै अन्य समुदायतिर फर्काइदेओस्, कसैमा त्यो शक्ति छैन ।

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۚ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِن شَيْءٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ ۚ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ﴿٤٤﴾

(४४) के यिनीहरु धर्तीमा हिंड्डुल गरेनन् जसमा उनीहरु देख्दथे कि जो मानिस उनीभन्दा पूर्व गुज्रेका छन् उनको परिणाम के भयो, यद्यपि शक्तिमा उनीहरु यिनीभन्दा अधिक थिए, तथा अल्लाह यस्तो छैन कि कुनै वस्तु त्यसलाई हराउन सकोस् न आकाशहरुमा तथा न धर्तीमा त्यो अत्यन्त ज्ञान भएको सामर्थ्यवान छ ।

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَىٰ ظَهْرِهَا مِن دَابَّةٍ وَلَٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا ﴿٤٥﴾

(४५) तथा यदि अल्लाह (तआ़ला) मानिसहरुलाई उनका कर्महरुका कारण तुरुन्त समात्न थाल्थ्यो भने समस्त धर्तीमा एउटा प्राणी पनि छाड्दैनथ्यो,[1] परन्तु अल्लाह (तआ़ला) उनलाई एउटा नियमित समयमा अवसर प्रदान गरिराखेको छ,[2] त जब उनको समय आइपुग्नेछ त अल्लाह (तआ़ला) आफ्ना भक्तहरुलाई स्वयं देखिहाल्नेछ ।[3]

यस रीतिका वर्णनसित अभिप्राय अरबका मूर्तिपूजकहरुलाई तर्साउनु हो कि अझै समय छ, उनीहरु कुफ्र (इन्कार) तथा शिर्क (मूर्तिपूजा) लाई त्याग गरी ईमान स्वीकार गरून् अन्यथा उनीहरु अल्लाहको यस रीतिबाट बच्न सक्दैनन् । ढिलो-चाँडो गरी त्यसको चक्रमा पर्नेछन् । कोही यस ईश्वरीय विधानलाई बदल्नमा सामर्थ्यवान छ न अन्य विषयतिर फर्काउनलाई ।

[1]मानिसहरुलाई त उनका पापहरुका प्रतिफल स्वस्थ तथा जनावरहरुलाई मानिसहरु त अशुभका कारण । अथवा भावार्थ यो हो कि समस्त जगत्वासीहरुलाई नाश गरिदिन्थ्यो, मानिसहरुलाई पनि तथा जुन पशु तथा आजीविकाहरुका उनीहरु स्वामी छन्, उनलाई पनि । अथवा अभिप्राय यो हो कि आकाशबाट वर्षाको क्रम बन्द गरिदिन्थे जसबाट धर्तीमा हिंड्डुल गर्ने सबै जीवधारी मरिहाल्थे ।

[2]यो नियमित अवधि संसारमा पनि संभव छ तथा प्रलयको दिन त छ नै ।

[3]अर्थात् त्यस दिन उनको लेखा-जोखा लिनेछ तथा प्रत्येकलाई त्यसका कर्महरुको पूरा प्रतिकार दिनेछ । ईमान्दार तथा आज्ञाकारीलाई पुण्य तथा शुभफल तथा काफ़िर एवं अवज्ञाकारीलाई यातना तथा कुफल । यसमा ईमान भएकाहरुका लागि सान्त्वना तथा काफ़िरहरुका लागि चेतावनी एवं धम्की छ ।

सूरतु यासीन-३६

سُوْرَةُ يٰسٓ

सूर: यासीन* मक्कामा उत्रेको, यसमा त्रियासी आयतहरु एवं पाँच रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाह तआलाको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं कृपालु छ ।

يٰسٓ ﴿١﴾

(१) यासीन ।[1]

وَالْقُرْاٰنِ الْحَكِيْمِ ﴿٢﴾

(२) सौगन्ध छ आदर्श (एवं सुदृढ) कुर्आनको ।[2]

اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِيْنَ ﴿٣﴾

(३) यी निश्चय तपाईं पैगम्बरमध्ये हुनुहुन्छ ।[3]

عَلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿٤﴾

(४) सोझो मार्गमा हुनुहुन्छ ।[4]

---

*सूर: यासीनको विशेषतामा धेरै रवायतहरु प्रसिद्ध छन् । यिनीहरुमध्ये जस्तै, यो कुर्आनको हृदय हो, यसलाई यसमाथि पढ जो मृत्युका निकट छ, इत्यादि । किन्तु वर्णनक्रम (सनद) का आधारमा कुनै सही छैनन्, केही पूर्णता बनावटी छन् अथवा केही क्षीण (निम्नस्तर) छन् । "कुर्आनका हृदय" भएको रवायत (वर्णन) लाई हदीसमा विशेषज्ञ अल्बानीले बनावटी (रचेको) भन्नुभएको छ । (अज्-जईफ़ा हदीस नम्बर १६९)

[1]केही ज्ञाताहरुले यसको अर्थ "हे मनुष्य" अथवा हे मानव गरेका छन्, कसैले यसलाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको शुभनाम तथा केहीले त्यसलाई अल्लाहका शुभनामहरुमध्ये भनेका छन्, किन्तु यी सबै कथन तर्कहीन (अप्रमाणित) छन् । यो पनि ती हरूफे मुकत्तआत (विभिन्न अक्षरहरु) मध्येबाट छ जसको अर्थ तथा भावार्थ अल्लाहबाहेक कोही जान्दैन ।

[2]अथवा सुदृढ कुर्आनको जो वाक्यक्रम तथा अर्थमा सुदृढ छ, वाव (व) अक्षर सौगन्धका लागि छ । अगाडी शपथको उत्तर छ ।

[3]मुश्रिकीन (मूर्तिपूजक) नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालत (तपाईंको ईशदूत हुनेकुरो) लाई इन्कार गर्दथे तथा भन्दथे कि ﴿لَسْتَ مُرْسَلًا﴾ अर्रराद-४३ "तिमी त अल्लाहको तर्फबाट सन्देशवाहक नै होइनौ" अल्लाहले उनका उत्तरमा पवित्र कुर्आनको शपथ लिएर भन्नुभयो, "तपाईं निश्चय उसका पैगम्बरहरुमध्ये हुनुहुन्छ ।" यसमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको प्रतिष्ठा एवं महानताको प्रदर्शन छ । यो पनि उहाँका गुण एवं विशेषताहरुमध्ये छ कि अल्लाहले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालतलाई प्रमाणित गर्नका लागि शपथ ग्रहण गर्नुभयो । सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ।

[4]यो إِنَّكَ को दोस्रो 'ख़बर' (विधेय) हो, अर्थात् उहाँ ती पैगम्बरहरुका पथमा हुनुहुन्छ जो तपाईंभन्दा पहिला गुज्रिसकेका छन्, अथवा यस्ता मार्गमा छन्

تَنۡزِيۡلَ الۡعَزِيۡزِ الرَّحِيۡمِ ۙ﴿٥﴾

(५) यो कुर्आन (अल्लाह) प्रभुत्वशाली अत्यन्त दयालुको तर्फबाट अवतरित गरिएको छ ।[1]

لِتُنۡذِرَ قَوۡمًا مَّاۤ اُنۡذِرَ اٰبَآؤُهُمۡ فَهُمۡ غٰفِلُوۡنَ ﴿٦﴾

(६) ताकि तपाईं यस्ता मानिसहरुलाई सावधान गर्नुस् जसका पूर्वज तर्साइएका थिएनन्, तसर्थ (त्यसैकारणले) यिनीहरु अनभिज्ञ छन् ।[2]

لَقَدۡ حَقَّ الۡقَوۡلُ عَلٰۤى اَكۡثَرِهِمۡ فَهُمۡ لَا يُؤۡمِنُوۡنَ ﴿٧﴾

(७) उनीहरुमध्ये अधिकतर मानिसहरुमा (यो) कुरो सिद्ध भइसकेको छ, अत: यिनीहरु ईमान स्वीकार गर्नेछैनन् ।[3]

जो सोझो एवं लक्ष्य (स्वर्ग) सम्म पुग्नेछ ।

[1]अर्थात् त्यस अल्लाहतिरबाट अवतरित भएको छ जो प्रभुत्वशाली छ, अर्थात् त्यसको इन्कार तथा त्यसका रसूललाई झुठ्लाउनेवालासित बदला लिन सामर्थ्य राख्दछ । رحيم छ अर्थात् जो त्यसमा ईमान स्वीकार गर्नेछ तथा त्यसको भक्त बनिरहने छ त्यसका लागि अत्यन्त दयालु छ ।

[2]अर्थात् तपाईंलाई रसूल यसकारणले बनाइएको छ तथा यो किताब (पवित्र कुर्आन) यसकारण अवतरित गरेको छ कि तपाईं त्यस समुदायलाई सावधान गर्नुस् जसमा तपाईंभन्दा पहिला कोही सावधान गर्नेवाला आएन, यसकारण एक समयदेखि तिनी सत्य धर्मबाट अनभिज्ञ छन् । यो विषय अघि पनि कैयन् स्थानहरुमा गुज्रिसकेको छ कि अरबहरुमा आदरणीय इस्माईलका पश्चात नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमभन्दा पहिला सोझै कोही नबी आएन, यहाँपनि त्यसै विषयको वर्णन गरिएको छ ।

[3]जस्तै अबू-जहल, अबू लहब, उत्बा तथा शैबा आदि । कुरा सिद्ध हुनुको अभिप्राय अल्लाह तआलाको यो वचन हो कि "म नरकलाई ज़िन्न तथा मानिसहरुबाट भरिदिनेछु ।" (अलिफ. लाम. मीम. अस्सजदा-१३) शैतानलाई पनि सम्बोधित गर्दै भन्नुभएको थियो, "म नरकलाई तिमी तथा तिम्रा अनुयायीहरुबाट भरिदिनेछु ।" (साद-८४) अर्थात् यी मानिसहरुले शैतानका पछि लागेर नरकको पात्र बनाइहाले । अल्लाहले त उनीहरुलाई इच्छाको अधिकार एवं स्वाधीनता प्रदान गरेको थियो । किन्तु उनीहरुले यसको गलत प्रयोग गरे तथा यसरी नरकका इन्धन बने यो होइन कि अल्लाहले बलपूर्वक उनलाई ईमानबाट बञ्चित राख्यो किनकि विवश गर्नुको दशामा त उनी दण्डका अधिकारी हुन पाउँदैनथे ।

إِنَّا جَعَلْنَا فِىٓ أَعْنَـٰقِهِمْ أَغْلَـٰلًا فَهِىَ إِلَى ٱلْأَذْقَانِ فَهُم مُّقْمَحُونَ ٨

(८) हामीले उनका गर्दनहरुमा तौक (रिङ) हालिदिएका छौं अनि उनी चिउडोहरुसम्म छन् जसबाट उनका टाउका माथितिर फर्किसकेका छन् ।[1]

وَجَعَلْنَا مِنۢ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَـٰهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ٩

(९) तथा हामीले एक पर्खाल उनका सम्मुख तथा एक पर्खाल उनका पछाडी गरिदिएका छौं,[2] जसबाट हामीले उनलाई ढाकिदियौं[3] तसर्थ उनी देख्न सक्दैनन् ।

وَسَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ١٠

(१०) तथा उनका विषयमा तपाईंबाट तर्साउनु अथवा न तर्साउनु दुबै समान छन्, यिनीहरु ईमान स्वीकार गर्ने छैनन् ।[4]

إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ ٱتَّبَعَ ٱلذِّكْرَ وَخَشِىَ ٱلرَّحْمَـٰنَ بِٱلْغَيْبِ ۖ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ١١

(११) तपाईं त केवल यस्तो व्यक्तिलाई तर्साउन सक्नुहुन्छ[5] जो शिक्षाका अनुरुप हिंड्छ तथा रहमान (अल्लाह) सित नदेखिकन तर्सन्छ, तसर्थ तपाईं

[1]जसका कारण यताउता देख्न सक्छन् न टाउको निहुराउन सक्छन् बरु उनीहरु टाउको माथि उचालेको एवं आँखा तल पारेका छन् । यो उनीबाट सत्यलाई स्वीकार नगर्नु तथा व्ययनगर्नुको उपमा हो । यो पनि सम्भव छ कि यो उनको नरकको यातनाको स्थितिको वर्णन होस् । (ऐसरुत्तफ़ासीर)

[2]अर्थात् सांसारिक जीवन उनका लागि सुशोभित गरियो, यो जस्तो उनका अगाडीको पर्खाल (आवरण) हो जसका कारण उनी सांसारिक स्वार्थका अतिरिक्त केही देख्दैनन् तथा यही वस्तु उनका तथा उनका ईमानका बीच यिनै वस्तु पर्खाल छन् । आख़िरतको ध्यान उनका मनमा आउने असम्भव भइहाल्यो, यो मानौं उनका पछाडीको पर्खाल हो जसका कारण उनीहरु क्षमा माँगदछन् न शिक्षा ग्रहण गर्दछन् किनकि परलोकको कुनै भय नै उनका अन्तकरणमा छैन ।

[3]अथवा उनका आँखालाई ढाकिदियो, अर्थात रसूलसित वैमनुष्य तथा त्यसका सत्य उपदेशबाट घृणाले उनका आँखामा पट्टि बाँधिदियो अथवा उनलाई अन्धा गरिदिएको छ, जसबाट उनी देख्न सक्दैनन् । यो उनको दशाको दोस्रो उपमा हो ।

[4]जो आफ्ना कर्तुतहरुका कारण पथभ्रष्टताका त्यस ठाउँमा पुग्छन्, उनलाई सावधान गर्नु व्यर्थ हुन्छ ।

[5]अर्थात् सावधान गर्नबाट केवल उसलाई लाभ पुग्दछ ।

उसलाई क्षमा एवं उत्तम प्रतिदानको शुभ-सूचना सुनाइदिनुस् ।

(१२) निःसन्देह हामीले मुर्दाहरुलाई जीवित गर्नेछौं,[1] तथा हामी लेख्दैजान्छौं ती कर्म पनि जसलाई मानिसले अगाडी पठाउँछन्[2] तथा उनका त्यो कर्म

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِ الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ ۚ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ

[1]अर्थात् केयामतका दिन । यहाँ मूर्दाहरुलाई जीवित गर्नुको चर्चाबाट यो संकेत गर्न उद्देश्य हो कि अल्लाह तआला काफिरहरुमध्ये जसको हृदय चाहन्छ, जीवित गरिदिन्छ जो कुफ्र तथा कुमार्ग हुनुका कारण मृत भइसकेका हुन्छन्, अनि उनी संमार्ग तथा ईमानलाई अप्नाउँदछन् ।

[2] مَا قَدَّمُوا बाट त्यो कर्म अभिप्राय हो जो मनुष्य आफ्ना जीवनमा गर्दछ, तथा آثارهم बाट त्यो कर्म जसका व्यवहारिक नमूनाहरु (राम्रा एवं नराम्रा) त्यो जगत्मा छाडेर जान्छ तथा त्यसका निधनका पश्चात त्यसका अनुसरणमा मानिस ती कर्म गर्दछन् । जस्तो हदीसमा छ, "जसले इस्लाममा कुनै पुनीत तरीका जारी गरे त्यसका लागि त्यसको प्रतिकार पनि छ तथा त्यसको पनि जो तत्पश्चात त्यसमाथि कार्यरत हुनेछ यसबिना कि तिनीमध्ये कसैका भारमा कमी होस्, तथा जसले खराब रीति निकालेर त्यसमाथि त्यसका आफ्ना पापका पनि बोझ हुनेछ र त्यसका पनि जो तत्पश्चात कर्म गर्नेछ बिना यसको कि उनमा कुनै भारको कमी होस् । (सहीह मुस्लिम, किताबुज्ज़कात) यसैप्रकार यो हदीस छ कि जब मानिस मर्दछ त त्यसका कर्मको क्रम समाप्त भएर जान्छ तीन वस्तुहरुका अतिरिक्त । एक ज्ञान, जसबाट मानिस लाभ प्राप्त गर्दछन्, दोस्रो असल सन्तान, जो मृतका लागि प्रार्थना गर्दछन्, तेस्रा सञ्चालित दान (सदक़: जारियह) जसबाट त्यसका मृत पश्चात पनि लाभ प्राप्त गर्दछन् । (सहीह मुस्लिम, किताबुल वसीयत, बाबु मा यलहकुल इन्सान मिनस स्वाबेबाद बफ़ातिहि) दोस्रा अभिप्राय آثارهم को पदचिन्ह हो अर्थात मानिस राम्रा एवं नराम्राका लागि दुई यात्रा गर्दछ तथा एक स्थानबाट अर्को स्थानमा जान्छ त पाइलाका यी चिन्ह पनि लेखिन्छन् । जस्तो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका युगमा मस्जिदे नबवीका पासमा केही खाली ठाउँ थियो त बनू सलमाले त्यहाँ स्थानान्तरण गर्न चाहे । जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका ज्ञानमा यो कुरा आयो त उहाँले मस्जिदका समीप उनलाई स्थानान्तरित हुनुबाट रोकिदिनुभयो तथा भन्नुभयो "دِيَارَكُمْ تُكْتَبْ آثَارُكُمْ" (दुई पटक भन्नुभयो) अर्थात तिम्रा घर यद्यपि टाढा छन् किन्तु त्यहीं रह, जति पाइला हिंडेर आउँछौ ती लेखिन्छन् । (सहीह मुस्लिम, किताबुल मसाजिद, बाबु कसरतिल खुता इलल मसाजिद) इमाम इब्ने क़सीर भन्नुहुन्छ यी दुबै अर्थ आफ्नो ठाउँमा सही छन्, यिनमा प्रतिकूलता छैन, बरु यसका दोस्रा अर्थमा कडी चेतावनी छ यसकारण कि जब पद-चिन्हसम्म लेखिन्छन् त मानिस जो राम्रो-नराम्रो नमूना छोडेर जान्छ जसको मानिस अनुसरण गर्छन् त ती समुचित

فِيْٓ اِمَامٍ مُّبِيْنٍ ⑫

पनि जसलाई पछाडी छाडेर जान्छन्, तथा प्रत्येक कुरालाई हामीले एउटा खुल्ला किताबमा संकलन गरेका छौं ।[1]

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَّثَلًا اَصْحٰبَ الْقَرْيَةِ ۘ اِذْ جَآءَهَا الْمُرْسَلُوْنَ ⑬

(१३) तथा तपाईं उनका समक्ष एक उदाहरण (अर्थात एक) वस्तीवालाहरुको कथा (त्यस समयको) वर्णन गर्नुस्, जबकि त्यस वस्तीमा कुनै रसूल आए ।[2]

اِذْ اَرْسَلْنَآ اِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوْهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوْٓا اِنَّآ اِلَيْكُمْ مُّرْسَلُوْنَ ⑭

(१४) जबकि हामीले उनका पासमा दुईटालाई पठायौं, त तिनीहरुले (प्रथम) ती दुबैलाई झुठ्लाए अनि हामीले तेस्रोबाट समर्थन दियौं त तीनैले भने कि हामी तिम्रा पासमा पठाइएका हौं ।[3]

قَالُوْا مَآ اَنْتُمْ اِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا ۙ وَمَآ اَنْزَلَ الرَّحْمٰنُ مِنْ شَيْءٍ ۙ اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا تَكْذِبُوْنَ ⑮

(१५) उनीहरुले भने कि तिमी त हामीजस्तै साधारण मुनष्य हौं तथा दयालुले कुनै वस्तु अवतरित गरेन, तिमी त केवल झुठा कुरा गर्दछौ ।

قَالُوْا رَبُّنَا يَعْلَمُ اِنَّآ اِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُوْنَ ⑯

(१६) ती रसूलहरुले भने कि हाम्रो प्रभु जान्दछ वस्तुतः हामी तिमीतिर पठाइएका हौं ।

रुपमा लेखिनेछन् ।

[1]यसबाट अभिप्राय लौहे महफूज (सुरक्षित पुस्तक) हो तथा केही ज्ञाताहरुले यसबाट कर्मपत्र तात्पर्य लिएका छन् ।

[2]ताकि मक्कावासी वुझिहालून् कि तपाईं कुनै अद्भुत ईशदूत (नबी) हुनुहुन्न बरु यी ईशदूतहरुको क्रम आदिदेखि चलिआइराखेको छ ।

[3]यी तीन रसूल को थिए भाष्यकारहरुले उनका विभिन्न नाम वर्णन गरेका छन् किन्तु नाम प्रमाणित माध्यमबाट सिद्ध छैन । केही व्याख्याकारहरुको विचार छ कि यी ईशदूत ईसाबाट पठाइएका थिए जो उनले अल्लाहका आदेशबाट एक वस्तीमा धर्मका प्रचार एवं प्रसारका लागि पठाएका थिए । वस्तीको नाम अंताकिया थियो ।

وَمَا عَلَيْنَآ إِلَّا ٱلْبَلَٰغُ ٱلْمُبِينُ ﴿١٧﴾

(१७) तथा हाम्रो कर्तव्य त केवल स्पष्टरुपले पुऱ्याइदिनु हो ।

قَالُوٓا۟ إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ ۖ لَئِن لَّمْ تَنتَهُوا۟ لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨﴾

(१८) उनीहरुले भने कि हामी त तिमीलाई अशुभ ठान्दछौं ।[1] यदि तिमी रोकिएनौं भने हामीले तिमीलाई ढुङ्गाबाट मारेर तिम्रो कार्य समाप्त गरिदिनेछौं तथा तिमीलाई हाम्रो तर्फबाट कडा कष्ट पुग्नेछ ।

قَالُوا۟ طَٰٓئِرُكُم مَّعَكُمْ ۚ أَئِن ذُكِّرْتُم ۚ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿١٩﴾

(१९) ती (रसूलहरु) ले भने कि तिम्रो अशुभ त तिम्रै साथमा लागेको छ,[2] के त्यसलाई (अशुभ ठान्दछौ) कि तिमीलाई शिक्षा दिइयोस्, बरु तिमी त सीमा उल्लंघन गर्नेहरु हौ ।

وَجَآءَ مِنْ أَقْصَا ٱلْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَىٰ قَالَ يَٰقَوْمِ ٱتَّبِعُوا۟ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा एउटा व्यक्ति त्यस नगरको अन्तिम किनारबाट दगुर्दै आयो, भन्नलाग्यो कि हे मेरा समुदायका मानिसहरु यी रसूलहरु (सन्देष्टाहरु) का मार्गमा हिंड ।[3]

ٱتَّبِعُوا۟ مَن لَّا يَسْـَٔلُكُمْ أَجْرًا وَهُم مُّهْتَدُونَ ﴿٢١﴾

(२१) त्यसता मानिसहरुका मार्गमा हिंड जो तिमीसित कुनै पारिश्रमिक माँग्दैनन् तथा उनी सत्य-मार्गमा छन् ।

---

[1]संभव छ कि केही मानिसहरुले ईमान स्वीकार गरेका होऊन्, जसलाई उनीहरुले نعوذ بالله रसूलहरुको अशुभ भने, अथवा वर्षाको क्रम स्थगित भएको अवस्थामा उनीहरुले सम्झेका होऊन् कि यी रसूलहरुको अशुभ हो, نعوذ بالله من ذلك जस्तो आज पनि दुरात्मा तथा धर्म एवं धर्मविधानबाट बञ्चित मानिस ईमान्दार तथा सदाचारी मानिसहरुलाई नै अशुभ ठान्दछन् ।

[2]अर्थात् त्यो त तिम्रा कुकर्महरुको परिणाम हो जो तिम्रा साथमा नै छ न कि हाम्रा साथमा ।

[3]यो व्यक्ति मुसलमान थियो, जब उसलाई थाहा भयो कि जाति पैगम्बरहरुका निमन्त्रणलाई अप्नाइराखेका छैनन त उसले आएर रसूलहरुको पक्ष लियो तथा उनका अनुसरणका लागि प्रोत्साहित गऱ्यो ।